

गृही-विनय

(गृही-विनय)

भगवान् बुद्धं सिगालपुत्रयात उपदेश बिया विज्याता च्वंगु

— मिक्षु अमृतानन्द

आनन्दकुटी विहार गुठीको प्रकाशनः

१. बुद्धकालीन ब्राह्मण	भाग-१	(अप्राप्य)	रु. ७/-
२. बुद्धकालीन ब्राह्मण	भाग-२	रु. १५/-
३. बुद्धकालीन ब्राह्मण	भाग-३	रु. १७/-
४. बुद्धकालीन गृहस्थीहरू	भाग-१	(अप्राप्य)	रु. ८/-
५. बुद्धकालीन गृहस्थीहरू	भाग-२	रु. १५/-
६. बुद्धकालीन गृहस्थीहरू	भाग-३	रु. १५/-
७. बुद्धकालीन महिलाहरू	भाग-१	(अप्राप्य)	रु. ८/-
८. बुद्धकालीन महिलाहरू	भाग-२	रु. १४/-
९. बुद्धकालीन राजपरिवार	भाग-१	(अप्राप्य)	रु. १०/-
१०. बुद्धकालीन राजपरिवार	भाग-२	रु. १६/-
११. बुद्धकालीन राजपरिवार	भाग-३	रु. १८/-
१२. बुद्धकालीन परिव्राजकहरू	भाग-१	रु. १६/-
१३. बुद्धकालीन परिव्राजकहरू	भाग-२	रु. १५/-
१४. बुद्धकालीन परिव्राजकहरू	भाग-३	रु. २३/-
१५. बुद्धकालीन श्रावक-चरित	भाग-१	(अप्राप्य)	रु. ९/-
१६. बुद्धकालीन श्रावक-चरित	भाग-२	रु. १७/-
१७. बुद्धकालीन श्रावक-चरित	भाग-३	रु. २०/-
१८. बुद्धकालीन श्रावक-चरित	भाग-४	रु. १४/-
१९. बुद्धकालीन श्रावक चरित	भाग-५	रु. १४/-
२०. बुद्धकालीन श्रावक चरित (५५)	भाग-६	रु. ३०/-
२१. बुद्धकालीन श्राविका-चरित	भाग-१	(अप्राप्य)	रु. २२/-
२२. बुद्धकालीन ब्रह्मादिदेव	भाग-१	(अप्राप्य)	रु. १८/-
२३. बुद्धकालीन ब्रह्मादिदेव	भाग-२	रु. १८/-
२४. बुद्धकालीन ब्रह्मादिदेव	भाग-३	रु. १४/-

“भासये जोतये धम्मं:”

गृही-विनय

गृही-विनय

च्च:म्ह

भिक्षु अमृतानन्द

Dhamma Digital

प्रकाशक :

आनन्दकुटी विहार गुठी

आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

प्रकाशक-

आनन्दकुटी विहार गुठी

आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू,

येँ । फोन: २७१४२०

बुद्धसंवत् २५४२

नेपालसंवत् १९९९

बिक्रमसंवत् २०५५

ईस्वीसंवत् १९९९

पञ्चमावृत्ति-३०००

सर्वाधिकार सुरक्षित

मू:- २५/- (नीन्यातका)

देव: छायापा - मनिष वज्राचार्य

कम्प्यूटर टाइप सेटिङ्ग:-

हाई स्काई कम्प्यूटर सर्भिस

एण्ड स्क्रिन प्रिन्ट

फोन २२०४८५, धर्मपथ

थाकू:- मास प्रिण्टिङ्ग प्रेस

छाउनी, काठमाडौं

फोन:- २७०१५७

समर्पण

अति गौरवनीय, जिगु हृदयय् चन्द्रालोकं
खय्का विज्याम्ह प्रव्रज्यादायक
ज्ञानमूर्ति

ॐ. चण्डमणि महारथविरपाढ्या

चरण-कमलय्

सादर समर्पण

यानागु जुल ।

गुह्य-वचन

“धम्मं विना नत्थि पिता च माता,
तमेव ताणं सरणं पतिट्ठा ।
तस्माहि भो किञ्चमञ्जं पहाय,
सुणाथ ! धारेय ! चराथ धम्मे !”

धर्म विना मदु व पिता व माता,
माता बहे जक, शरणे प्रतिष्ठा ।
तस्मात् भो लोक, तोत्तन्थ कार्य,
न्यना सुमंकाव धर्मादि याव ॥

Dhamma.Digital

प्रिय भक्तजनपि ! संसारयु धर्म विना माँ-ब्बा धैपि दुगु मखु ।
यथार्थ ज्ञानं विचाः याना स्वःसा माता-पिता धैपि धर्म हे खः । तरे याना
बीम्ह नं बहे खः । शरण काये योग्यम्ह नं बहे धर्म खः । न्याथायसं
प्रतिष्ठा जुइगु नं बहे धर्म खः ।

तस्मात् मेगु न्यागु ज्या त्वता नं धर्म-कथा न्यो ! न्यनालि
मनयु धारण या ! धारण यथाथे धर्म्या आचरण नं या ! (धर्म हे जक
सुख शान्ति प्राप्त जुई) ।

प्रेमोपहार

“माता” स्वदेश जनया थुगु थःगु भाषा ।

चित्ते सदा सरररं सुख बीम्ह पासा ॥

तस्मात् लोकजनया प्रिय जुइगु भाषा ।

च्वया जिनं थुगु पदे नुगलयति छापा ॥

बुद्धयागु धर्म सुखदा थुगु मातृभाषां ।

प्रेमोपहार थुलि श्व हित जुइगु खासां ॥

“म”

ग्रन्थ परिचय

भी बौद्धपिनि मूल ग्रन्थ ब्याक्कयात् अर्थात् भगवान् बुद्धया मूल उपदेश ब्याक्क मुनातः गुयात् "त्रिपिटक" धाई । व थये-

अ) सुत्त-पिटक (सूत्र-पिटक)

त्रिपिटक आ) विनय-पिटक (विनय-पिटक)

इ) अभिघम्म-पिटक (अभिघर्म-पिटक)

थुलि स्वंगु ग्रन्थ समूहयात् त्रिपिटक (स्वंगः दाला) धाई ।

थुकी मध्ये सुत्त-पिटकय न्यागू ग्रन्थ दु-

क) दीघनिकाय-थुकी ३४ पु सुत्त (सूत्र) दु ।

ख) मज्झिमनिकाय-थुकी १५२ पु सूत्र दु ।

ग) संयुत्तनिकाय-थुकी ५६ गू संयुत्त (संयुक्त) दु ।

घ) अंगुत्तरनिकाय-थुकी ११ गू निपात दु ।

ङ) खुद्दकनिकाय-थुकी १५ गू ग्रन्थ दु ।

१५ गू ग्रन्थ थये-

१) खुद्दकपाठ

३) उदान

५) सुत्तनिपात

७) पेतवत्थु

९) थेरीगाथा

११) निद्देस (महा निद्देस, चूल निद्देस)

१३) अपदान

१५) चरियापिटक

२) धम्मपद

४) इतिवुत्तक

६) विमानवत्थु

८) थेरगाथा

१०) जातक

१२) पटिसम्भिदामग्ग

१४) बुद्धवंस

विनय-पिटक्य् निम्न ५ गू ग्रन्थ दु-

- १) पाराजिका पालि अथवा भिक्खुविभंग
- २) पाचित्तिय पालि अथवा भिक्खुनीविभंग
- ३) महावग्ग
- ४) चूलवग्ग
- ५) परिवार पालि

थ्व न्यागू ग्रन्थ मध्ये नं. १, २ ग्रन्थयात 'सुत्तविभंग' नं धाः ।
नं ३, ४ ग्रन्थयात 'खन्धक' नं धाः ।

अभिधम्म-पिटक्य् निम्न ७ गू ग्रन्थ दु -

१) धम्मसंगणी	२) विभंग
३) कथावत्थु	४) पुग्गल पञ्जत्ति
५) धातुकथा	६) यमक
७) पट्टान	

'सिगालोवाद-सूत्र' - सूत्र-पिटकया दिघनिकाय धैगु ग्रन्थय् च्वंगु
स्वीछपुगु सूत्र खः ।

भूमिका

“गृही-विनय” धैगु ख्व ग्रन्थ थौं तक भीगु मातृभाषाय् प्रकाश मद्दुनि । भीगु मातृभाषाय् प्रकाश जुक्क ग्रन्थ मध्ये ख्व ग्रन्थ भीत प्रथम आवश्यकगु ख्व । संसारे प्रायः गहृस्थाश्रमयासु धर्म नियम मस्यूगुलिं याना गृह-कलह आदि अनेक प्रकारया अशान्ति जुया च्वंगु ख्व । अहो धन्य ! थौं वहे ग्रन्थ बुद्ध भगवान्या कुलपुत्र जुया बिज्याकम्ह भिक्षु अमृतानन्दं स्वदेशवासी भक्तजनपिनिगु उपरे मैत्रीचित्त तथा गृहस्थपिनि नियम दुगु थुगु ग्रन्थ च्वया बिज्याःगुली तच्चतं हे परिश्रम याना बिज्यात, हानं संशोधनार्थ जिगु शिरे भार बिया बिज्यात ।

थुज्वःगु प्रकारं वसपोल कुलपुत्रं परिश्रमं याना बिज्यागु खना, जिं बाँलाक संशोधन याये मसःसां हर्षचित्त अर्थात् श्रद्धाचित्तयागु बलं थःम्हं फक्को संशोधन यानागु जुल । तथापि संशोधनय् आपालं भूल जूगु नं दय्फु । थुके पाठकवर्गपिसं संशोधकयागु भूलयात अवश्य नं माफ याना दिई धैगु हार्दिक आशा यानागु जुल ।

थुगु हे प्रकारं बुद्ध भगवान्या वचनामृत अर्थात् त्रिपिटक ग्रन्थ फुक्कं हे भीगु मातृभाषाय् अनवाद यानाः प्रकाश याये फय्कैमाः धैगु भी भिक्षु, श्रामणेर, उपासकोपासिकापिनि चित्तय् अखण्ड दया च्वने माल तथा फुफुपिसं फक्को सहयाता याना क्रमशः बौद्ध ग्रन्थ मातृभाषाय् उदय जुइके माल । गथे सूर्य उदय जुया वःलिसे अन्धकारगु रात्री

विनाश जुया वनी, अथे हे बौद्धग्रन्थ उदय जुया वःलिसे लोकय् अन्धकार समानगु अज्ञानता नं अस्तंगत जुयावनी ।

लोकय् गृहस्थीपिन्त उपकार जुइगु थुगु ग्रन्थ अनुवाद यानाः च्वयाबिज्याकम्ह भिक्षु अमृतान्दयात जिगु हृदयनिसें धन्यवाद मयासें च्वने फुगु मखु । हानं अर्थ सहायक दातापिन्त नं बारम्बार हे धन्यवाद यानागु जुल । आः हाकनं थुगु ग्रन्थ पठन याना गृही-विनयानुसार गृहस्थाश्रम उन्नति जुइगु आचरण याःपिन्त व याकूपिन्त जा भं हे धन्यवाद मब्युसें थ्व जिगु चित्त सन्तोष जूगु मखु ।

बुद्धसंवत् २४८६

-महाप्रज्ञा भिक्षु

Dhamma Digital

निगूगु संस्करणया

छगू खँ

प्रस्तुत ग्रन्थ सर्वप्रथम नेपालसंवत् १०६३ सालस छापय जूगु खः । दच्छि ति लिपा हे थ्व सफू अप्राप्य जुल । गोक.खेमछि श्रद्धालु उपासकपिसं थ्व सफू छापय यायमाल धका जितः न्यंकल । उगु बखते जिक्के छापय यायेगु इच्छा व श्रद्धा नं दुगु खः । तर पाठकपिसं मस्यूगु मखु कि उथाय युद्धया कारणं भोंया छु हालत ! थुगुसी नं थ्व सफू बडो हे मुशिकलं पिकाय फत । थ्व सफू छापे याकेया नितिं धर्मोदय सभां प्रस्ताव पास याना तःगु दत्यां मयाये धुकल । बल्ल बल्ल थौं छिकपिनि सम्मुखे उपस्थित यायफत ।

थ्व सफू-जिगु विचारे- केवल बौद्धपिन्त जक मखु, परंतु प्रत्येक मानवयात आवश्यकगु खः धैगु विश्वास दु । गृहस्थीपिनि जीवन सदाचार व सुन्दर मजुइकं न थःगु छें, न गाँ, न देश, न राज्य सुन्दर तथा सदाचारी जुई । मनुष्यतयसं कर्तव्य व धर्मयात बाँलाक ल्याखय मतःगु जूया नितिं थौं भीगु छेंय अनेक तरहं परस्पर त्वापुख्यापु जुया च्वन । धात्थें धाल धाःसा धर्मयात गन बास मन्त अन, न कर्तव्य हे दई, न धर्म हे, न शान्ति हे । थौया जगते भौतिकवादं त्वपुया च्वन । धर्मवादीतयत्त छुं मस्यूपिं भालपीगु । धर्मया प्रति उदासीनता क्यनीगु, हेलाया मिखां स्वइगु । गुकिया फलस्वरूप हाहाकार, अशान्ति मचे जुयाच्वन । संसार य दकबनं लोभ, अत्याचार, व्यभिचार, ईर्ष्या, क्रोधं ग्रस्त यायधुकल । अयनं भालपे मफुनि । गुथायतक्क मनूतयसं मैत्री, करुणा, मुदिता आदि धर्मयात थःगु याना काये फैमखु, उथायतक्क गथिंजागु हे प्रयास याःसां शान्ति दैमखु, न सुख हे दई । सदां दुःखया गाले दुना च्वनी ।

उकिं जिं थ्व सफुती भगवान् शाक्यसिंहं आज्ञा जुया बिज्यागु सिगालोवाद-
सूत्रया खँ च्वयागु । थुकिं आपालं गृह-धर्म सुधार जुई । थ वं थः कर्तव्य
म्हसिई । अले गृहस्थाश्रमय् शान्ति दई ।

न्हापाया संस्करणय् स्वया नं आः थुकी थासे थासे खँ अपो दु ।
निथाय्ति निर्देशनया रूपय् निपुति खँ नं दु । संशोधन नं फक्को यानागु
दु ।

भी नेपालय् नं सफू स्वये मन दुसां न्याना काये मफुपिं भक्तपिं
आपालं दयेफु । उज्वःपिं भक्तजनपिन्त प्रत्येक दातापिसं थ्व सफू छगू
छगू प्रति दान बीगु अत्युत्तम खः । थुकिं निम्हसितं कल्याण जुई । थये
धर्मपुस्तक दान यायेगु 'धर्म-दान खः' धका छिकपिसं सिया हे दीगु दु ।
दान मध्ये 'धर्म-दान' सर्वश्रेष्ठ धका भगवान् शाक्यमुनिन्द्रं धम्मपदय्
आज्ञा जुया हे बिज्यागु दु ।

थ्व सफू सु मचा, सु ल्याय्म्ह, सु बुढा, सु बुढी, सु मिजं, सु
मिसा सकसितं माःगु खः । यदि बालक-बालिकापिन्त गुरुजनपिसं वा
माँ-बौपिसं थुकिया अध्ययन बाँलाक याकल धाःसा अवश्य नं भी
सन्तानपिं छम्ह थें छम्ह सपुत जुया, सुविनीत जुया पिहाँ वई । थुपिं हे
भी छेंया उत्तराधिकारीपिं खः ।

अधिक छु च्वये, थःम्हं नं ला सःगु-स्युगु छुं मखुनि । थ्व जा
केवल श्रद्धाया स्वाँ छफो खः । जीवन धायेगुया माने हे 'गाः-मगाः,
चाः-मचाः' खः । यदि थ्व सफूतिं छम्हसित जक जूसां 'खः' धका धायेके
फत धाःसा, जिं थःत थःम्हं भाग्यमानी धायें फई । आशा दु कि
पाठकपिसं अवश्यं थुकियात पासा याई ।

एल्जा लोज, कालिम्पोंग
२५-१२-४८

-भिक्षु अमृतानन्द
च्वःम्ह व पिकाम्ह

स्वंगू संस्करणया

निगू शब्द

ध्व नेपाल भाषाया 'गृह-विनय' ग्रन्थया स्वंगू संस्करण पाठकपिनि न्ह्योने प्रस्तुत याये दुगु अत्यन्त हर्षया खँ खः । थुगु ग्रन्थ प्रथम न्हापां आयुष्मान भिक्षु अमृतानन्दजु च्वया नेपालसंवत् १०६३ सालस प्रकाशित याना बिज्यात । अनलि इ.सं. २५-१२-४८ स द्वितीय संस्करण प्रकाशित जुल । आः ध्व हर्ष व उत्साहित साथं तृतीय संस्करण धर्मोदय सभा द्वारा प्रकाशित याना च्वना ।

थुगु अमूल्यगु ग्रन्थ रत्न पाठकजनपिन्त प्राप्य मजुया च्वंमु ताहे दये धुंकल । थथिंजागु अनर्घगु पुस्तक रत्न अप्राप्य जुइसाथं तुरन्त भीसं तृतीय संस्करण प्रकाशित याना बीमफया च्वंगु ध्व भीगु हे दुर्भाग्य, अनुत्साही व अर्थाभाव बाहिक मेगु छु धाये ?

वक्कली स्थविरयात तथागतं अज्ञा जुया बिज्यागु दु- "यो धम्म पस्सति सो मं पस्सति" अर्थात् 'सुनां धर्मयात खंकी वं हे जक धात्थे नं जितः खंकूगु जूवनी' । थुगु ग्रन्थ धर्म व कर्तव्य ज्ञान चक्षुं बाँलाक खंक आचरणे हयेत अत्यन्त उपकारी जूव । पाठकजनपिसं थुगु ग्रन्थ बाँलाक अध्ययन गाना थःथःगु अमूल्यगु मनुष्य जीवन सार्थक व सफल याना बिज्याई-दी धैगु तःधंगु आशा व विश्वास याना च्वनागु दु । थुलि जुल धाःसा प्रकाशक सभाया अहोभाग्य सम्भे जुये ।

अन्तस थुगु ग्रन्थ च्वया बिज्यामह आयुष्मान अमृतानन्दजु व तृतीय संस्करण प्रकाशित यायेत उत्साहित याना बिज्यामह पूज्य धर्मा लोक भन्ते निम्हंसित हार्दिक धन्यवाद व्युत्सय निगू शब्द वक्कायेके त्यना ।

"भवतु सब्ब मंगलं"

लुम्बिनी

३-१-६७

-भिक्षु अनिरुद्ध

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

प्यंगूगु संस्करणया

निगू शब्द

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया पाखें प्रस्तुत 'गृही-विनय' हानं
छापे यात धैगु खँ न्यना साब लय्ता वः । थ्व प्यंगूगु संस्करण खः ।
थुकिया प्रथम संस्करण नेपालसंवत् १०६३ स जूगु खः ।

बुद्धधर्म प्रचारया निंतिं धर्मकीर्ति अध्ययन गोष्ठीया पाखें आपालं
सफूचात प्रकाशन याना थःगु माँभाय्या सेवा याना च्वंगु दु । थ्व धात्थें
नं प्रशंसनीय जू । मेपिन्त बुद्धधर्मया खँ थ्वीका बीया निंतिं गुलि नं
पुस्तिकात धर्मकीर्ति अध्ययन गोष्ठीपाखें छापे जुया च्वंगु दु उलि, धात्थें
धायेमाल धाःसा, नेपाल अधिराज्यया सुं गुगुं विहारं नं याःगु मदुनि ।

अतः थुगु हे कथं अनागते नं मदिक्क धर्म पुस्तकत प्रकाशन
याना थः माँभाय्या सेवा याना बुद्धधर्म प्रचार यायेफयेमा धका दुनुगर्लिनसें
भित्तुनागु दु ।

आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू,
काठमाडौं, नेपाल ।
श्रावण ७ गते २०३६

-भिक्षु अमृतानन्द

प्रकाशकीय

गृहस्थीपिन्त थःगु जीवन सुधार व सफल याना यंकेत महोपकारी जुइगु शिक्षायुक्तगु थ्व 'गृही-विनय' हाकनं प्रकाशन यायेदुगु आनन्दकुटी विहार गुठीया नितिं लसताया खँ खः । थ्व सफूया महत्त्व व आवश्यकता गुलि दु धैगु खँ थुकिया न्यागूगु संस्करणया रूपय् पिदने त्यंगुलि हे सिइदु । उकिं आनन्दकुटी विहार गुठीया ख्वीच्यागूगु (६८) प्रकाशनया रूपय् थ्व सफू हाकनं ब्वमिपिनि न्त्योने तयेफुगु भन गौरवया खँ खः ।

थ्व सफू प्रकाशन यायेत ग्वाहालि यानादीपिं सकसितं आनन्दकुटी विहार गुठीया पाखें सुभाय् देछाना च्वना ।

‘भवतु सब्ब मंगलं’

आनन्दकुटी विहार

स्वयम्भू ।

ने.सं. १११९ पोहेलागा ३०

भिक्षु धर्ममूर्ति

सदस्य-सचिव

आनन्दकुटी विहार गुठी

धलः - पौ

विषय		पौ-न्याः
समर्पण	---	ग
बुद्ध-वचन	---	घ
प्रेमोपहार	---	ङ
ग्रन्थ परिचय	---	च
भूमिका	---	ज
निगूगु संस्करणया छगू खँ	---	ञ
स्वंगूगु संस्करणया निगू शब्द	---	ठ
प्यंगूगु संस्करणया निगू शब्द	---	ड
प्रकाशकीय	---	ढ
१) गृहस्थं यायेमाःगु छु ?	---	१
२) सिगालोवाद-सूत्र	---	७
३) प्यता प्रकारया कर्मक्लेश	---	१०
४) प्यता प्रकारया पाप	---	११
५) सम्पत्ति नाश जुइगुया खुता कारण	---	१३
६) सुरापानया खुगू दोष	---	१४
७) कुबेलाय् चाह्युजुइगुया खुगू दोष	---	१५
८) प्याखँ स्वःजुइगुया खुगू दोष	---	१६
९) जू म्हितः जुइगुया खुगू दोष	---	१७
१०) कुमित्र संगतया खुगू दोष	---	१९
११) आलसी जुया च्वनेगुया खुगू दोष	---	१९
१२) प्यता प्रकारया असत् मित्रपिं	---	२५

१३) पर-वस्तु जक काइम्ह मित्र	---	२६
१४) वचन जक मित्रभाव क्यनीम्ह मित्र	---	२७
१५) खाःलय् न्ह्योने जक प्रशंसा याइम्ह मित्र	---	२९
१६) मखुगू ज्या-खँय् जक सहायता बीम्ह मित्र	---	३०
१७) प्यता प्रकारया सत्मित्रपिं	---	३२
१८) उपकार याइम्ह मित्र	---	३२
१९) सुख-दुःखय् उपकार याइम्ह मित्र	---	३३
२०) वृद्धि जुइगु बुद्धि बीम्ह मित्र	---	३५
२१) चूल सुभद्राया खँ	---	३६
२२) अनुकम्पा तैम्ह मित्र	---	४४
२३) नमस्कार यायेमाःगु खुगू दिशा	---	४९
२४) माँ-बौया प्रति काय्मचापिनि कर्तव्य	---	५१
२५) काय्मचाया प्रति माँ-बौपिनि कर्तव्य	---	५५
२६) आचार्यया प्रति शिष्यपिनि कर्तव्य	---	६२
२७) शिष्यया प्रति आचार्यपिनि कर्तव्य	---	६४
२८) स्त्रीया प्रति पुरुषया कर्तव्य	---	६६
२९) पुरुषया प्रति स्त्रीया कर्तव्य	---	६८
३०) मित्रपिनि प्रति कुलपुत्रया कर्तव्य	---	७३
३१) कुलपुत्रपिनि प्रति मित्रया कर्तव्य	---	७४
३२) नोकर चाकरया प्रति मालिकपिनि कर्तव्य	---	७५
३३) मालिकया प्रति नोकर-चाकरपिनि कर्तव्य	---	७७
३४) श्रमण-ब्राम्हणपिनि प्रति कुलपुत्रया कर्तव्य	---	७९
३५) कुलपुत्रया प्रति श्रमण-ब्राम्हणपिनि कर्तव्य	---	८१
३६) लोकसंग्रह वस्तु प्यता	---	८४

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

गृहस्थं यायेमाःगु छु ?

(प्रश्नोत्तर)

उपासक- नमस्ते ।

भिक्षु- सुखी जुइमा ! गनं भायागु ?

उपासक- खः भन्ते, छलपोलपिं थें जापिं श्रमण भिक्षुपिनि दर्शन याये धका गृहं वयागु ।

भिक्षु- उत्तम हे खः । श्रमण भिक्षुपिनि, बरोबर दर्शन यायेगु अतिकं हे उत्तम धका भगवान् बुद्धं नं मंगल-सूत्रय् आज्ञा जुया बिज्यागु दु ।

उपासक- छुयाये भन्ते ! जिपिं धाःसा गृहस्थाश्रमय् भुले-जुया च्वं च्वनापिं, याये फुगु छुं मखु । अथे जूसां गृहस्थं यायेमाःगु कर्तव्य ला याये हे माःगु खः धैगु विचार मती बरोबर लुया वो तर छुं स्यूगु मखु ।

भिक्षु - थ्वहे जा भीगु बानि मजिया च्वंगु ! छुं मस्यू छुयाये जक धयाः थःथः पिन्त मदेक मगागु/ज्ञान बुद्धि नं छखे लाका च्वन । यदि विचार याना स्वतसा 'मस्यू मफु' धैगु छु दइ ? 'सीके थ्वीके' धका मती उत्साह बढे याना कोशिश यात धाःसा सीके सयेके मफैगु नं मखु । माला हे मस्वयकं कोशिश हे मयायेकं जा गनं सिई, गनं सई ? गथे लःत्वने प्याचाल धका लः भीगु न्ह्योने वइमखु, थःम्हं हे लः माःवनेमाः, वथें तुं श्रमण-ब्राम्हण भिक्षुपिंथाय् बरोबर वना 'गथे यायेगु छु यायेगु' धका न्यना स्वःसा धका सिया थुया वई । केवल सुम्क च्वनां गुबले सया वई ?

उपासक- धात्थे खः भन्ते, छलपोलं आज्ञा जुया बिज्यागु खं सत्य खः ।
अथे जुसेलि भन्ते ! जिपिं गृहस्थीपिसं यायेमाःगु छु छु खः
आज्ञा दयेका बिज्याहुं ।

भिक्षु- गृहस्थीपिसं यायेमाःगु ला आपालं दु । यथा-दान बियेगु, शील
पालन यायेगु, भावना थायेगु, श्रद्धा दयेकेगु, प्रज्ञा दयेकेगु,
बहुश्रुत जुइगु, सकल नापं मित्रभाव तथाच्चने सयेकेगु व धन
कमाय् यायेगु इत्यादि ।

उपासक- थुके शील पालन यायेगु विधि गथे ?

भिक्षु - शील पालन यायेगु विधि जा यक्को दु । थ्व ब्याक्कं सीकेत
जा विशुद्धिमार्गं धैगु ग्रन्थ स्वयेमाः । तर शाक्यमुनि भगवानं
छथाय् गृहस्थीपिसं पालन यायेमाःगु विषयय् धर्मोपदेश आज्ञा
दयेका बिज्यागु दु, गुगु उपदेश शिक्षायात बाँलाक पालन
यात धाःसा थुगु लोकय् नं परलोकय् नं गृहस्थीपिन्त सुख
वृद्धि जुइ । उगु तथागतया उपदेशयात त्रिपिटकय् 'सिगालोवाद
सुत्त' नामं व्यवहार याइ । गुकिया नां थन भीसं 'गृही-विनय'
धका व्यवहार यायेगु जुल ।

उपासक- मखु भन्ते, 'सिगालोवाद-सूत्र' धैगुया साधारण अर्थ छु खः ?

भिक्षु- 'सिगालो' धैगु छम्ह व्यक्तिया नां खः । 'ओवाद' धैगु उपदेश
खः । थ्व निगू पद सन्धि जुया सिगाल + ओवाद = सिगालोवाद
जुल । अर्थात् सिगालधैम्ह व्यक्तियात ब्यूगु उपदेश । ब्याक्क
उपदेश छथाय्सं मुनातःगु जूया नितिं 'सूत्र' धाल ।

'सूत्र' या अर्थ

सूत्र (सुत्त) शब्दया साधारण अर्थ 'सुका' खः । तर थुगु थासय् 'सूत्र' अर्थ
'सुका' मखु । परन्तु उकिया ज्या खः । सुकां अलग-अलग जुया च्वंगु
वस्तुयात छथाय्सं हनी । थ्व हे मतलबया आधारय् भगवान् बुद्ध उपदेश
याना बिज्यागु त्रिपिटक धर्मया सूत्रपिटक अन्तर्गतगु ब्याक्क धर्मस्कन्धयात
'सूत्र' धाई । छाय्धाःसा विविध थासय् कना तःगु भगवान्या उपदेशयात

स्वाँ हने थें हना, छथाय्‌सं संग्रह याना तःगु जूया नितिं ।

उपासक- व सिगाल धैम्ह व्यक्ति गन च्वंम्ह ले ? वया छें गन ले ? गुगु बखते वैत तथागतं 'गृही-विनय' या उपदेश बिया बिज्यात ?

भिक्षु- ज्यू, जिं थुकिया खँ छिसिनिसें कना हये । बाँलाक मन तथा न्यनादिसँ ।

उपासक- हवस् आज्ञा दयेका बिज्याहुँ ।

भिक्षु- विक्रमसंवत् ४९४ दँ न्हापा मगध देशया धानीस राजगृह धैगु नगर छगू दुगु खः । अन, अत्यन्त धनीम्ह, कुलीनम्ह, श्रद्धाभक्ति दुम्ह व बुद्धशासनय् सुप्रसन्नम्ह गृहपति छम्ह दुगु जुया च्वन । व गृहपतिया सिगाल (श्रृगाल) नांयाम्ह पुत्र छम्ह नं दु । व उपासकया प्यीगू कोटि (४०,००,००,०००) धन भूमिस थुनातःगु दु । भगवान् बुद्धया उपरे वया अत्यन्त निश्चय दु । वसपोलया उपरे वया छुं छुं हे शंका मदु । चित्त अतिकं परिशुद्ध । वया मने बुद्ध, धर्म व संघया प्रति नं छुं शंका मदु । संशययात त्वाल्हाना स्रोतापन्न जुये धुंकल । धर्मपत्नी नं व थें हे गुण दुम्ह जुयाच्वन । स्रोतापत्ति-फले नं थ्यंम्ह जुयाच्वन । तर इमि काय् सिगालयाके श्रद्धा भक्ति धैगु रतिमात्र हे मदुगु जुयाच्वन । न्ह्याक्को हे उपदेश याःसां शिक्षित जूगु मखु । बौम्हस्यां पुत्र सिगालयात बरोबर हे थथे धायेगु याः-

“प्रिय पुत्र, शास्तायाथाय् हुँ अन मवंसा धर्मसेनापति जुया बिज्याकम्ह सारिपुत्र महास्थविरयाथाय् हुँ । कित मौद्गल्यायन महास्थविरयाथाय् हुँ । अन नं वने मंमदुसा महाकाश्यप महास्थविर याथाय् वंसां ज्यू । वसपोलपिंथाय् हे मवंसां चय्म्ह महाश्रावकपिंथाय् ला वने ज्यू ला ! वना भिक्षु गुरुपिन्त पंचांग दण्डवत् याये, धर्म-कंथा न्यने, शील पालन याये ।”

अन सिगालपुत्रं माँ-बौपिन्त थथे धाइगु -

“हाले मते सुम्क च्वं ! जि छिमि श्रमण ब्राम्हणीपिनि न्ह्योने वने मयो । इमिगु न्ह्योने वनेवं पुलिंचुया दण्डवत् यायेमाः ।

पुलिचुया व्वच्छुना दण्डवत् यायेबले जँ स्याइ, ककु त्यानुई, पुलिइ खों थाई, सुरुवा गुई हानं दण्डवत् जक यानां मगा स्वये हे दरिद्रम्ह थें च्वंक छखेलिना फेतुना च्वने मालीगु । बें फेतुल धाय्वं वसते धुलं मफिइला ? वसः याकनं भ्वाथ मजुइला ? हानं चिनातःपिं थें च्वंक फितिक्क मसंसे च्वं च्वने मालीगु । फेतुनां जक गाःसा ला म्वाल धाय्का, फेतुलकि धर्म खँ कनी, धर्म-खँ न्यौलिसे उकी विश्वास मजुइ मखु । विश्वास जुया वः लिसे आदर मान तथा छेंय व्वनाहया भोजन, चीवर, परिष्कार आदि दान बीमाला वई । थये जुल धाय्वं दुगु धन-सम्पत्ति छुं नं ल्यनी मखु । उकिया निति जि जा अन वने मखु, छिपिं वने न्ह्यापिं हूँ ! जिं पने मखु ।”

थये धाल धका सिगालया माँ-बौपिसं वैत बोध यायेगु त्वतुगु मखु । झीम मने जा न्ह्यात्ये यानाः नं थःम्ह मचायाके धर्मचित्त वय्केगु अभिलाषा दु । पुत्र सिगालं धाःसा च्वय् कना थें लिःसः बियेगु त्वतुगु मखु । वया माँ-बौपिसं वैत गुलिखे सम्भे बुभे याकल नं वैत त्रिरत्नया शरणे तये मफुत । भतिचा हे वया चित्त त्रिरत्नया प्रति प्रसन्न याके मफु । लिपा व गृहपति उपासक उसाँय मदया अन्तिम शय्यास ग्वतुला च्वंगु बखते वया मती थये जुल-

“जि पुत्रयात जिं गुलिखे बोध याना नं बोध याये मफु । आः जि छु उपाय याना वैत बोध याये फइ । छगू छु मयासें जि थये सिनावने माल धाःसा थ्व मचा छम्ह महापापी जुया मिथ्यादृष्टिम्ह जुया अन्तस दुर्गती पतेन जुइम्ह जुई !”

थुलि मती ल्वीवं व उपासकं पुनः निम्नरूपं कल्पना यात-आः मचायात खुगू दिशा नमस्कार यायेगु खँ कना तये, थुगु अर्ति जा वं अवश्य न्यनी । श्रमण ब्राम्हणपिन्त माने याये म्वागु खँ जुल धाय्व मन्थनी हे मखु । न्यनाः तदेनुसार चर्या नं याई । चर्या याना यकिगु बखते, छन्हु मखु छन्हु भगवानं अथवा वसपोलया श्रावकपिसं वैत अवश्य खनी । खन धाय्व 'छु याना च्वनागु' धका मन्थनी मखु । न्यन

धाय्व थ्व मचां “जिमि अबुजु मरण जुइ त्योंगु बखते जितः ‘खुगू दिशा नमस्कार या’ धकाः धाःगु दु । उकिं जिमि अबुजुया अन्तिम वचनयात पालन यानाच्चनागु” धका धाइ । अले भगवानं वैके “हे गृहपुत्र, छं अबुजुं छन्त छांय् खुगू दिशा नमस्कार या धका धाःगु” धका न्यना बिज्याई । उगु समये थ्व मचां छुं लिसः बी फ़ैमखु । अले अन भगवानं “आर्यविनयय् दिशा नमस्कार यायेगु विधि आमथे मखु” धका आर्यविनयया धर्मोपदेश याना बिज्याई । उथाय् थ्वैत अवश्य ज्ञान प्राप्त जुई । ज्ञान प्राप्त जुइवं बुद्ध, धर्म व संघया प्रति थ्वैके श्रद्धा दया वई । श्रद्धा दय्वं शील पालन याना पुण्यादि कार्य याना यंकी । अलेतिनि थ्वया जीवन सार जुई । दुर्गतिइ वनेमाली मखु, पुण्यया प्रभावं सुगति स्वर्गलोकय् उत्पन्न जुई ।”

थुलि कल्पना याना काय्महसित सःता थथे धाल-

“प्रिय पुत्र ! छन्त जिं आपालं उपदेश याये धुन, तर छं छगू हे ‘खःका’ धका स्वीकार याना काःगु मखुनि । हानं छगू छन्त उपदेश बिये । थ्व छगू खुनु छं स्वीकार याना का ! जि थ्व संसारे च्वने दैमखुत । जिगु अन्तिम अवस्था थ्यंक वये धुंकल । थ्व छन्त जिं अन्तिम उपदेश बियागु जुल । अनं लिंपा छं कपाः हे तछ्यासां जिगु खँ न्यने दैमखुत । उकिया निंतिं छं थ्व जिगु अन्तिम वचन स्वीकार याना काई धैगु विश्वास दु । थुज्वःगु अन्तिम उपदेश नं छं स्वीकार याना मकालसा, पुता ! छन्त जिमिसं जन्म बियातैगु धिक्कार हे जुइ व छंगु जीवन असफल जुई । छन्त भलो जुइमखु ।”

अन सिगाल पुत्रयात, पिताया अन्तिम अवस्था खनाः व करुणा-चित्तं ब्यूगु अन्तिम उपदेश न्यनाः पश्चाताप जुल । वया मती तस्सकं हे शोक जुल । अबुमहसित ल्हाःतं ज्वज्वलपा थथे धाल-

“अबुजु, जि मसय् धुन, जितः क्षमा याना दिसँ ! आः जिं छु यायेमाल धया दिसँ ! जिं अवश्य याये ।”

अबुमहस्यां धाल “पुता ! अथे जूसा सुथय् न्हाप्पनं दना गंगाय्

वना मोल्हुया, पूर्व दिशा, दक्षिण दिशा, पश्चिम दिशा, उत्तर दिशा, वय्यागु दिशा व च्वय्यागु दिशा थ्व थुलि खुगू दिशायात न्हिया न्हिया नमस्कार या !”

मरण अवस्थाय् धाइगु खँ न्ह्याम्हसिया नुगलय् नं दुहां व खनिका । उकिं सिगालपुत्रं अबुम्हसिया अन्तिम उपदेश लोममकुसे बरोबर स्मरण याना प्रतिदिन सुथः न्हापा दना गँगाय् वना मोल्हुया, केश वस्त्र प्याक प्याकं खुगू दिशा नमस्कार यायेगु चर्या मत्वतु ।

थुगुरूपं प्रति दिन खुगू दिशा नमस्कार याना च्वंम्ह व सिगालपुत्रयात छन्हुया दिनय भगवानं नाप लाना बिज्यात । व हे बेलस भगवानं वैत गृहस्थीपिसं यायेमाःगु 'गृही-विनय' या शिक्षा बिया बिज्यात ।

भिक्षु- उपासक ! थ्व थुलि छिगु प्रश्नया उत्तर जुल । आः जिं छितः सिगालपुत्रयात ब्यूगु उपदेश ब्याक्कं छिसिनिसें प्रकाश याये । भति बाँलाक श्रद्धा व मन तथा न्यनादिसँ ! कना हये ।

प्रश्न-पत्र-१

- १) गृहस्थीपिसं यायेमाःगु छु छु दु ? उकी मध्ये छं छु छु याना च्वना ?
- २) सिगाल धैम्ह सु खः ?
- ३) 'सिगालोवाद' यां माने छु ?
- ४) त्रिपिटक-धर्मय् 'सूत्र' छुकियात धाई ?
- ५) 'सूत्र' शब्दया अर्थ छु छु दु ?
- ६) सिगालपुत्रं अबुजुपिनि खँ न्यन ला ?
- ७) सिगालपुत्र ज्ञानीम्ह मचा खः ला ?
- ८) सिगालपुत्रया अबुं अन्तिम अवस्थाय् छु मती ल्वीकल ?
- ९) पिताया अन्तिम अवस्था खना सिगालया मने छु जुल ?
- १०) आखिरय् सिगालया अबुं वैत छु खँ कना थकल ?

सिगालोवाद-सूत्र

अर्थात्

सिगालयात ब्यूगु उपदेश

थये जिं न्यनागु दु-छ्गू समये तथागत सम्यकसम्बद्ध राजगृह नगरया कलन्द कर्निवाप धैगु प्रदेशे, पँब्वे बिज्याना च्वंगु खः । व ब्वेलस सिगाल धैम्ह गृहपतिपुत्र छ्मह सुथः न्हापां दना राजगृहं पिहां वना गंगाय् मोल्हुया केश-वस्त्र प्याक प्याकं ल्हाःत ज्वज्वलपा नाना दिशा नमस्कार याना च्वंगु जुया च्वन ।

नाना दिशा धैगु-

- १) पूर्व दिशा, २) दक्षिण दिशा, ३) पश्चिम दिशा,
४) उत्तर दिशा, ५) क्वय्यागु दिशा, ६) च्वय्यागु दिशा ।

छ्महुया दिनय् भगवान् बुद्ध चीवर व पिण्डपात्र धारण याना भिक्षाटनया लागी राजगृहे दुहाँ बिज्यात । अन भगवानं, केश व वस्त्र प्याक-प्याकं ल्हाःतं ज्वज्वलपा नाना दिशा नमस्कार याना च्वंम्ह गृहपतिपुत्र छ्मह खना बिज्यात ।

(ख जा भगवानं वैत रात्रीया चतुर्थ प्रहरे अर्थात् सुथसिया प्रहरेहे ध्यानं खना बिज्यागु खः प्रत्येक सुथसिया नसंचा इलय् 'महाकरुणासमापत्ति' धैगु ध्याने च्वना 'थौं जिं स्वैत उद्धार याय्' धका ध्यानदृष्टिं स्वया बिज्याइगु तुं तथागतपिनि छगू नित्य चर्या हे जुगू जुल । वसपोलं नं वहे ध्याने च्वना 'थौं जिं स्वैत उद्धार याये' धका स्वया बिज्यागु बखते, सिगालपुत्रयात गृहस्थीपिसं यायेमाःगु विनयया उपदेश बिया स्वर्गपरायण याना उद्धार याये धका खंका बिज्यात । उकिं वसपोल सुथः न्हापां हे विहारं पिहां बिज्याना सिगालपुत्र दुथाय् बिज्यागु ।)

अले वसपोलं सिगालपुत्रया न्ह्योने बिज्याना थथे आज्ञा जुया बिज्यात-

“हे गृहपतिपुत्र, छाय छ सुथं न्हापां थन वया केश व वस्त्र प्याक प्याकं ल्हाःतं ज्वज्वलपा नाना दिशा नमस्कार याना च्वनागु ?”

सिगालपुत्रं धाल-“जिमि अबुजु मरण जुइत्यंगु बखते जितः थथे धया वन- 'प्रिय पुत्र ! दिशा नमस्कार या ! उकिया नितिं भन्ते ! जिं थः अबुजुया वचनयात शिरोपर यासे, सत्कार यासे, गौरव तसे, माने यासे, पूजा यासे, सुथः न्हापां दना राजगृहं पिहा वया गंगाय् मोल्हुया ल्हाःतं ज्वज्वलपा केश व वस्त्र प्याक-प्याकं नाना दिशा नमस्कार याना च्वनागु ।”

भगवान्- गृहपतिपुत्र ! आर्य- विनयय् (बुद्धशासनय् उत्तमगु विनय) खुगू दिशा नमस्कार यायेगु विधि आमथे मखु ।

सिगाल- अथे जूसा भन्ते ! आर्य-विनयय् गथे दिशा नमस्कार याइगु खः अथे जितः धर्मोपदेश बिया बिज्याहुँ ।

भगवान्- अथे जूसा गृहपतिपुत्र, बाँलाक मन तया न्यो, जिं कने ।

'हवस !' धका सिगालपुत्रं लिसः बिल । भगवानं निम्नोपदेश कना बिज्यात-

गृहपतिपुत्र ! भगवान्या आर्य - विनयय् च्वंपिं श्रावकपिसं न्हापां

अ) प्यता प्रकारया कर्मक्लेश (क्लेश युक्तगु ज्या) त्याग याई, आ) प्यता प्रकारया पाप (अकुशल कर्म) याई मखु, हानं इ) सम्पत्ति विनाश जुइगु खुता कारण नं सेवन याई मखु । थुलि भिंप्यता पाप (अकुशल कार्य) त्वते धुंकाः तिनि खुगू दिशा नमस्कार याना नाना दिशां वइगु निन्दादि भय मवेक समाधान याना थुगु लोकय् नं परलोकय् नं विजय प्राप्त याई थ्व थुलि नियम पालन याइम्ह व्यक्तियात थुगु लोकय् नं सफल जुइ, निर्भय जुई, शान्ति जुई, सन्तोष जुई, परलोकय् नं सुगति स्वर्गवास लाई ।

(सुगति धका भिंगु सुख ऐश्वर्य दुगु मनुष्य लोकयात धाई । स्वर्ग धका अत्यन्त उत्तमगु रूपादि श्रीसम्पत्ति दुगु दिव्य लोकयात धाई । अर्थात् मनुष्य लोकयात 'सुगति' धाई । सुख दुगु भुवनयात 'स्वर्ग' धाई ।)

प्रश्न-पत्र -२

- १) नाना दिशा धैगु छु छु खः ?
- २) छु यानाः तथागतं ध्यानदृष्टि स्वया बिज्याई ?
- ३) सिगालपुत्रयात तथागतं छु धाल ?
- ४) कर्मक्लेश धैगु छु ?
- ५) दिशा नमस्कार याये न्ह्यो छु यायेमाः ?
- ६) सुगति व स्वर्गया विशेषता छु दु ?

अ) प्यता प्रकारया कर्मक्लेश

छु छु प्यता प्रकारया कर्मक्लेश आर्य श्रावकपिसं त्याग याई ?

१) प्राणी घात यायेगु, २) परवस्तु खुया कायेगु, ३) परस्त्री गमन यायेगु, ४) मखुगु खँ ल्हायेगु-ध्व प्यता अकुशल कर्मयात 'कर्मक्लेश' धाई ।

ध्व प्यता कर्मयात 'कर्मक्लेश' धा:गु छाया ?

ध्व प्यता ज्या यायेबले चित्तय् क्लेश उत्पन्न जुइगु जुया नितिं ध्व प्यता कर्मयात 'कर्मक्लेश' धा:गु ।

गृहपतिपुत्र ! उक्तं प्यता प्रकारया कर्मक्लेशयात आर्य-श्रावकपिसं त्याग याई ।

थये आज्ञा जुया भगवानं पुनः निम्न सिलः आज्ञा जुया बिज्यात-

“पाणातिपातं अदिन्नादानं मुसावावो च वुच्चंति
परदार गमनञ्चैव नप्पसंसन्ति पण्डिता ॥”

अर्थ-प्राणी घात यायेगु, खुया कायेगु, ह्ययेका खँ ल्हायेगु व व्यभिचार यायेगुयात क्लेशयुक्तगु ज्या धाई । शुज्व:गु कार्ययात पण्डितपिसं प्रशंसा याई मखु ।

आ) प्यता प्रकारया पाप

छु छु प्यता प्रकारया पाप (अकुशल कर्म) आर्यश्रावकपिसं
याई मखु ?

ध्व लोकय् गुलिसिनं १) छन्द ● (प्रेम वा राग वा इच्छा) या वशय्
च्वनाः मत्योगु पाप-कर्म याई । गुलिसिनं २) द्वेषया वशय् च्वनाः मत्योगु
पाप-कर्म याई । गुलिसिनं ३) मोहया वशय् च्वनाः मत्योगु पाप कर्म
याई । गुलिसिनं ४) भयया वशय् च्वनाः मत्योगु पाप-कर्म याई । परन्तु
गृहपति पुत्र आर्यश्रावकपिसं उक्त छन्द, द्वेष, भय व मोहया वशय् च्वनाः
मत्योगु पाप-कर्म याई मखु ।

● 'छन्द' धका प्रेम वा रागयात धाई । प्रेम वा रागया वशय् च्वनाः मत्योगु पाप
याइगुयात 'छन्दागति' धाई अर्थात् छन्द (प्रेम) या वशय् च्वनाः मखुगु लँपुई वंगु
धाई । अथे हे द्वेषया वशय् च्वनाः मत्योगु पाप याइगुयात 'द्वेषागति' धाई । भयया
वशय् च्वनाः मत्योगु पाप याइगुयात 'भयागति' धाई । मोहया वशय् च्वनाः मत्योगु
पाप याइगुयात 'मोहागति' धाई ।

गथे धाःसा-ध्व जिम्ह मित्र छः, ध्व जिम्ह सम्भत्तमित्र (अतिकं विश्वासीम्ह मित्र) छः,
ध्व जिम्ह थःधिति छः अथवा ध्वं जितः लंछन (घूस) बियातगु दु धका पक्षपाती जुया
प्रमादया वशय् लानाः त्याकेमाःम्हसित बुका, बुकेमाःम्हसित त्याका हानं
च्वय्तय्माःम्हसित क्वय्तया, क्वय्तय्माःम्हसित च्वय्तया नाना प्रकारं असत्य व
अयोग्य पाप याना छन्दया वशय् च्वनाः मत्योगु पाप-कर्म याइम्हसित 'छन्दागति'
छन्दया वशय् च्वंम्ह धका धाई ।

द्वेषया वशय् च्वनाः अनेक पाप-कर्म याईम्हसित 'द्वेषागति' अर्थात् द्वेषया

थुलि आज्ञा जुया पुनः भगवानं निम्न सिलः आज्ञा दयेका बिज्यातः -

“छन्दा दोसा भया मोहा, योधम्मं नातिवत्तति ।

आपुरति तस्स यसो, सुक्कपक्खेव चन्दिमाति ॥”

अर्थ-गुम्ह व्यक्ति छन्द, द्वेष, मोह व भयया वशय् च्वनी मखु, उम्हसिया यश-कीर्ति शुक्लपक्षया तिमिला थें भं भं वृद्धि जुई ।

वशय् वंम्ह धका धाई थुज्वःम्हसिनं नं थ्व जिम्ह शत्रु खः जिम्ह मित्र खः धका गुण यानातःगु ला नं दोष जक न्त्यचिका मनय् द्वेषभाव तथा च्वय् कना थें तुं अनेकविध अयोग्य ज्या याई, अनाचार याई ।

भयया वशय् च्वनीम्हसिनं व अनेक पाप याई । ‘थ्व मनु जुजुयाम्ह थ्वैगु पाखे मलित धायवं थ्वं जितः छु याई, छु मयाई’ धैगु भय कया ग्याना ‘खःगुयात मखु मखुगुयात खः’ धका अनेक अपराध याई, थुज्वःम्हसित ‘भयागति’ भयया वशय् वंम्ह धका धाई । थुगु प्रकारं उम्ह व्यक्तिकं अनेक अयोग्यगु तथा मत्योगु ज्या याई ।

हानं मोहया वशय्लाना नं त्योगुं मत्योगुं ज्या याना जुई । थुकियात ‘मोहागति’ अर्थात् मोहया वशय् वंम्ह धका धाई । मोहीतपिं व्यक्तिपिसं नं प्रायः याना मत्योगु हे ज्या याना जुई । उज्वम्हसिके विवेक विचार नं गाई. मखु ।

गथेकि छुं वस्तु भागथलाः इना बियेगु बखते छन्दया वशय् च्वंम्हसिनं थः योम्हसित अप्वः तथा बिई मयोम्हसित माक्वस्वया म्हो तथा बिई । द्वेषया वशय् च्वनीम्हसिनं नं तँया भोकेय् योग्य अयोग्यया विचार मयासे च्वय् कना थें तुं पक्षपात याई । भयया वशय् च्वनीम्हसिनं ‘थ्वैत भति अप्वः तथा बी मालि, मखुसा थ्वं छु याई छु मयाई’ धका ग्याना अप्वः म्हो याई । हानं मोहया बशे च्वनीम्हसिनं ‘स्वैत अप्वः तथा बीमाःगु स्वैत म्हो तथाबीमाःगु’ धैगु छुं सीके मफया मोहित जुया अप्वः तना बीमाःम्हसित म्हो वा म्हो तथाबीमाःम्हसित अप्वः तथाबिई ।

थुगुप्रकारं छन्द (राग, प्रेम), द्वेष, भय व मोहया वशय्लाना मत्योगु पाप-कर्म याई । आर्यपुरुष पिसं थुज्वःगु किसिमया अयोग्य ज्या यायेगु मती हे तई मखु याइगु खँ जा छखे हे तथा दिसँ ।

इ) सम्पत्ति नाश जुड़गुया खुता कारण

छु छु सम्पत्ति नाश जुड़गुया खुता कारण आर्यपुरुषपिसं सेवन याइ मखु ?

- क) सुरापान (अय्ला, थ्वँ आदि अमल पदार्थ) सेवन यायेगु सम्पत्ति विनाशया कारण खः ।
- ख) कुबेलाय् चाह्यू जुड़गु सम्पत्ति विनाशया कारण खः ।
- ग) प्याखँ (थियटर, बाइस्कोप,) स्वःजुड़गु सम्पत्ति विनाशया कारण खः ।
- घ) चित्त प्रमाद जुड़गु जू, तास, पांसा आदि म्हितेगु सम्पत्ति विनाशया कारण खः ।
- ङ) कुमित्र (पापमित्र) या संगत यायेगु सम्पत्ति विनाशया कारण खः ।
- च) अलसी जुया च्वनेगु नं सम्पत्ति विनाशया कारण खः ।
गृहपतिपुत्र ! थुलि खुता सम्पत्ति विनाश जुड़गुया कारण आर्यपुरुषपिसं सेवन याइमखु ।

प्रश्न-पत्र ३

- १) छुकियात कर्मक्लेश धाई ?
- २) प्यता पाप-कर्म छु छु खः ?
- ३) सम्पत्ति विनाश जुड़गुया कारण गोता दु ?
- ४) छन्ददिया वशय् च्वंमहसिनं छु याई ?
- ५) छन्ददिया वशय् मलापिं मनूत दु लाकि मदु ?

(क) सुरापानया खुगु दोष (आदिनव)

गृहपतिपुत्र ! सुरापान यायेगुली खुगु दोष (आदिनव) छु । व छु छु

धा:सा-

- १) धनया धनसं, (सन्दिष्टिक) दुगु धन-द्रव्य, तिसा वस: छें बुं इत्यादि विनाश जुया वनी ।
- २) थ:गु छेंय च्वंपि-मां बौ, दाजु किजा, तता केहेपिं लिसे, थ:म्ह हे नोकर चाकरत लिसे तथा ज:ला-ख:ला थ:धितिपिं लिसे कलह (ल्वापु ख्यापु) जुई ।
- ३) थ:गु शरीरय् रोग जुई, मिखा स्याई, छ्र्यो स्याई, जें स्याई, म्ह स्याई, स्यें स्वं स्यनी, न्थ्यपु गनी, मिखां खनीगु कम जुई, म्ह ब:मलाई, याकनं ज्याथ: जुई । नाना प्रकारया दु:ख पीडा जुई ।
- ४) देशे सकबनं अकीर्ति फैले जुई । सकसिनं धिक्कार याका च्वने माली । 'धनया नाश वनया बास' धा:थें थ:गु धन फुका नं परजनं हेला, अपमान याका च्वने माली । साहु महाजनपिसं अनपत्यार याई । विधि-विवाह याये थाकुइगु आदि अनेक बिघ्न बाधा जुया वई ।
- ५) निर्लज्जी जुया वई । अर्थात् सुरापान याना मत्यो मत्योगु ज्या सना-कन्हे खुनु थ:म्हं सनाजुयागु ज्या लुमंका अपशोस यायेमा:थाय् अपशोस मयासे, 'परजनं जित: छु धा:थें' धैगु भय छ्रितं मकासे, 'गथे याना जिं इष्ट मित्रपिनि ख्वा: स्वये' धैगु शंका छु मकासे भ्याभति नं मछ्र मजुसे-निर्लज्जी जुया जुई ।
- ६) प्रज्ञा बुद्धिहीन जुया वनी । छ्राय्धा:सा, सुरापान याये मात्रं हे शरीरया हिनु दुर्बल जुई, छ्र्वासुई । शरीरया हिनु दुर्बल जुल

धाय्वं चिन्तनशक्ति शिथिल जुया कमजोर जुई । चिन्तनशक्ति कमजोर जुल धाय्वं छुं नं यथार्थ थें सीके थ्वीके फैमखु । होश (स्मृति) ठीक जुइमखु । स्मृति ठीक मजुल धाय्वं मिखा दुसां खनी मखु । मिखां खना च्वंसां खंके फैमखु । ज्ञान दुसां मूर्ख जुई । प्रज्ञा दुसां असिद्धि जुई । थुगु प्रकारं दयाच्वंगु ज्ञान, बुद्धि, प्रज्ञा नं प्रत्यक्ष लोप जुई, विनाश जुई ।

गृहपतिपुत्र ! थुलि थ्व सुरापानया खुगू दोष जुल ।

ख) कुबेलाय् चाह्यू जुइगुया खुगू दोष

गृहपतिपुत्र ! कुबेलाय् गल्लि गल्लि चाह्यू जुइगुली खुगू दोष दु । व छु छु धाः सा-

- १) थःगु शरीर रक्षा जुइमखु । छाय्धाःसा, कुबेलाय् चाह्यू जुइपिं कँ किं दुथाय् गाले-गाले बा घ्याचले लाः वनी । सर्पादि विषालु प्राणी द्वारा हानि जुई । तसर्थ शरीर सुरक्षित जुइमखु ।
- २) कुबेलाय् चाह्यू जुइमह व्यक्तिया स्त्री, पुत्र-पुत्रीपिं नं गुप्त तथा सुरक्षित जुइमखु । छाय्धाःसा, 'इपिं वने ज्यू भीपिं वने मज्यू ला ? नु भीपिं नं चाह्यू वने' धकाः स्त्री-पुत्रपुत्रीपिं, नोकर-चाकर पिं न छेंय् सुंमदेक कुबेलाय् उखें थुखें पिहाँ वनी, स्वःजुई । अथवा व्यभिचार याना जुई ।
- ३) धन सम्पत्ति नं रक्षा जुइमखु ; रात्रीया बखते थःगु छेंय् सुं मदगु ताकय् लाकाः खुँ वा बदमासत वया खुया यनी ।
- ४) कुबेलाय् चाह्यू जुइमहसित परजनं, "थ्व मनू भिंमह मखु" धका

शंका याई । गथे धा:सा-बहनी (कुबेलाय) गुगु गल्ली चाहिला जुइगु खः, उगु गल्ली सुं गुम्हसिया धन सम्पत्ति खुया यन वा सुं म्थ्याय्मचा स्यन धा:सा, व हे गल्ली चा:हिला जुइम्हसित सकसिनं शंका याई । खः हे मखुसां धायेथाय् दयेक जुयाच्चंम्ह जूया निंतिं अवश्य धाई । थुगु प्रकारं अनेक निन्दा जुई

- ५) कुबेलाय् चाह्यू जुइम्ह व्यक्ति भिंम्ह खःसा परजनं वैत 'मभिंम्ह धाई । मेपिसं छुं खुया यंकुसां 'खुं थ्व हे खः' धका कुबेलाय् चाह्यू जुइम्हसित पा:ल्याई ।
- ६) कुबेलाय् चाह्यू जुइम्हसित थुलिजक मखु मेमेगु नं आपालं दोष वया च्वनी । दोषी धायेका च्वने मालेवं जीवने अनेक प्रकारया दु:ख, कष्ट, भय, पीडा जुया वई ।

गृहपतिपुत्र ! थुलि थ्व कुबेलाय् गल्लि गल्लि चाह्यू जुइगुया खुगू दोष जुल ।

ग) प्याखँ स्व:जुइगुया खुगू दोष

गृहपतिपुत्र ! नृत्य गीत आदि स्व:जुइगुली खुगू दोष दु । छु छु धा:सा-

- १) 'गन नृत्य (प्याखँ), गीत, 'थियटर' बाइस्कोप, दु खनी ?' धका उकी हे जक चित्त ब्वाँ वनाच्च्वनी । गथे धा:सा 'गन प्याखँ दु, धका माला जुई । प्याखँ स्व:वनेत श्रृंजार याना बाँबाँला:गु वस्त्रं पुनी । अन मोहित जुया निन्हु स्वन्हु ला:सां लगातार वना च्वनी । थुकिं याना गृहया ज्या-खँ ब्याकं भ्रष्ट जुई । अथवा न्ह्योपा: जूगुलिं यायेमा:गु ज्या खँ याये फैमखु । थये जुइवं मदुगु सम्पत्ति दयेके

फैमखु दुगु धन सम्पत्ति जक भन् भन फुना वनी ।

- २) गन गन प्याखँ जुयाच्वंगु खनि धका चित्त पिब्वां वनी ।
 - ३) गन बाजनं थाना च्वंगु दु खनि धका मन पिब्वां वनी ।
 - ४) गन अद्भुतादि अने अनेगु खँ कना च्वंगु दु, खनि धका मन पिब्वां वनी । थन अद्भुत खँ धयागु सारहीनगु देव, भूत इत्यादिया कथा (Legend) जुल ।
 - ५) गन भ्यालि, धाः, लापा थाना च्वंगु दु खनि धका मन पिहाँ वनी ।
 - ६) गन ढोलक, मृदंग आदि ततःग्वःगु बाजनं थाना च्वंगु दु धका चिन्ता जुया चित्त चञ्चल जुया यायेमाःगु ज्या-खँ ब्याक्क त्वःफीका, समय-समयया योग्य ज्या याये मफया धन सम्पत्ति विनाश जुई ।
- गृहपतिपुत्र ! थुलि थ्व प्याखँ स्वया जुइगुया खुगू दोष जुल ।

(घ) जू म्हितः जुइगुया खुगु दोष

गृहपतिपुत्र ! प्रमाद जुइगु-जू, तास, पांशा आदि म्हिता जुइगुली खुगू दोष दु । छु छु खुगू धाःसा-

- १) जू म्हिताः त्यात धाःसा शत्रु बढे जुई । गुकथं धाःसा त्याम्हस्याँ 'जि त्यात' धका मती अभिमान याना परजनपिन्त अपमान याना खँ ल्हाई । अन परजनया मने तँ पिहां वई व त्याम्हसिया उपरे शत्रु भाव याना त्याकातःगु धने मिखा तया उगु धन त्याका वा लाका कायेगु विचार याई ।

- २) वृत्त धाःसा नं, प्रत्यक्ष थःगु धन परजनया ल्हाःतय् वंगु खना थःगु धन सम्पत्ति थःकै मदयेका व हे धन जक भस-भस लुमका अपशोध याना भसुका तथा च्वने माली ।
- ३) धनीम्ह नं जूलय् ब्रुकाः निर्घनी जुइका च्वने माली ।
- ४) गनं सभा समितिस वंसां नं 'जुवारी' धका विश्वास याई मखु ।
- ५) थः थितिपिसं नं हेला याकाजुइ माली । थःथितिपिसं धाई-गथे खः उच्चकुलयाम्ह काय्मचा जुया आमथे मखु-मखुथे सने ज्यूला ? थ्व जा छंगु कुलयात मत्वः । थथे धाःसा नं थःगु बानि त्वते मफया थःथितिपिनि अर्ति बुद्धि नं न्यनी मखु । अर्ति बुद्धि थियां नं खँ मन्यनीम्ह जुल धाय् व लैय् खंसा नं मखं छु याना तापाका यंकै । जुवारीतय् विषयय् सुयाकें छुं खँ न्यो सां उजाम्हसिया खँ जिमिसं मस्यू' धका धाई । थुगु प्रकारं थःथिति इष्टमित्र पिसं हेला याका च्वने माली ।
- ६) आवाह-विवाह नं याये फैमखु । 'आवाह' धैगु भमचा हयेगु । 'विवाह' धैगु म्स्याय्मचा बियेगु । जुवारी जूम्हसिया म्स्याय्मचा सुनानं स्वीकार याई मखु । जुवारी जूम्हसिया काय्मचायात सुनां नं म्स्याय्मचा बीमखु । छाय्धाःसा जुवाचःया छेंय् धन-सम्पत्ति नाश जुई । तसर्थ जुवारी, जुवाचःयात 'आवाह' 'विवाह' यायेगुली अति कष्ट जुई, अति बाधा जुई ।
- गृहपतिपुत्र ! थुलि थ्व जू म्हितःजुइगुया खुगू दोष जुल ।

ड) कुमित्र संगतया खुगू दोष

गृहपतिपुत्र ! कुमित्र संगत याना जुइगुली खुगू दोष दु । छु छु
खुगू धा:सा-

- १) उम्ह व्यक्तियात उज्वपिं जक पासापिं चूला:वई, गुपिं जुवाद्यः,
बदमास, अय्लागुलु, बाह्रमासे ।
- २) रण्डबाजीले जुइपिं, होटले भट्टिई वना नया च्वना जुइपिं, धेवा
उरे याइपिं थुज्व:पिं पासापिं जक उम्ह व्यक्तियात चूला:वई ।
- ३) सुलिमे जुइपिं, अय्ला, थ्वँ, गजी, भांग, अफिम आदि अमल पदार्थ
सेवन याइपिं पासापिं जक उम्ह व्यक्तियात चूला:वई
- ४) परजनं थ:त याना त:गु उपकारयात ल्व:मंका छ्वइपिं, गुण मस्यूपिं,
अकृतज्ञपिं, खने मदयेक छल-कपट याईपिं पासापिं जक उम्ह
व्यक्तियात चूला: वई ।
- ५) छत्तु, लुच्चा, खंक खंक हे ह्ययेका ठगे याना जीविका याइपिं
पासापिं जक उम्ह व्यक्तियात चूला:वई ।
- ६) लुटाहा, डाँकू, खुँ, आदि थुज्व:पिं पासापिं हे जक उम्ह व्यक्तियात
चूला:वई ।

गृहपतिपुत्र ! थुलि थ्व कुमित्र संगतया खुगू दोष जुल ।

च) आलसी जुया च्वनेगुया खुगू दोष

गृहपतिपुत्र ! आलसी जुया च्वनेगुली खुगू दोष दु । छु छु खुगू
धा:सा-

- १) 'अतिकं चिकु' धका यायेमा:गु ज्या मयासे च्वनी, कर्तव्य कार्य
मयासे च्वनेवं गृहस्थीपिन्त हानि जुई सिवे उन्नति जुइमखु ।

- २) 'अतिकं तान्वः' धका यायेमाःगु ज्या मयासे च्वनी । कर्तव्य कार्य मयासे च्वनेवं गृहस्थीपिन्त हानि जुई सिबे उन्नति जुइमखु ।
- ३) 'अतिकं न्त्यध्यानि' धका यायेमाःगु ज्या मयासे च्वनी । कर्तव्य कार्या मयासे च्वनेवं गृहस्थीपिन्त हानि जुई सिबे उन्नति जुइमखु ।
- ४) 'अतिकं लिबात' धका यायेमाःगु ज्या मयासे च्वनी । कर्तव्य कार्य मयासे च्वनेवं गृहस्थीपिन्त हानि जुई सिबे उन्नति जुइमखु ।
- ५) 'अतिकं प्वाथे पित्यात' धका यायेमाःगु ज्या मयासे च्वनी । कर्तव्य कार्यै मयासे च्वनेवं गृहस्थीपिन्त हानि जुई सिबे उन्नति जुइमखु ।
- ६) 'अतिकं प्वा फूँ फूँ मिं' धका यायेमाःगु ज्या मयासे च्वनी । कर्तव्य कार्य मयासे च्वनेवं गृहस्थीपिन्त हानि जुई सिबे उन्नति जुइमखु ।

धुगु प्रकारं आलसी जुया मयासे मगागु ज्या हे नं छगू मखु छगू त्वह तया अवसर बिते यांना च्वनी । धुज्वःम्ह आलसीयात लाभ जुइगु धन-सम्पत्ति अथवा कीर्ति लाभ जुइमखु । लाभ जुया च्वंगु धन सम्पत्ति नं क्रमशः विनाश जुया वनी ।

गृहपतिपुत्र ! धुलि थ्व आलसी जुया च्वनेगुया खुगू दोष जुल ।

आर्यपिसं त्याग यायेमाःगु उपर्युक्तं भिन्प्यता प्रकारया शिक्षा बिया भगवान् बुद्धं पुनः निम्न गाथा आज्ञा दयेका बिज्यात-

“होति पान सखा नाम,

होति सम्पिय सम्पिय ।

यो च अत्येसु जातेसु,

सहायो होति सो सखा ॥

उस्सुर सेथ्या परदार सेवना,

वेरप्पसवो च अनत्थता च ।

पापमित्तो च सुकदरियता च,

एते छ ठाना पुरिसं धंसयन्ति ॥”

अर्थ-थ्व लोकय् गुलिं गुलिं मनूत थःत नये-त्वने दत्तले जक अर्थात् सुलिमे वनाः अय्ला-थ्वं त्वने दत्तले जक पासा जुया च्वनीपिं दु । हानं गुलिं मनूत ख्वाःलय् न्ह्योने जक 'प्रिय पासा, भो पासा' धका प्रिय वचन क्यना ख्वाःलय् ल्यूने निन्दा याना जुइपिं नं दु । थुज्वःपिं मित्रपिं धात्थेंयापिं मित्रपिं मखु ।

गृहस्यां थःत आपद्-विपद् परे जुइगु बखते धनं अथवा जन अथवा वचनं उपकार याई, उम्ह हे जक धात्थेंयाम्ह मित्र, धात्थेंयाम्ह पासा जुई ।

थ्व खुगू नं विनाश जुइगुया मूल कारण खः । यथा-

१) पूर्वपाखें सूर्य उदय जुई धुंका नं घना च्वनेगु, २) थःम्ह स्त्री त्वःता पर-स्त्री गमन यायेगु, ३) न्ह्याम्ह नाप नं शत्रुभाव याना जुयेगु, ४) मखु मखुगु ज्या सना जुयेगु, ५) कुसंगत याना जुयेगु व ६) अतिकं हे लोभी जुया मतिकुराहा जुयेगु । थःगु वस्तु त्याग यायेगुली मन मतःसे कर्कियागु वस्तु जक कायेगु इच्छा याना जुयेगु । थ्व खुगू कारणं नं लोकजनपिन्त विध्वंश याई ।

“पापमित्तो पापसखो, पाप आचार गोचरो

अस्मा लोका परम्हा च उभया धंसते नरो ।

अखिबत्थियो वारुणी नच्चगीतं,
 दिवासेय्यं पारिचरिया अकाले ।
 पापा च मित्ता सुकदरियता च, ॥
 एते छ ठाना पुरिसं धंसयन्ति ॥
 अक्खेहि दिव्वन्ति सुरा पिबन्ति,
 यन्तित्थियो पाणसमा परेसं ।
 निहीन सेवी न च बुद्ध सेवी,
 निहीयते कालपक्खेव चन्दो ॥”

अर्थ- गुम्हसिनं कुसंगत याना जुई, गुम्हसिनं मिथ्या आचरण याना अयोग्य थासय् वनेगु बानि याई, उम्हसित थुगु लोकय् नं परलोकय् नं विनाश जुई

१) जू म्हितेगु, रण्डिबाजि यायेगु व प्राणसमानं प्रेम याना तःपिं पर-स्त्री गमन यायेगु, २) सुरापान सेवन यायेगु ३) नृत्य, गीत स्वयेगुली भुले जुयेगु, ४) माःसां म्वासां कुबेलाय् उखें थुखें चाःथ्यू जुयेगु ५) कुमित्र संगत याना जुयेगु व ६) आलसी व अत्यन्त मात्सर्य (कपटी, मतिकुराहा) जुयेगु थ्व खुगु कारणं नं मनुष्यपिन्त विनाश याई ।

गुम्ह व्यक्ति जू म्हितेगुली प्रसन्न जुई, अय्ला-थ्वं त्वनेगुली दत्तचित्त जुई । हानं गुम्हसिनं कर्पिनि ज्यान समान यानातःम्ह मिसायात स्यकै, गुम्ह व्यक्ति थः स्वया हीनकर्म याना जुइम्ह व्यक्तिया संगत याई थः स्वया श्रेष्ठकर्म याना जुइम्ह व्यक्तिया सत्संगत याई मखु, उम्ह मूर्खया यश, कीर्ति, लाभ, प्रशंसा दक्व फुकं कृष्णपक्षया चन्द्रमाया तेज छसिनिसें घटे जुया अन्धकार जुया वं थें जुया वनी ।

“यो वारुणी अधनो अकिञ्चनो,

पिपासो पि समामसागतो ।

उदकमिव इणं विगाहति, आकुलं कारयि खिप्पमत्तनो ॥”

अर्थ-गुम्ह व्यक्ति धनहीनम्ह दरिद्रम्ह जुया नं सुरापान यांना जुई, उम्ह व्यक्ति, थःगु कुबानि त्वते मफया, गंगाजी वना लः तुया हय्थें वैकें थ्वैकें दां त्यांना सुरापान यांना, लिपा त्यासा पुले मफया ताकाल मदय्वं हे नुगलय् आकुल-व्याकुल जुइका चित्त दाह जुइका च्वने माली ।

“न दिवा सुप्पनसोलेन, रत्तिं उट्ठान दस्सिना ।

निच्चं मत्तेन सोण्डेन, सक्का आवसितुं धरं ॥

अतिसीतं अतिउण्हं, अतिसायमिदं अहु ।

इति विसट्ट कम्मन्त्वे, अत्था अच्चेन्ति माणवे ॥

यो’ध सीतं च उण्हं च, तिण भिय्यो न मञ्जति ।

करं पुरिस किच्चानि, न सो सुख विहायति ॥”

अर्थ-सदां निभाः ल्वीका नं घना च्वनीगु स्वभाव दुम्ह, न्हिनय् नं घनेगु बानि दुम्ह, बहनीघनेगु इलय् धाःसा बाचा-बाचा तक्क म्वामदुगु पाप तर्कना मने ल्वीका न्ह्यो मवेकुसे च्वना च्वनीम्ह, सदा सर्वदा हे सुरापान यांना जू म्हितेगु बानि दुम्ह थुज्वः थुज्वःपिं ज्ञानहीनपिं व्यक्तिपिसं गृहस्थाश्रमय् च्वना वृद्धि प्राप्त याये फैमखु ।

गुम्हसिनं, ‘अतिकं चिकुनि, अतिकं तांनोनि, अतिकं लिबाय् धुंकल, अतिकं न्ह्यथ्यानि अथवा अतिकं प्वाथे पित्यानि अथवा नकतिनि नया प्वा फूँ फूँ मीनि’ धका आलस्यया वशय् च्वना यायेमाःगु कर्तव्य मयासे समय बिते याई, उम्हसित लाभ जुइगु धन नं लाभ जुइमखु ।

गुम्हसिनं उपर्युक्तानुसार, ‘चिकुनि, तांनोनि’ इत्यादि धका आलस्यया वशय् मच्चंसे बल-वीर्य यांना उत्साही जुया कर्तव्य कार्ययात

तुरन्त याई, हानं 'आ: यायेका अले यायेका' धका भाखा मत्तसे अलसीरूपी शत्रुयात मनस्थले बास मब्बूसे बल व वीर्ययाना ज्या-खँ याई, उम्हसिया यश, कीर्ति, लाभादि ब्याक्क शुक्लपक्षया चन्द्रमा थें क्रमशः वृद्धि जुया वई । शुज्वःम्ह व्यक्ति हे जक गृहस्थाश्रमय् च्वना उन्नति याये फई ।

प्रश्न-पत्र ४

- १) सुरापानया दोष (आदिनव) ग्वःगू दु ? व छु छु खः ?
- २) कुबेलाय् चाह्यू जुइगुया दोष ग्वःगू दु ? व छु छु खः ?
- ३) प्याखँ स्वःजुइगुया दोष ग्वःगू छु ? व छु छु खः ?
- ४) जू म्हितःजुइगुया दोष ग्वःगू दु ? व छु छु खः ?
- ५) कुमित्र संगतया दोष ग्वःगू दु ? व छु छु खः ?
- ६) आलसी जुया च्वनेगुया दोष ग्वःगू दु ? व छु छु खः ?
- ७) गुज्वम्हसित घातर्थेयाम्ह मित्र धाई ?
- ८) विनाशया मूल कारण ग्वःगू दु ? व छु छु खः ?
- ९) जू म्हितेगु आदि खुगू कारणं मनुष्यपिन्त छु याई ?
- १०) छु त्वह तया अलसी जुई ? लिबाक्क च्वना च्वनेगु ज्यूला ? थुकी च्वंगु सिलः नं वयेकि !

ई) प्यता प्रकारया असत् मित्रपिं

गृहपतिपुत्र ! प्यता प्रकारयापिं व्यक्तिपिन्त मित्र-स्वरूपे च्वना च्वपिं 'अमित्रपिं' धका सिइका काये ।

तद्यथा:-

- क) पर-वस्तु धा:सा कायेगु इच्छा दु, थ:गु वस्तु धा:सा वियेगु इच्छा मदु- थुज्व:म्ह व्यक्तियात मित्र-स्वरूपे च्वना च्वंम्ह 'अमित्र' धका सिइका काये ।
- ख) वचनं जक मित्रभाव क्यना ज्या-खँ छुं मयाइम्ह व्यक्तियात नं मित्र-स्वरूपे च्वना च्वंम्ह 'अमित्र' धका सिइका काये ।
- ग) ख्वा:लय् न्त्योने प्रशंसा याना, ख्वा:लय् ल्योने निन्दा याइम्ह व्यक्तियात नं मित्र-स्वरूपे च्वना च्वंम्ह 'अमित्र' धका सिइका काये ।
- घ) मखु मखुगु ज्या-खंय् अर्थात् सम्पत्ति विनाश जुइगु ज्या-खंय् जक सलाह वीम्ह व्यक्तियात नं मित्र-स्वरूपे च्वना च्वंम्ह 'अमित्र' धका सिइका काये ।

गृहपतिपुत्र ! थुलि थ्व प्यता प्रकारयापिं व्यक्तिपिन्त मित्र-स्वरूपे च्वना च्वपिं 'अमित्रपिं' धका सिइका काये ।

क) पर-वस्तु जक काइम्ह मित्र

गृहपतिपुत्र ! प्यता प्रकारं पर-वस्तु जक काइम्ह व्यक्तियात मित्र-स्वरूपे च्वना च्वंम्ह 'अमित्र' धका सिइका काये । तद्यथा:-

“अञ्जदत्तु हरो मित्तो, अप्पेन बहुमिच्छति ।

भयस्स किच्चं करोति, सेवति अत्तकारणा ॥”

अर्थ-अञ्जदत्तु हरो मित्तो = पर वस्तु जक काइम्ह मित्र, अप्पेन बहुमिच्छति भतीचा बिया अप्पो ताके याई, भयस्स किच्चं करोति = भयया कारणं ज्या याई, सेवति अत्तकारणा = आत्मार्यया लागी संगत याई ।

शुक्रिया विस्तार थये :-

- १) पर-वस्तु काइम्ह मित्रं थःगु ल्हाः फुस्सुं तया मित्रयायाय् अथवा सुं छम्हसियाय् च्वना वैत च्वच्छया खं ल्हासे, 'अहा ! छिगु स्वभाव गुलि बाँला, पुण्य यायेगुली जा छित सुनानं हे त्याके फैमखु । जिपिं जक का छुं छुं मस्यूपिं अभागीत' धका नाना तरहं गुण वर्णन याना न्ह्याक्थं याना नं ठगे यायेगु स्वई ।
- २) भतिचा बिया आपा ताके याइम्ह मित्रं थःगु भतिचा मूल्य वंगु वस्तु बिया कर्कागु आपा मूल्य वंगु वस्तु कायेगु इच्छा याई । अथवा प्रथम थःम्हं अल्प मूल्य वंगु वस्तु बिया लिपा मौकाय् लाका बहुमूल्यगु ल्हाःतय् लाकेगु स्वई ।
- ३) भयया कारणय् ज्या याइम्ह मित्रं थःत आपद्-विपद् परे जुइगु घरी 'कारे पासा !' धका मित्र नाला काः जुई । थःगु आपद् तरे जुयेवं वैत खंसां नं मखंपह याना जुई । 'ध्वं जितः थुज्वःगु आपद् तरे याना ब्यूगु दुका चा !' धका मनं खंके मखु ।

- ४) आत्मार्थया लागी संगत याइम्ह मित्रं थःत ज्या-खँ परे जुइबले हे जक, थःत लाभ व वृद्धि जुइगु जूसा हे जक तथा थः कतिलाकेत हे जक 'खः खः पासा !' धका संगत याई !

गृहपतिपुत्र ! थुलि थ्व प्यता प्रकारं पर-वस्तु जक काइम्ह व्यक्तियात मित्र-स्वरूपे च्वना च्वंम्ह 'अमित्र' धका सिइका काये ।

ख) वचनं जक मित्रभाव क्यनीम्ह मित्र

गृहपतिपुत्र ! प्यता प्रकारं वचनद्वारा जक मित्रभाव क्यना ज्या-खँद्वारा छुं याना मबीम्ह व्यक्तियात नं मित्र-स्वरूपे च्वना च्वंम्ह 'अमित्र' धका सिइका काये । तद्यथा:-

“अतीतेन पटिसन्धरति,

अनागतेन पटिसन्धरति ।

निरत्यकेन संगण्हाति,

पच्चुपन्नेसु किच्चेसु व्यसनं दस्सेति ॥”

अर्थ-अतीतेन पटिसन्धरति = बिते जुई धुंगु जक खँ ल्हाई, अनागतेन पटिसन्धरति = लिपायागु खँ जक ल्हाई, निरत्यकेन संगण्हाति = म्वामदुगु सारहीनगु जक खँ ल्हाना मान तई, पच्चुपन्नेसु किच्चेसु व्यसनं दस्सेति = वर्तमान समये धाःसा गुलिं उपकार याइम्ह थें च्वंक खँ ल्हाना आखिरे छगू मखु छगू त्वह तथा थःगु दुःखभाव क्यनी ।

थुकिया विस्तार थथे:-

- १) सुं पासा छम्ह वया “भो मित्र, जितः थुगु थुगु वस्तु भतिचा आवश्यक जुयाच्वन' धका धाःवल धाःसा” छुयाये पासा ! बडो

अपशोच, यदि छि म्हिगः हे भागु जूस ख्व वस्तु जिं छित माक्को बीफुगु तर आः जिके मंदये धुंकल" धका अतीतया जक खँ लहाना मित्रता क्यना छवई ।

- २) हानं सुं गुम्ह मित्र वया, 'भो पासा, जितः थौं थुलि थुलि 'वा' (धान्य) अथवा जाकि मालाच्चन भति कृपा तया दिसँ" धका पवंवल धाःसा वं थये धाई :-

"अहो पासा, भमा याना दिसँ, छिगु थुलि हे ज्या छंगू जिं पुरेयाना बी मफुत । मदुगु नं मखु दुगु नं खः तर न्हाचःतिनि थये थये याना फुत । अयासां मती चित्ता याना दी मते लिपा हानं दइतिनि, उथाय् जिं छितः अवश्य सहायता याये ।" थुगु प्रकारं भविष्यया जक आशा क्यना मित्रता क्यना छवई ।

- ३) म्वा मदुगु थासय् केवल वचनं जक संग्रह याई । सुं पासा छम्ह किसि बा सल बा बाइस्कल गयावया च्वंगु खन धाःसा वं निम्न वचनद्वारा संग्रह याई :-

"भासँ भासँ पासा ! छित जा आम बाइस्कल साप हे ल्वः, छिजा धात्थें हे पुण्यवानम्ह खः ।" इत्यादि फुस्लुगु वचनं मान याना क्यनी ।

- ४) सुं पासा छम्ह वया थःके न्ह्योनेसं दुगु वस्तु छंगू पवंवल धाःसा अन वं "अहो पासा ! थुके अमुक वस्तु छंगू मदया वा स्यना ज्या हे काये मफया अर्थे हे तै तया । जिः नं थ्व वस्तु मदया साप हर्जा जुया च्वन" धका धयाःथःगु असमर्थता क्यना थर्थे हे पासाम्हसित लित छवई ।

गृहपतिपुत्र ! थुलि थ्व प्यता प्रकारं वचनद्वारा जक मित्रता

क्यना ज्या-खँ छुं मयाइम्ह व्यक्तियात नं मित्र-स्वरूपे च्वना च्वंम्ह 'अमित्र' धका सिइका काये ।

ग) ख्वाःलय् न्ह्योने जक प्रशंसा याइम्ह मित्र

गृहपतिपुत्र ! प्यता प्रकारं ख्वाःलय् न्ह्योने प्रशंसा याना ख्वाःलय् ल्यूने निन्दा याइम्ह व्यक्तियात नं मित्र-स्वरूपे च्वना च्वंम्ह 'अमित्र' धका सिइका काये । तद्यथा:-

“पापकंपिस्स अनुजानाति,

कल्याणम्पिस्स अनुजानाति ।

सम्मूखस्स वण्णं भासति

परम्बुखस्स अवण्णं भासति”

अर्थ- पापकंपिस्स अनुजानाति = पापकर्म यायेगुली नं अनुमति विई,
कल्याणम्पिस्स अनुजानाति = कल्याणगु ज्या यायेगुली नं अनुमति विई,
सम्मूखस्स वण्णं भासति = ख्वाःलय् न्ह्योने जक वर्णन याई, परमूखस्स
अवण्णं भासति = ख्वाःलय् ल्यूने निन्दा याई ।

थुकिया विस्तार थथे :-

- १) सुं मित्र छम्हसिनं “प्रिय पासा ! नु, दुगु स्यावने नु, म्य स्यावने नु, परधन खूवने नु, परस्त्री स्यंकःवने नु” धका धाइगु बखते “ज्यू असल पासा ! नु, धका वा छनिं वनाच्चं न्है पासा ! जि वयावं च्वने” धका वचन विई ।
- २) हानं छुं भिंगु ज्या-पुण्य लाइगु ज्या परोपकार यायेगु आदि कार्यय् नं “ज्यू असल” धका अनुमति विई ।
- ३) ख्वाःलय् न्ह्योने जक “छि साप धर्मात्मा, छिके गरीबया उपरे

विशेष दया दु छि थें ज्वःम्ह सत्पुरुष लोक्य् घात्यें न दये थाकुई”
धका अनेक प्रकारं च्वच्छया खँ ल्हाई ।

- ४) परन्तु ख्वाःलय् ल्यूने “फलानाम्हसिनं थुगु प्रकारं परजनयाके
ठगेयात, थुगु प्रकारं दुःखी गरीबतय्त क्वात, थुगु प्रकारं गरीब
स्याना धेबा कमे यात” धका अनेक प्रकारं निन्दा अषवाद याई ।

गृहपतिपुत्र ! थुलि थ्व प्यता प्रकारं ख्वाःलय् न्ह्योने जक प्रियवचनं
खँ ल्हाना प्रशंसा याना ख्वाःलय् ल्यूने निन्दा याइम्ह व्यक्तियात मित्र-
स्वरूपे च्वना च्वंम्ह ‘अमित्र’ धका सिइका काये ।

घ) मखुगु ज्या-खँय् जक सहायता बीम्ह मित्र

गृहपतिपुत्र ! प्यता प्रकारं मखुगु ज्या-खँय् सहायता बीम्ह
व्यक्तियात नं मित्र-स्वरूपे च्वना च्वंम्ह ‘अमित्र’ धका सिइका काये ।

- १) सुलिमे वना सुरापान याना बदमासी ज्या याना जुइगुली सहायता
बिई ।
- २) कुबेलाय् गल्लि-गल्लि चाह्यू जुइगुली सहायता बिई ।
- ३) प्याखँ, थिएटर, बाइस्कोप आदि मोहित जुइगु ज्याय् सहायता
बिई ।
- ४) जू, तास, पाँशा आदि अनेक बाइमासे म्हितेगुली उत्साहित याई,
सहायता बिई ।

गृहपतिपुत्र ! थुलि थ्व प्यता प्रकारं मखुगु व कधन नाश जुइगु
ज्या-खँय् सहायता बीम्ह व्यक्तियात मित्र-स्वरूपे च्वना च्वंम्ह ‘अमित्र’
धका सिइका काये ।

थुलि आज्ञा जुया बिज्याये धुंका सिलागपुत्रयात भगवानं पुनः
थये आज्ञा दयका बिज्यातः-

“अञ्जदत्थु हरो भित्तो, यो च मित्तो वची परमो ।

अनुप्पियञ्च यो आह, अपायेसु च यो सखा ॥

एते अमित्ते चत्तारो, इति विञ्जाय पण्डितो ।

आरका परिवज्जेय्य, मगं पटिभयं यथा ॥”

अर्थ-कर्पिनि वस्तु काइम्ह मित्र, वचनं जक माने याइम्ह मित्र, स्वाःलय्
न्त्योने जक गुण खँ ल्हाइम्ह मित्र, धन सम्पत्ति विनाश जुइगु ज्याय्
सहायता वीम्ह -थुलि प्यता प्रकारया मित्रपिन्त, मित्र-स्वरूपे च्वना
च्वंपि 'अमित्रपिं' धका बुद्धिमानि गृहस्थीपिसं सिइका काये । गथे
वञ्जातय्सं भय दुगु मार्ग त्वःता, भय मदुगु मार्ग ज्वनी, अथे हे पण्डित
विद्वान्पिसं उज्वःपिं व्यक्तिपिन्त त्वतेमाः कि गुपिं मित्र-स्वरूपे च्वना
च्वंपिं 'अमित्रपिं' खः ।

Dhamma Digital

प्रश्न-पत्र ५

- १) जम्मा ग्वःता प्रकारयापिं मित्र-स्वरूपे च्वंपिं 'अमित्रपिं' दु ?
- २) व प्रत्येक अमित्रं ग्वःता प्रकारं थःगु स्वभाव क्यनी ?
- ३) प्रत्येक अमित्रया स्वभाव थःमहं थूथें कँ !
- ४) थुकी च्वंगु अमित्र स्वभाव छंके नं दु ला ?
- ५) लोकय् गुज्वःपिं मित्रपिं आपाः दु ?

उ) प्यता प्रकारया सत्मित्रपिं

गृहपतिपुत्र ! प्यता प्रकारया व्यक्तिपिन्त भिंगु चित्त दुम्ह 'कल्याणमित्र' धका सिइका काये ।

तद्यथा:-

- क) धत उपकार याइम्ह व्यक्तियात भिंगु चित्त दुम्ह 'कल्याणमित्र' धका सिइका काये ।
- ख) सुख दुःखय् समानरूपे उपकार याइम्ह व्यक्तियात भिंगु चित्त दुम्ह 'कल्याणमित्र' धका सिइका काये ।
- ग) धन-सम्पत्ति, यश-कीर्ति लाभ जुइगु, वृद्धि जुइगु अर्ति-बुद्धि बीम्ह व्यक्तियात भिंगु चित्त दुम्ह 'कल्याणमित्र' धका सिइका काये ।
- घ) अनुकम्पा (दया करुणा) तैम्ह व्यक्तियात भिंगु चित्त दुम्ह 'कल्याणमित्र' धका सिइका काये ।

गृहपतिपुत्र ! थुलि थ्व प्रकारयापिं भिंगु चित्त दुपिं व्यक्तिपिन्त 'कल्याणमित्रपि' धका सिइका काये ।

क) उपकार याइम्ह मित्र

गृहपतिपुत्र ! प्यता प्रकारं उपकार याइम्ह व्यक्तियात भिंगु चित्त दुम्ह 'कल्याणमित्र' धका सिइका काये । तद्यथा:-

- १) प्रमाद जुयाच्चम्मसित रक्षा याई अर्थात् सुनं पासा सुरापानया कारणं अचेत जुया लंपुई, गल्ली वा गनं ख्यलय् गोतुला च्वंगु खन

धा:सा- "अहो ! थ्व जा जिम्ह पासा, थुज्व:गु अवस्थाय् थ्वैत जिं बचे मयात धा:सा, थ्वैगु म्हे च्वंगु दाँ, धेबा आदि मेपिसं काई" धका दया तथा होश दया मव:तले वैथाय् पिवा:च्वना रक्षा याई ।

- २) प्रमादि जुयाच्च्वंम्ह मित्रया धन-सम्पत्ति रक्षा याई अर्थात् उज्व:गु प्रकारं थ्वँ काय्का:बेहोशी जुया च्वंम्हसिया गृह रक्षा याई । छेंय् दुगु धन-सम्पत्ति सुनानं खुया यने मफयेक रक्षा याना बिई ।
- ३) ग्याम्ह व्यक्तियात शरणे कया, भरोसा बिया, निर्भयी याना धैर्यं बिई । राज-भय, चोर-भय, भूत-भय अथवा शत्रु-भयं त्रसित जुयाच्च्वंम्हसित विविध खँ कना, अनेक धर्मशास्त्रया प्रमाण क्यना, अनेक युक्तिद्वारा मन शान्त याना भय मदयेका बिई ।
- ४) आवश्यकगु छुं ज्या-खँ परे जुइगु बखते निदुगं, स्वदुगं फाइदा जुइकथं अर्ति-वृद्धि बिई । व्यापार सम्बन्धी जूसां मित्र ! थथे या:सा थथे जुई, थथे या:सा थथे जुई" धका अनेक विचारय् खँ कना समयोचित अर्ति बिई ।

गृहपतिपुत्र ! थुलि थ्व प्यता प्रकारं उपकार याइम्ह व्यक्तियात भिंगु चित्त दुम्ह 'कल्याणमित्र' धका सिइका काये । थुज्व:म्ह व्यक्तियात हे सुचित्तम्ह, सहृदयम्ह, कल्याणम्ह मित्र धाई ।

ख) सुख-दु:खय् उपकार याइम्ह मित्र

गृहपतिपुत्र ! प्यता प्रकारं सुख-दु:खय् उपकार याइम्ह व्यक्तियात भिंगु चित्त दुम्ह 'कल्याणमित्र' धका सिइका काये ।

तद्यथा:-

- १) विश्वास याना खँ कनी अर्थात् गुप्त याना तयेमा:गु सुयातं कने

मज्यूगु खँ नं विश्वास याना कनी । थःगु छेंय् च्वंगु भिंगु वा मभिंगु सुयातं कने मज्यूगु खँ नं पासायात कनी ।

- २) पासापिनि छुं गुप्त याना तयेमाःगु खँ थःत कंसा थःम्ह व खँ हृदयं पिंमछ्वसे गुप्त याना तई । मेपिन्त व थःगु छेंय् जहानपिन्त जा छु थःम्ह धर्मपत्नीयात हे नं मकंसे गुप्त यानातै ।
- ३) थःम्ह मित्रयात आपद्-विपद् परे जुइगु बखते, गुबलें हे त्वःता वनी मखु ।

‘आपद्-विपद्’ धका छुकियात धाई ?

‘आपद्’ धका म्हगसे हे मखं कथं आका-भाकां भय आदि जुया वैगुयात धाई

‘विपद्’ धका थःके च्वंगु धन-सम्पत्ति आदि मती हे मलू कथं आका-भाकां विनाश जुया वनीगुयात धाई ।

थुज्वःगु आपद्-विपद् अर्थात् रोग-भय, चोर-भय, राज-भयादि अने-अनेगु भय परे जुया च्वनीगु बखते पासायात त्वःता बिसि मवसे थःम्हं फूचागु उपकार याई ।

- ४) मित्रया कारणे सुहृदयम्ह पासां थःगु ज्यान समेत परित्याग याई । गथे धाःसा- निम्ह पासापिं वने बले छम्ह पासायात सर्पं लित धाःसा पासायात त्वःता थः याकःचा जक बिस्युंवनी मखु । बरू थःगु ज्यानया माया मकासे थः पासायात बचे यायेत स्वई । सुमित्रपिसं “पासा सीसा थसि, थःनिं बचे जुये” धका गुबलें हे मती तैमखु । थःगु प्राण संकल्प याना जूसां बरू थः पासाया निं ज्यान बचेयायेगु स्वई । थुज्वःपिं व्यक्तिपिन्त हे जक लोकय् सुहृदयपिं ‘कल्याणमित्रपिं’ धाई ।

गृहपतिपुत्र ! थुलि थ्व प्यता प्रकारं सुख-दुःखय् उपकार याइम्ह
व्यक्तियात भिंगु चित्त दुम्ह 'कल्याणमित्र' धका सिइका काये ।

ग) वृद्धि जुइगु बुद्धि बीम्ह मित्र

गृहपतिपुत्र ! प्यता प्रकारं वृद्धि जुइगु अर्ति-बुद्धि बीम्ह व्यक्तियात
भिंगु चित्त दुम्ह 'कल्याणमित्र' धका सिइका काये । तद्यथा:-

- १) पापकर्म याकी मखु । गधे धा:सा:-यदि थ:म्ह पासा पापी जुया
प्राणी हिंसा याइम्ह, इययेका खँ ल्हाइम्ह, चुकुलि खँ ल्हाइम्ह,
कर्पिनि नुगले चुपिं सूथें च्वंक खँ ल्हाइम्ह व परस्पर प्रेम याना
च्विपिनि प्रेम शून्य जुया वनीगु खँ ल्हाइम्ह जुया च्वंसा वैत थथे
धका अर्ति-बुद्धि बिई:-

“प्रिय मित्र ! छिसं थुज्व: थुज्व:गु मखुगु, मत्योगु कर्म याना
जुयाच्वन । थ्व जा याये त्योगु ज्या मखु । थथे यात धा:सा छित्त
लिपा दुःख जुई, शोक जुई पश्चाताप जुई हानं लोकजनपिसं तुच्छ
याना निन्दा याई ।”

थुगु प्रकारं अनेक तरहं बोध याना अकुशल कर्मया आदिनव (
(दोष) क्यना लिपा हानं उज्व:गु कुकर्म मयायेगु, मल्हायेगुली
नियुक्त याना, अकुशल त्वतेवं प्राप्त जुइगु कुशल कर्मया आनिसंस
(गुण, सुफल) खँ समेत कना पापं बचे याई ।

- २) भिं-भिंगु कल्याणकर, सुख शान्ति जुइगु ज्या-खँय् नियुक्त याई ।
यथा भिं-भिंगु कुशल कर्म याये मंमदुम्ह जूसा भिं-भिंगु कुशल
कर्म याये मन दया वैगु खँ कनी । यदि बुद्ध-वन्दना याये मस:म्ह
वा मयोम्ह जूसा, बुद्ध-वन्दना याये सैगु व याये मन दैगु कथं

अनेक प्रकारया बुद्ध गुण न्यंकै । थःमहं सःथें स्पूथें व थःगु बुद्धि चाच्छि बुद्धया गुण खँ कना अनाथपिण्डिक महाजनया पुत्री चूल सुभद्रा थः भाजु बाःजुपिन्त बुद्धया गुण खँ कना श्रद्धा मदुपिन्त श्रद्धा दयेका ब्यू थें, थःमहं मित्रयात श्रद्धा दयेका बिई । दान बी मनंमहं जूसा दान बीकी । शील पालन याये मनंमहं जूसा शील पालन याकै । थुगु प्रकारं थःमहं मित्रयात अनेक कथं थुगु लोकय नं परलोकय नं सुख जुइगु, वृद्धि जुइगु, अनेक कुशल कार्यय नियुक्त याई ।

चूल सुभद्राया खँ

कोशल राज्यया उरग धैगु नगरय अनाथपिण्डिक महाजनया मचाबलेयाम्ह पासा छमहं दुगु जुया च्वन । इपिं निमहं छमहं हे गुरुयाथाय विद्या ब्वना च्वंगु जुल । छन्हु इपिं निमहंसिया, “भी निमहंसिया काय म्हायायपिं दत धाःसा, इपिं निमहंसित परस्पर विवाह याना बिबेगु” धका कराल जुल । तःधिका जुसेलि इपिं निमहं थःथःगु नगरया सेठ जुल ।

छगू समये उरग नगरयाम्ह सेठ न्यासः गण्डा ज्वना बनेज्या यायां क्रमशः श्रावस्तीइ थ्यंकवयाः अनाथपिण्डिकयाथाय वन । अन अनाथपिण्डिक महाजनं थःमहं म्हायाय चूल सुभद्रायात सःताः “खँला छं त्वाय अबुजु उरगसेठ भाल । वयकःयात बाँलाक बिचाः या” धका धाल । चूल सुभद्रा नं त्वाय अबुजु थ्यंक वः खुनुनिसें थःगु ल्हाःतिं हे भोजन तैयार याना अत्यन्त सुविनीत स्वभावं बाँलाक आदर तथा सेवा-टहल यात । भोजन याके न्ह्यो मोल्हुइत लः आदि तथा बिबेगु ज्या नं थःमहं तुं यात ।

छन्हुया दिने अनाथपिण्डक सेंठ व उग्गसेंठ निम्हं कुशल खँ ल्हाना च्वंगु बखते, चूल सुभद्राया आचरणं अति प्रसन्न जुया च्वंम्ह उग्गसेंठ अनाथपिण्डक सेंठयात मचाबले कराल याना तैगु खँ न्त्यथना, थः पुत्रया लागी चूल सुभद्रा पवन । उग्ग सेंठ जुलं अबौद्ध । थ्वैत थः म्थ्याय् गथे बी धकाः अनाथपिण्डकं थ्व खँ भगवान्यात न्यंकल । भगवानं “चूल सुभद्राया कारणं भविष्ये उग्ग सेंठया दृष्टि हिला वनी तिति” धैगु सिइका अनाथपिण्डकयात अनुमति बिया बिज्यात । अले अनाथपिण्डक थःम्ह धर्मपत्नी पुण्यलक्षण नाप नं सलाह याना उग्गसेंठया वचन स्वीकार यासे बिया छ्वयेगु दिन निश्चय यात ।

बिया छ्वःगु दिने अनाथपिण्डक सेंठ चूल सुभद्रायात सःता धनञ्जय सेंठं विशाखा उपासिकायात ब्यूथें निम्न उपदेश बिलः-

“प्रिय पुत्री ! बाःजु माजुपिंथाय् च्वनीम्हसिनं, १) दुने च्वंगु मि पित बीमज्यू, २) पिने च्वंगु मि दुत हये मज्यू, ३) बीम्हसित जक बीमाः, ४) मबीम्हसित बीमज्यू, ५) बीम्हसित नं मबीम्हसित नं बीमाः, ६) बाँलाक फेतुइमाः, ७) बाँलाक नये माः, ८) बाँलाक घनेमाः, ९) अग्नि सत्कार यायेमाः, १०) अभ्यन्तर देवतापिन्त नमस्कार यायेमाः ।”

पाठकपिनि मतिइ सन्देह जुइफु कि छेंय् च्वना नं बिना मि पुसा मबीकं वा मकायेकं ज्या तरे जुइला ?

उपर्युक्त उपदेशया मुख्य अर्थ थथे सीके माल -

१) ‘दुने च्वंगु मि पित बीमज्यू’ धाःगुया माने धात्थें हे भुतुली वा मकले च्वंगु ‘मि’ मखु । छेंय् च्वंपिं माजु बाःजुपिनि छुं दोष अथवा अवगुण खना पिने वना कर्पिन्त कने मते धका धाःगु । थ्व थें जाःगु मि मेगु मदु ।

- २) 'पिने च्वंगु मि दत हयेमज्यू' धा:गुया माने धात्थें हे 'मि' मखु । यदि सुं विश्वासीपिसं थः माजु बा:जुपिनि अवगुण खँ, दोष खँ न्यंकल धा:सा व खँ ब्याक्कं छेंय् च्वपिं माजु बा:जु पित्त न्यंक:जुइमते धका धा:गु । थ्व थें जा:गु 'मि' मेगु मदु ।
- ३) 'बीम्हसित जक बियेमा:' धा:गुया माने, छुं वस्तु न्यया यंका: लित बी हैम्हसित जक बिया छ्वये योग्य धका धा:गु ।
- ४) 'मबीम्हसित बीमज्यू' धका धा:गुया माने छुं वस्तु न्यया यंका हानं लित बीमहैम्हसित छुं वस्तु बीमज्यू धका धा:गु ।
- ५) 'बीम्हसित नं मबीम्हसित नं बीमा:' धा:गुया माने सुं गरीब-गुरुवा अथवा श्रमण-ब्राम्हण अथाव भिक्षु अथवा थः ज्ञाति बन्धुपित थःगु गच्छे अनुसार बी योग्य धका धा:गु ।
- ६) 'बाँलाक फेतुइमा:' धा:गुया माने माजु बा:जुपिं खनीबले आसनं दनेमा:थाय् फेतुना च्वने मज्यू धका धा:गु ।
- ७) 'बाँलाक नयेमा:' धा:गुया माने माजु बाजु तथा थः स्वामीया सिबे न्हापलाक मनसे, इमित निं नका सकल जाहान पिनि नये धुकल ला मधुंकुनि ला धका विचार याना दकसिबे लीपा थःम्हं नयेमा: धका धा:गु ।
- ८) 'बाँलाक चनेमा:' धा:गुया माने माजु बा:जुपिं स्वया न्हापलाक मद्यंसे इमित यायमा:गु सेवा टहल ब्याक्क याये सिधेका दकसिबे लीपा थः च्वनेमा: धका धा:गु ।
- ९) 'अग्नि सत्कार यायमा:' धा:गुया माने माजु बा: जुपित व थः स्वामीयात मिज्वाला व नागराजा समान भालपा च्वनेमा: धका धा:गु । गथे मि थिल धाय्वं व नागराजायात छुं यात धाय्वं थःत

अनर्थ जुई , अथे हे थुमि उपरे छुं यात धाय्वं थःत तुं अनर्थ जुई,
पाप लाई ।

१०) 'अभ्यन्तर देवतापिन्त नमस्कार यायेमाः' धाःगुया माने माजु बाःजु
व थः स्वामीयात द्यः समान खना मान, सत्कार व आदर तथा
चवनेमाः धका धाःगु ।

थुलि उपदेश बिया विशाखायात थें अनेक श्रीसम्पत्ति कोसः
बिया, चूल सुभद्रायात बिया छोःगु दिने बुद्ध प्रमुख भिक्षुसंघपिंत महादान
बिल ।

उगगनगरय् थ्यंसेलि सुभद्रायात, आपलं नागरिक महाजनपिं वया
लँस्वःवल । सुभद्रा नं थःगु श्रीशौभाग्य प्रकट यासे विशाखा महोपासिकां
थें थःत सकसिनं खनीगु छाँटं रथय् चवना नगरय् दुहाँ वन । नागरिक
महानजपिसं बी हःगु उपहार स्वीकार याना पुनः व उपहार ब्याक्कं
योग्यतानुसार नागरिक जनता पिन्त तुं इना बिल । सकल नागरिकपिन्त
थःगु गुणद्वारा एकाबद्ध यात ।

छन्हु मंगलोत्सव दिनय् सुभद्राया बाःजुम्हसिनं सुभद्रायात सःता
'जिमि श्रमणपिन्त वन्दना याहुँ' धका धाल । सुभद्रा अनेलकत (नाग
फकीरत) खना मछाला नमस्कार याःमवं । बारंबार धाल नं मवंसेलि
उगगसेंठ तँम्बयेका वया दोषादोष निर्णय याइपिं च्याम्ह नायःपिन्त सःता
ब्याक्क कारण कना, "छिमि म्ठ्याय्मचा लित यँकि" धका धाल । इमिसं
कारण-अकारण ब्याक्क बुक्के याना सुभद्राया दोष मदु धैगु ठहरे यात ।
अले व सेंठ थःम्ह जहानम्हसित सःता, "सुभद्रां भी श्रमणपिं अलज्जी
धया वन्दना याःमवं" धका धाल । थ्व खँ न्यना सेंठनीं 'गथे च्वं ल्या
थुमि श्रमणपिं थ्वं खुब बयान या' धका मती ल्वीका चूल सुभद्रायाके
थथे न्यन-

“कीदिसा समणा तुय्हं बाल्हं खो ते पसंससि ।

किं सीला किं समाचारा तं मे अक्खाहि पुच्छित्तोत्ति ॥”

अर्थ-भो सुभद्रे, छं छिमि श्रमणपिनि खुव वयान याना च्वन, इपिं गुजापिं ? श्रमणपिं ल्या ? इमि आचरण गुजागु ल्या ? हानं इमि शील स्वभाव गुजागु थें ? - थ्व खँ जिमित कँ !

थये धाःगु न्यना चूल सुभद्रां भगवान्या व श्रावकपिनि गुण खँ प्रकाश यासे थये धाल-

“सन्तिन्द्रिया सन्त मानसा सन्तं तेसं गतं ठितं ।

ओक्खित्त चक्खू मितभाणी तादिसा समणा मम ॥”

अर्थ- वसपोलपिनि इन्द्रिय शान्त । वसपोलपिनि मन शान्त । वनीगु च्वनीगु नं वसपोलपिनि शान्त । वसपोलपिके चक्षु संयम दु । स्वे जिल धका चाक-बाक मस्वसे थःत माच्छि जक अधो दृष्टि याना स्वया बिज्याई । खँ ल्हासां मात्राछि ल्हाणा बिज्याई । उज्वःपिं जिमि श्रमणपिं ।

“कायकम्मं सुचि तेसं वाचाकम्मं अनाविलं ।

मनोकम्मं सुविसुद्धं तादिसा समणा मम ॥”

अर्थ- स्वता प्रकारया कायिक -पाप मदुपिं जूया नितिं वसपोलपिनि काय-कर्म शुद्ध । प्यता प्रकारया वाचिक पाप मदुपिं जूया नितिं वसपोलपिनि वची-कर्म निर्मल । स्वता प्रकारया मानसिक-पाप मदुपिं जूया नितिं वसापोलपिनि मन-कर्म सुपरिशुद्धं । उज्वःपिं जिमि श्रमणपिं ।

“विमला संखमुत्ताभा सुद्धा अन्तर बाहिरा ।

पुण्णा सुद्धेहि धम्मेहि तादिसा समणा मम ॥”

अर्थ- निर्मलगु शंख, मोती आदि रत्न थें वसपोलपिं दुने नं पिने नं शुद्ध तथा वसपोलपिं शुद्धगु धर्म परिपूर्ण जुया बिज्यापिं खः । उज्वःपिं जिमि श्रमणपिं ।

“लाभेन उन्नतो लोको अलाभेन च ओनतो ।

लाभालाभेन एकट्ठा तादिसा समणा मम ॥”

अर्थ-लाभ जुल धाय्व थस्वइपिं थ्व लोकजनपिं, अलाभ जुल धाय्वं क्वस्वैपिं थ्व लोकजनपिं । तर वसपोलपिं लाभ व अलाभे समान जुया च्वनी । उज्वःपिं जिमि श्रमणपिं ।

“यसेन उन्नतो लोको अयसेन च ओनतो ।

यसायसेन एकट्ठा तादिसा समणा मम ॥”

अर्थ- यश द्वारा थस्वइपिं थ्व लोजनपिं, अयशद्वारा क्वस्वइपिं थ्व लोकजनपिं । यश व अयशे समानरूपं च्वनीपिं वसपोलपिं । उज्वःपिं जिमि श्रमणपिं ।

“पसंसायुन्नतो लोको निन्दाय च ओनतो ।

समान निन्दा पसंसासु तादिसा समणा मम ॥

अर्थ- प्रशंसाद्वारा थस्वइपिं थ्व लोकजनपिं, निन्दाद्वारा क्वस्वइपिं थ्व लोकजनपिं । निन्दा व प्रशंसाय् समानरूपं च्वनीपिं वसपोलपिं । उज्वःपिं जिमि श्रमणपिं ।

“सुखेन उन्नतो लोको दुक्खेन च ओनतो ।

अकम्पा मुख दुक्खेसु तादिसा समणा मम ॥”

अर्थ- सुख जुल धाय्वं थस्वइपिं थ्व लोकजनपिं, दुःख जुल धाय्वं क्वस्वइपिं थ्व लोकजनपिं । तर सुख व दुःखय् कम्पा मजुसे च्वना बिज्याइपिं वसपोलपिं खः । उज्वःपिं जिमि श्रमणपिं ।

थुलि न्हयपु सिलःद्वारा भगवान् बुद्धया गुण वर्णना याना बाःजुपिन्त सन्तुष्ट यात ।

थुलि खँ न्यनेवं इमिसं चूल सुभद्रायाके, “छं छिमि श्रमणपिं जिमित क्यने फुला” धका न्यन । सुभद्रां “फु” धका उत्तर बिल । अले इमिसं “कासा जिमित दर्शन याकि” धका धाल ।

अन चूल सुभद्रां, “ज्यू हवस ” धका धया, बुद्ध सहित महासंघपिन्त महादान ज्वरे यांका प्रासादया कःसी च्वना जेतवन पाखे स्वया अत्यन्त भक्तिपूर्वक पञ्चाङ्ग प्रणाम याना बुद्धया गुण लुमंकुसे, सुगन्ध पुष्प-धूप पूजा यासे, “ध्व लक्षण द्वारा भगवानं जिगु निमन्त्रणा सिइका कायेमाः” धका जीस्वां च्याम्हू कया आकाशय् तिना छ्वतः ।

स्वाँ वना चतुपरिषद्पिनि दध्वी धर्मोपदेश याना बिज्याना च्वंम्ह भगवान् बुद्धया छ्द्यो फुसे इलां जुया च्वंच्चन । उगु बखते अनाथपिण्डिक महाजनं भगवान्यात कन्हेखुनुया नितिं निमन्त्रणा यात । भगवानं,
‘गृहपति ! जिं कन्हेसिया नितिं निमन्त्रणा स्वीकार याये धुन’
धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

अनाथपिण्डिक- “भन्ते ! जि दकसिबे न्हापां थन वया च्वना । जिं जा सुना नं निमन्त्रणा या वःगु मखं अले ?”

शाक्यमुनि-खः उपासक ! जितः चूल सुभद्रां निमन्त्रणा याःवल । जिं वया निमन्त्रणा स्वीकार याये धुन ।”

अनाथपिण्डिक-“मखु भन्ते ! चूल सुभद्रा जा थनं सच्छि व नीगु योजन तापाथाय् च्वंच्चन मखुला ?”

शाक्यमुनि-“खः गृहपति ! व तापाथाय् च्वंच्चन । तर गृहपति, सत्पुरुष धयापिं तापाक च्वंसां हिमालय थें खने दया च्वनी ।”

थुलि आज्ञा जुया विज्याये धुंका भगवानं निम्न गाथा उजं दयेका विज्यात-

“दूरे सन्तो पकासेन्ति हिमवन्तोव पब्बता ।

असन्तेत्थ न दिस्सन्ति रत्तिक्खित्तो यथा सरा'ति ॥”

अर्थ- सत्पुरुष धयापिं हिमगिरि थें तापाकनिसें खने दया च्वनि । असत्पुरुष धयापिं बहनी कयका व्हरु तीर (बला) थें सत्तिक च्वसां न खने दर्ई मखु ।

कन्हय् खूनु सुथय् भगवान् बुद्ध विशुद्ध क्षीणाश्रव भिक्षुपिं न्यासःति मुंका आकाशमार्ग जुयाः उगगनगरय् चूल सुभद्राया छेंय् विज्यात ।

उखे चूल सुभद्राया खँ न्यना माजु-बाःजुपिं सहित सकल जहानपिं भगवान्या प्रतिक्षा याना च्वंच्वन । भगवान् नं भिक्षुसंघपिसं चाहुयेका अतिकं बाँलागु लीलां आकाशमार्ग अन थ्यंकः विज्यात । चूल सुभद्राया माजु-बाःजुपिं सकलें साप प्रसन्न जुल । अले इमिसं भगवान्यात स्वागत यासे शास्तांग प्रणाम याना महादान बिल । छ्वाः तक्क इमिसं उगु हे प्रकारं महादान बिल । भगवान्या उपदेश न्यना चूल सुभद्राया माजु-बाःजु प्रमुख चयप्यदोल नर-नारीपिं बुद्धोपासक जुल ।

थुगु प्रकारं कल्याणमित्रं भिंगु कार्यस नियुक्त याई ।

३) न्यने मनंगु खँ न्यंका मनयात प्रसन्न याई । देश विदेशया भिं-भिंगु आदर्शवत खँ कनी । तथागतपिनि उपदेशया वर्णन याई । न्यने हे मनंगु गुढार्थ खँ न्यंकै, न्यनेनंगु खँय् नं हानं हानं बिस्तृत याना छ्गू-छ्गू खँयात थ्वीक बाँलाक कनी । नानाविध धर्मशास्त्रया खँ तया थुगुलोकय् (सन्दिट्टिक) व परलोकय् (सम्परायिक) सुख वृद्धि जुइगु, चित्त शान्त जुइगु खँ कनी ।

- ४) सुगति स्वर्गलोक वनीगु मार्गं वयनी । “दानादि शील पालन यातसा कामवचर स्वर्गलोकय वनी । समाधि यातसा रूपावचर ब्रम्हलोकय वनी” धका अनेक प्रकारं स्वर्गादि ब्रम्हलोक वनीगु मार्गं वयना बिई ।

गृहपतिपुत्र ! थुलि थ्व प्यता प्रकारं वृद्धि जुइगु अर्ति-बुद्धि बीम्ह व्यक्तियात भिंगु चित्त दुम्ह ‘कल्याणमित्र’ धका सिइका काये ।

घ) अनुकम्पा तैम्ह मित्र

गृहपतिपुत्र ! प्यता प्रकारं अनुकम्पा (दया, करूणा) तैम्ह व्यक्तियात भिंगु चित्त दुम्ह ‘कल्याणमित्र’ धका सिइका काये ।

- १) थःम्ह पासायात हानि जुंगू खना वा न्यना खुशी जुई मंखु । थःम्ह पासाया काय, म्थ्यायपिन्त रोगादि दुःख कष्ट जुल अथवा दुगु धन-सम्पत्ति मिं नल, लखं च्चीके यंकल, सबै काल अथवा लुटाहातयसं लुटे यात अथवा विनाश जुल धैगु न्यना वया चित्ते दुःख जुई, मत्ती डाहा जुई । खुशी धैगु वैत कदापि जुइमखु ।
- २) थःम्ह पासायात ‘लाभ जुल’ धैगु खं न्यने दत वा स्वये दतसा वया मन अत्यन्त आनन्द जुई । गथे धाःसा- थःम्ह पासायात जुजुं छुं उच्चपद बिल, गनं धन लाभ जुल, यश कीर्ति प्राप्त जुल अथवा थुज्वः थुज्वःगु सुमंगल जुया वःगु खना वा न्यना व अत्यन्त हर्षित जुई । वथे तु थःम्ह पासायात थुगु लोकय क्रमशः वृद्धि जुयावःगु खना वा न्यना अत्यन्त खुशी जुई ।

३) यदि वं थःम्ह पासायात मेपिसं मभिकं खँ ल्हाना च्वंगु तालसा इमित अथे खँ ल्हाके वीमखु । गथे धाःसा-सुं छम्हसिनं थःम्ह पासायात, “फलानाम्ह साप हे हिसि मदु, वया स्वभाव साप हे बांमला, शील बांमला, बदमास” धका धया च्वंगु तालसा वं इमित थथे धाई-

‘हे दाजुपिं, छाय् छिमिसं फलानाम्हसित आम्थे अगुण खँ ल्हानागु ? व जा उज्वःम्ह व्यक्ति मखु, व जा छम्ह दयालु, शीलवान् धका खः । वं माता-पितापिनि सेवा-सुसार याः, थः थितिपितं थःम्हं फुथें चाःथें उपकार नं याः, धर्मया आचरण नं बाँलाक याः । हानं व दुःखीया उपरे दया तैम्ह नं खः । सकल इष्ट-मित्रपिं नाप प्रेम याना जुइम्ह नं खः । उज्वःम्ह सुपेसल शिक्षाकामी परहितैषीयात आम्थे धायेगु योग्य मजू । व मनू अतिकं गुणवान् खः ।”

थुगु प्रकारं थःम्ह पासाया सत्य गुण-खँ प्रकाश याना अगुण खँ मदेका छ्वई ।

४) यदि सुं गुम्हस्यां थःम्ह पासाया गुण वर्णन याना च्वंगु खन वा सिल धाःसा वं उम्ह व्यक्तियात प्रशंसा याई । गथे धाःसाः- यदि सुं गुम्हस्यां “अहा ! फलानाम्ह व्यक्तिया शील स्वभाव गपाय्चो बाँला, गपाय्चो भिं । न्ह्याम्हनाप नं मिले-चले जुया मान मिजास तया जुई । मधुर वचनं खँ ल्हाई । माँ बौपिनि उपरे भक्ति नं दु” धका गुण खँ ल्हाना च्वंगु ताल वा खन धाःसा व मित्रं उम्ह व्यक्तियात “ श्याबास पासा, छिमिसं धात्थें हे गुणवान्या गुण खँ म्हसियेका गुण वर्णन यात । सत्य खः छिमिगु खँ, पासा प्राणीपिनि उपरे दया दुम्ह खः, सत्संगत याये लाइकम्ह नं खः” धका इमिसं

धाःगुलिसं छता निता अप्वः गुण खँ तना थये धाईः-

“व व्यक्ति प्राणीघात याइम्ह नं मखु, परवस्तु खुया काइम्ह नं मखु, व्यभिचार याइम्ह नं मखु, मखुगु खं ल्हाइम्ह नं मखु, सुरापान याइम्ह नं मखु । सर्वदा पञ्चशीले च्वना परोपकार याना कुशलकर्म याना जुइम्ह खः। ”

थुगु प्रकारं थःम्हं सिक्को मित्रया गुण वर्णना याना क्यनी ।

गृहपतिपुत्र ! थुलि ध्व प्यता प्रकारं अनुकम्पा तैम्ह भिंगु चित्त दुम्ह व्यक्तियात “कल्याणमित्र” धका सिइका काये ।

थुकथं कल्याणमित्रपिनि गुण खँ कना बिज्यानालि पुनः वसपोल तथागतं उपर्युक्त उपदेश ब्याक्क छथायसं संग्रह याना बिज्यासे निम्न गाथा आज्ञा दयेका बिज्यात-

“उपकारो च यो मित्ता, सुख दुक्खे च यो सखा ।

अत्यक्खायि च यो मित्तो, यो च मित्तानुकम्पको ॥

एते मित्तव चत्तारो इति विञ्जाय पण्डितो ।

सक्कच्च पयिरूपासेय्य, माता पुत्तं व ओरसं ॥

पण्डितो सीलसम्पन्नो, जलं अग्गीव भासति ।

भोगा संहरमानस्स, भमरस्सेव विरियतो ।

भोगा संनिचयं यन्ति, वम्मिको वूपचीयति ॥”

अर्थ- उपकार याइम्ह मित्र, सुख दुःखय् समानता तैम्ह मित्र, वृद्धि जुइगु खँ कनीम्ह मित्र, दया करूणा दुम्ह मित्र-ध्वहे प्यम्ह मित्रपिन्त “कल्याणमित्रपिं” धका वुद्धिवान् पण्डितपिसं सिइका, माँ-बौपिसं याक काय्यात अनन्य प्रेम याये थें उपर्युक्त प्यंगू प्रकारं उपकार याइपि मित्रपिन्त अनन्य मित्र भालपा प्रेमपूर्वक सत्संगत याये ।

गथे भंबः नं स्वाँया वर्ण मस्यंकुसे रस कयाहया क्रमशः हापो दयेकी, अथे हे सुयागुं चित्त दुखे मजुइके सदचित्त तया कमे याःम्हसिया श्रीसम्पत्ति महाराशि जुया चिरस्थायी जुई । गथे उपचिका (कुमिचा) तयसं छसिनिसें चादों मुंकी, अथे हे उपर्युक्त नियमे आचरण याइम्ह व्यक्तिं धन मुंकी ।

थुगु प्रकारं धन-सम्पत्ति दयेका धार्मिक, शीलवान् व पण्डित जुया दानादि पुण्यकर्म यातसा बहनीसिया इलय् पर्वत च्वकाय् च्याना च्वंगु अग्निस्कन्ध थें तेजवान् जुया गृहय् वास याई । पुनश्चः-

“एवं भोगे समागम्म, अलमत्तो कुले गिहि ।

चतुधा विभजे भोगे, सवे मित्तानु बन्धति ॥

एकेन भोगं भुञ्जेय्य, द्वीहि कम्मं पयो जये ।

चतुत्थञ्च निधापेय्य, आपदासु भविस्सतो'ति ॥”

अर्थ- च्वय् कना थें धन-सम्पत्ति कमे याना, उगु सम्पत्तियात प्यंगु भाग थया ज्या-खँ यात धाःसा आपालं मित्रपिं दई, हानं गृहे नं सुविस्ता जुया वई । व प्यंगु भागयात थुकथं छयलेगु - छगू भाग थः नये त्वनेत खर्च यायेगु, निगू भाग थःगु ज्या-खँय् तयेगु व ल्यंगु छगू भाग आपद्-विपद् परे जुइबलेसित धका धुकती स्वथना तयेगु ।

उपर्युक्तानुसार धन कमय् याना उचितगु हिसाबं खर्च मयात धाःसा वृद्धि जुई धात्तलें स्यना वनीगु सम्भावना दु । तस्मात् गृहस्थीपिसं इष्ट-मित्रपिं नाप मिले-चले जुया आनन्दं गृहवास यायेत धन सुरक्षित व सु-प्रयोग याये सयेकेमाः । च्वय् कना थें आम्वदानी जुइगु धन प्यभाग थया, नये त्वनेगु भागं क्वकया इष्ट-मित्रपिन्त सत्कार याये । नोकर-चाकरपिन्त किस्ता बिये तथा दानादि पुण्य कर्म याये । रोजगारे लगे यायेमाःगु भागे च्वंगु धन फछिं, फक्को क्वमकायेमाः । चतुर्थ भाग

जुलसां, 'राज-भय, शत्रु-भय, अग्नि-भय, जल-भय, चोर-भय आदि अनेक भय जुया वडगु अवस्थयात मा.' धका सुरक्षित याना तये । गृहस्थीपिन्त थुज्वः थुज्वःगु भय बरोबर मजुडगु सम्भव मडुगु मखु । थुलि नियम पालन याना च्वच धाःसा गृहस्थाश्रमय् च्वं थें आपाल इष्ट-मित्रपिं दया वई । गृह व्यवहार चलेयायेत नं सुविस्ता जुई । धन चिरस्थायी जुई । आम्दानी स्वया खर्च कम जुई । सुविस्ता साथ ज्या-खँ नं चले जुई । धर्मानुकूल जीविका नं जुई ।

हे गृहपतिपुत्र, अर्थ्यश्रावकपिसं (४), प्यता प्रकारया अकुशल त्वःता, (६) खुता प्रकारया सम्पत्ति विनाश जुडगु कारण त्वःता, (१६) भिंखुता प्रकारयापिं कुमित्रपिं त्वःता, (१६) भिंखुता प्रकारयापिं सुमित्रपिं संगत याना गृहवास यासे स्त्री, पुत्र, पुत्री, दास-दासीपिन्त बाँलाक भरण-पोषण याना धर्मचितं धन कमे याना धर्मानुकूलं जीविका याना च्वनी । थुज्वःम्ह गृहस्थी, देव मनुष्यपिनि बिचे अग्निस्कन्ध थें भःभः धाया च्वनी ।

थुगु प्रकारं सिगालपुत्रयात त्वतके माःगु त्वतका ज्वंके माःगु ज्वंका पुनर्बार भगवानं नमस्कार यायेमाःगु खुगू दिशाया खँ आज्ञा दयेका बिज्यात ।

प्रश्न पत्र - ६

- १) जम्मा त्वःता प्रकारयापिं सु-मित्रपिं दु ?
- २) गुज्वःम्हसित सु-मित्र धाई ?
- ३) छं थुज्वःम्ह मित्र दुला ?
- ४) मित्रया वयान खँ कै ।
- ५) गुज्वःपिं मित्रपिं लोकय् यक्को दु ?

नमस्कार यायेमाःगु खुगू दिशा

गृहपतिपुत्र ! खुगू दिशां वैगु भययात मवेक त्वपुया (प्रतिच्छादित) तयेमाः । 'त्वपुया तयेमाः' धयागुया मतलव गथे धाःसा खुगू दिशां वैगु निन्दा, भययात मवैकथं आचरण याये । निन्दादि भय मवेक आचरण यायेगुयात हे 'प्रतिच्छादन' धका धाई ।

आः थन दके न्हाप्पां खुगू दिशा ● धयागुया मतलवनिं सीके माल । व थथेः खः-

- १) पूर्वदिशा धैगु "माँ-बौपिं" ।
- २) दक्षिणदिशा धैगु "आचार्य गुरुपिं" ।
- ३) पश्चिमदिशा धैगु "पत्नी-पुत्र-पुत्रीपिं" ।
- ४) उत्तरदिशा धैगु "हितचिन्तक मित्रपिं" ।
- ५) अधो (क्वय्यागु) दिशा धैगु 'नोकर-चाकरपिं' ।
- ६) उर्द्ध (च्वय्यागु) दिशा धैगु "श्रमण-ब्राम्हणपिं" ।

छाय् माँ-बौपिन्त पूर्वदिशा धाःगु धाःसा - काय्-म्हयाय्पिं स्वया पूर्व (न्हापा) दुपिं जूया निंतिं व काय्-म्हयाय्पिन्त पूर्व (न्हापालाक्क) उपकार याइपिं जूया निंतिं ।

छाय् आचार्य गुरुपिन्त दक्षिणदिशा धाःगु धाःसा - दक्षिणा प्रदान याये

● थःगु न्ह्योने पाखेयात 'पूर्वदिशा' धाई । जव पाखेयात 'दक्षिणदिशा' धाई । ल्युने पाखेयात 'पश्चिमदिशा' धाई । देपा पाखेयात 'उत्तर दिशा' धाई । क्वय् पाखेयात 'अधोदिशा' धाई । च्वय् पाखेयात 'उर्द्धदिशा' धाई ।

योग्यपिं जूया निति । 'दक्षिणा' धका कर्म (यायेगुज्या) व कर्मफल (यानागु ज्याया विपाक फल) दु धैगु विश्वास याना श्रद्धापूर्वक बियेगु न्त्यागुं दान-प्रदानयात धाई । धात्थें हे ल्हाःतय् हामो-तच्छो तया संकल्प वाक्य व्वंका तका मोह, ध्यबा तया बीगुयात 'दक्षिणा' धाःगु मखु ।

थुगु प्रकार विधिपूर्णगु दक्षिणा ग्रहण याये योग्य जूया बिज्यापिं, हानं कुमार कुमारीपिन्त द्वितीय अवस्थाय् स्यन-कने याना उपकार याइपिं, जवगु ल्हाः समान जूया बिज्यापिं जूया नितिं आचार्य गुरुपिन्त 'दक्षिणादिशा' समान भालपे माःगु । अर्थात् आर्यपिनि धर्म विनयय् आचार्य गुरुपिन्त हे 'दक्षिणादिशा' धका धाई । केवल पिनेयागु दिशायात मखु ।

थःगु ल्यूल्यू जुइपिन्त 'पश्चिमदिशा' (ल्यूनेयागु दिशा) धका धाई । थःमह स्त्री, पुत्र-पुत्री, छय्मचा, छवीमचातयत् 'ल्यूनेयागु दिशा' धाई । छय् धाःसा- थुपिं सकलें माँ-बौपिनि ल्यू ल्यू दुपिं जूया नितिं व माँ-बौपिनि ल्यू ल्यू वनीपिं जूया नितिं । अथवा माँ-बौपिनि अर्ति-बुद्धि न्यनीपिं व माँ-बौपिसं यानाथकुगु सदाचारयात अनुगमन याइपिं जूया नितिं आर्यपिनि धर्म-विनयय् स्त्री, पुत्र-पुत्री इत्यादिपिन्त 'पश्चिमदिशा' धका धाःगु । केवल पिनेयागु दिशायात मखु ।

आपद्-विपद्, दुःख-कष्ट परे जुइगु बखते सहायता बिया दुःख-कष्ट तरेयाना बीमह कल्याणमित्रयात 'उत्तरदिशा' धका धाई । जवगु ल्हाः बमलाइगु बखते देपागु ल्हाःतिं सहायता बिई थें आवश्यक अवस्थाय् सहायता बीमह जूया नितिं आर्य विनयय् कल्याणमित्रपिन्त 'उत्तरदिशा' धका धाःगु । केवल पिनेयागु दिशायात मखु ।

'अधोदिशा' धका थः सेवकतयत् धाई । छय्धाःसा- लोकनीतिया हिसाबं इपिं मालिकं अहे-पहे याःगु ज्या याना च्वने माःपिं जूया नितिं ।

'उर्द्धदिशा' धका पूजनीय श्रमण-ब्राम्हण भिक्षुपिन्त धाई । पापानं बाहिताति ब्राम्हणो अर्थात् अकुशलादि पापकर्म व्याक्कं च्चीका छ्वये धुंकुम्ह जूया नितिं 'ब्राम्हण' धाई । समित्ताति समणो अर्थात् संसारे प्रवाहित याइगु संस्कारयात शान्त याये धुंकुम्ह जूया नितिं 'श्रमण' धाई । संसारभयं इक्खतीति भिक्खु अर्थात् संसारभयं पिहां वनेगु, मुक्त जुइगु इच्छा याइम्ह जूया नितिं 'भिक्षु' धाई । इत्यादि प्रकारयापिं श्रमण, ब्राम्हण, भिक्षुपिन्त गृहस्थाश्रमय् च्वना च्वंपिसं मान-आदर, पूजा-सत्कार याये योग्य जूया नितिं व शीलादि सदाचार धर्मय् साधारण मनूत स्वया उच्चस्थ थ्यपि जूया नितिं वसपोलपिन्त 'उर्द्धदिशा' (च्वय्यागु दिशा) धका धाई । केवल पिनेयागु दिशायात म्खु ।

माँ-बौया प्रति काय्मचापिनि कर्तव्य

गृहपतिपुत्र ! न्याता प्रकारं पुत्र-पुत्रीपिसं पूर्वदिशा समान जुयाच्वंपि मां बौपिन्त प्रत्युपपठान (सेवा भक्ति) यायेमाः । व न्याता थथे:-

- १) "जितः माँ-बौपिसं दुरुत्वंका भरण-पोषण यात । अतएव जिं नं माँ-बौपिन्त भरण-पोषण याये । जन्म जूसानिसें जितः माँ-बौपिसं चिकनं बुका, दुरुत्वंका, भतिचा हे घमचासे खि-चो कया, घाःपाः मजुइक ब्वलंका रक्षा याना पालन यात । हानं भति बहवन्त जुया वसेलि विद्या ब्वंका शिल्पादि शास्त्र स्यना विद्वान् याना, नयेग-त्वनेगु बिया 'जि काय्, जि म्थ्याय्' धका ममता याना मुलेतया थपाय् धिकः यात, जिं नं वसपोलपिन्त प्रत्युपपठान याये" धका मती तया बुढा बुढी जुइबले माँ-बौपिन्त हेला मयासे, गुमान्नी मजुसे जन्मकाःछि सेवा सुसार याये फयेकेमाः । माँ-बौपिन्त मोल्हुइत क्वालः माःसा क्वालः, ख्वाःउँलः माःसा ख्वाःउँलः ठीक

याना बिये । ख्वाः सिलेत लः माःसा ख्वाः सिलेगु लः तयार याना बिये । म्ह सुख मदैगु बखते वैद्य सःता हया बाँलाक वासः याके । नियमित इलय् वासः त्वंके । म्ह तीके माःसा म्ह तीके । तुति तीके माःसा तुति तीका बिये । भक्तिपूर्वक नके-त्वंके याये । वृद्धिपिं माँ-बौपिनि चित्त दुखे मजुइक सेवा-टहल याये । याना याना थें मजिल धका कू मचाये । थःम्हं सःथें स्यूथें धर्म खँ कना वृद्धिपिं माँ-बौपिन्त धर्मय् तये । थःम्हं कने मसःसा सः स्यूपिं भिक्षुपिं सःता धर्म खँ न्यंके ।

- २) “माँ-बौपिनि सरकारी ज्या-खँ ब्याक्कं जिं याये” अर्थात् “माँ-बौपिन्त परे जुइगु सरकारी ज्या-खँ नं जिं याये” धका मती तयेगु ।
- ३) माँ-बौपिनि कुल वंश स्थिर याये फयेके माः । कुलवंश धका माँ-बौपिसं याना थुकुगु न्ह्यागुं ज्यायात धाई मखु । केवल भिंगु, सदाचार कुशलाचरणयात धाई । अतएव माँ-बौपिसं कमे याना तःगु बुँ बालि, हिरामोति, लुँ बह इत्यादि सम्पत्ति विनाशः मयायेगु व दानादि बियेगु कुशल चर्यायात रक्षा यायेगुयात हे ‘कुल वंश’ रक्षा यायेगु धका धाई ।

यदि माँ-बौपिसं प्राणी हिंसा यायेगु ज्या, खुया कायगु ज्या, व्यभिचार यायेगु ज्या, ह्ययेका खँ ल्हायगु ज्या, अय्ला-ध्वँ आदि त्वनेगु ज्या व शुद्ध बौद्ध गृहस्थपिसं याये मज्युगु न्याता प्रकारया व्यापार ● याना तःगु दुसा, उज्वःगु अकुशल सिभ जुइगु आचरण यात त्वःता धर्मानुकूलगु ज्या ज्वना धन कमे याना माँ-बौपिसं स्वयाः नं उन्नति यायेगु । थुगु प्रकारं सदाचार, सद्ब्यवहारयात रक्षा यायेगु व दुराचार व

● प्राणी मीगु, शस्त्र मीगु, विष मीगु, मद्य मीगु व मांस मीगु ।

दुर्व्यवहारयात त्वःता छ्वयेगु हे कुल-वंशया रक्षा यायेगु खः ल

यदि माँ-बौपिसं भिक्षु संघपिन्त अथवा मेपिन्त लय् छक्वः अथवा निक्वः अथवा स्वक्वः अटुट दान बियेगु नियम याना तःगु दुसा, उकियात हरण मयासे फःसा थःम्हं भं उत्तरोत्तर बढे यायेगु थुगु प्रकारं वृद्धि याना यंकेगुयात 'कुल-वंश स्थिर यायेगु' धका धाई ।

४) माँ-बौपिनि अंशभाग काय् योग्यम्ह जुयेमाः । न्हापायागु युगय् माँ-बौपिं धाःगु खँ माने मजूम्ह, कुलय् कलंक याइम्ह, माँ-बौपिनि खँ मन्यंसे दुर्वच अशिक्षित जूम्हसित 'छ जिमि कुल पुत्र मखु हुँ, प्याहाँ हुँ' धका सम्पत्ति भाग मबियेगु जुया च्वन । केवल माँ-बौपिसं धाःथें च्वनीम्ह कुल-वंशया उन्नति याइम्ह, कुलया इजत तइम्ह, माँ-बौपिनि खँ न्यना ज्या-खँ याइम्ह व सुवच जुया शिक्षित जुया च्वनीम्हसित हे जक अंश भाग बिया छें.या मालिक याना तइगु जुया च्वन । अतएव वर्तमान समये नं यथारीति योग्यम्ह पुत्र जुया अंश भाग काये लायकम्ह जुया च्वने फयेकेमाः ।

५) 'परलोक जुइ धुंकुपिं माँ-बौपिनि नामं दान-शील भावनामय पुण्य कार्य याना, थःत प्राप्त जूगु पुण्य सम्पत्ति इमित प्राप्त जुया सुगति स्वर्ग लायेमा" धका मैत्रीपूर्वक पुण्य दान बियेमाः । इहलोक त्वःता परलोक वने धुंकुपिन्त सिवाय पुण्य मेगु छुं बियेगु मदुया नितिं इमिगु स्मृतिस वस्तुदान व धर्मदान बिये । परलोक जुई धुंकल धका माँ-बौपिनि गुण लोमंका छ्वेगु योग्य मजूना थथे याइम्हसित 'असत्पुरुष' धाई । अतएव इमि नामं पुण्य कार्य यानाव च्वनेगु उचित, गुकिं थःत नं पुण्य प्राप्त जुई । थुगु प्रकारं माँ-बौपिनि नामं पुण्य कार्य याइम्हसित 'सत्पुरुष' धाई । परलोक

जुई धुंकुपिं माँ-बौपिनि गुणे कृतज्ञता प्रकाश यायेया निति बौद्ध सदाचारया अनुसार मृत जुया स्वन्हु दुखुनुनिसें भिक्षु संघपिन्त संघ दान बिई । बखत-बखते सुं भिक्षुयात साता थःगु छेंय मृत जूम्हसिया नामं धर्मोपदेश याकी । थुगु हे प्रकारं धर्मग्रन्थत च्चकाः छापे याका प्रकाश याकी । अथवा छुं गुग धर्मशास्त्रया सफूत प्रकाशनार्थ यथाशक्य सहायता बिई । पाठशाला दयेके बिई । धर्म प्रचार याके बिई । दुःखी गरीबतयत् उपकार याई । थुगु रूपं याइगु धर्म-कर्मया पुण्य ब्याक्कं माँ-बौपिनि नामय् अर्पण याई । दिवंगतपिनि नामं पुण्य याना इमित पुण्यदान बियेगु, गृह-धर्मानुसार दशपुण्य क्रिया मध्ये 'पत्तिदान' धैगु पुण्य नं जुई । थुगु प्रकारं मैत्रीपूर्वक अर्पण याना छवेगु पुण्यया प्रभावं, छुं गथिं जुया दिवंगत जुपिं अभव्य स्थाने लाना च्वंसा नं अनं मुक्त जुया वनेफु । थुज्वःगु चर्यायात 'ज्ञाति-धर्म' नं धाई । थुगु गृह-धर्मयात भगवान् शाक्यमुनिं अनेक थासे प्रशंसा याना बिज्याःगु दु । अतएव प्रत्येक बौद्धपिसं थ्व बौद्ध रीति सिइका सयेका यंकेमाः ।

हानं छथाय् भगवानं गृहस्थीपिन्त उपदेश याना बिज्यासे थथे आज्ञा दयेका बिज्यागु दु कि "गृहपतिपिं ! न्ह्यागु तोह तया सां पुण्य यायेगु स्व ।"

अतएव उन्नतिकामी प्रत्येक गृहस्थीपिन्त अकुशल संचय जुइगु प्रथा त्वःता कुशल संचय जुइगु प्रथा नाला यंके माः ।

गृहपतिपुत्र ! थ्वते न्याता प्रकारं पूर्वदिशा समान जुया च्वपिं माँ-बौपिन्त, पुत्र-पुत्रीपिसं प्रत्युपष्ठान (सेवा-टहल), भाव-भक्ति यायेमाःगु जुल ।

काय्मचाया प्रति माँ-बौपिनि कर्तव्य

गृहपतिपुत्र ! पूर्वोक्त न्याता प्रकारं सेवा भक्ति याइपिं काय्मचापिन्त पूर्वदिशा समान जुया च्वपिं माँ-बौपिसं निम्न न्याता प्रकारं अनुकम्पा तई :-

- १) मभिंगु बानि याके बी मखु । प्राणीघात आदि पञ्च दुःशीलगु ज्या याके बी मखु । उज्वःगु ज्या याना जुइम्हसित अनेक प्रकारं अकुशल कर्मया दुःख विपाक खँ कना, अनेक पापया दृष्टान्त बिया, उदाहरण क्यना चित्त बुझे जुइक धर्मोपदेश बिई । थुगु रूपं पुत्रपिन्त पापकर्म पाखें बचे याना पुण्यपथे तया बिई ।
- २) भिं-भिंगु ज्या-खँय् लगे याई । उत्तम-उत्तमपिं साधु महात्मापिनि सत्संगत याकी । सुपेसल शिक्षाकामी भिक्षु व गुरुपिनि आश्रय तई । घरानी, कुलीनपिनि सत्संगत याकी । विचारवान् व दूरदर्शी माँ-बौपिसं अनाथपिण्डिक महाजनं थे थः काय्मचापिन्त ध्यवा बिया ह्ययेका जूसां भिक्षु-श्रमणपिनि आश्रये तया सुशिक्षित याई, आचार कुशल याई, सदाचारी शीलवान् याई । यथा:-

भगवान् शाक्यशिंहया पालाय् अनाथपिण्डिक धयाम्ह सेठ छम्ह दुगु खः । वया 'काल' नांयाम्ह काय् छम्ह नं दुगु खः । व कुमार धाःसा श्रद्धा भक्ति दुम्ह सुदत्त (अनाथपिण्डिक) महाजनया काय्मचा जूसां तबि, भाव भक्ति छुं छुं मदुम्ह हानं भगवान्‌याथाय् वने मयोम्ह जुया च्वन । भगवान्‌पिं थःगु छेंय् बिज्यासां नं वसपोलपिन्त नमस्कार यायेका धयागु विचार तकं वयाके दुगु मखु । धर्म-कथा न्यने धैगु इच्छा नं

वयाके दुगु मखु । बौम्हस्यां न्ह्याक्को धा:सां खँ न्यनीम्ह मखया च्वन । अन बौम्हसिया मनय् - “ध्वमचा गथे थपाय्चो मिथ्यादृष्टि जूगु ? थथे हे जुल धा:सा ध्व मचा दुर्गती ला:वनी । जि दयेक नं थ्वैत मिथ्यादृष्टि याना दुर्गती छ्वया च्वनेगु जा उचित मजू । ‘अदन्तं दमनं दानं’ अर्थात् न्ह्याथें जाम्ह अदम्य पुद्गलपिन्त नं दान द्वारा दमन याये फई, विनीत याये फई धका धयात:गु दु धासेलि ध्व काय् छम्हसित जिं बिनीत याये मफैला ? ध्वयात जिं दानद्वारा दमन याये” धैगु विचार लुया वया पुत्र कालयात स:ता थथे धाल-

“प्रिय पुत्र ! विहारय् वना छं अष्टशील पालन याना वल धा:सा छन्त जिं द्र:छि दाँ बिये ।”

“धात्थें बिया बिज्यायेगु ख:ला ?”

“ धात्थें ख: ।”

थुगु प्रकारं बौम्हसित कराल याका शीले च्वनीम्ह जुया कुमार विहारय् वन । विहारय् वना शील काल । शीले च्वंसेलि बहनी “धर्म-कथादि न्यनेमा:” धैगु वयाके छुं छुं दुगु मखु । व जा बहनी जुयेवं छथाय् ज्याछिंथाय् चिच्छि छन्त्य: जुइक घना कन्हे खुनु सुथ न्हाप्पनं दना थ:गु छेंय् लिहाँ वन ।

अन बौम्हस्यां वैत “म्हग: व्रत च्वनाव:म्ह पित्यात जुई” धका याकनं भोजन याकल ।

तर काय्म्हस्यां “जित: भोजन हथाय् मजूनि बरु ग्व जित: म्हग दाँ बी धयागु ?” धका भोजन यायेगु वास्ता मया ।

अले बौम्हस्यां काय्म्ह हाला च्वंगु स्वये मफया दाँप्व: न्ह्योने तया बिल । दाँप्व: ल्हातिं ज्वना तिनि व कुमारं भोजन यात । लिपा हानं

छन्हु व महाजनं काय्म्हसित सम्बोधन याना थथे धाल-

“प्रिय पुत्र ! यदि छ भगवान्याथाय् वना वसपोलं आज्ञा जुया बिज्यागु धर्म-पद छत्वा सय्का वल धा:सा छन्त हानं द्व:छि दाँ बिये ।”

बौम्हस्यां थथे धा:गु न्यना व कुमार खुशी जुया विहारय् वना भगवानं धर्मोपदेश याना च्वंथाये फेत्तू वन ।

वया मनया भाव सिइका तथागतं थ:गु ऋद्धिया प्रभावं वं छत्वा हे धर्मोपदेश लुमंका तये मफैगु याना बिज्यात ।

व कुमारं नं भगवान्या उपदेश छत्वा लुमंका कायेगु खुब कोशिश यात । तर छत्वा नं लुमंका काय् मफु । अले वं ‘च्वय्यागु पद लुमंका तये मफुसा क्वय्यागु पद जा अवश्य नं लुमंका तयं’ धका खूब ध्यान तया एकाग्र चित्त याना धर्मोपदेश श्रवण यात ।

गृम्हस्यां ‘धर्म-पद लुमंका तयेमा:’ धका एकचित्त याना धर्म श्रवण याई, उम्हस्यां अवश्यमेव श्रोतापत्ति आदि मार्गफल प्राप्ति याना काये फई । व काल कुमारं नं अथे हे दृढ याना धर्म खँ न्यना च्वन । भगवानं धा:सा वं धर्मोपदेश हतपतिं लुमंका तये मफैगु किसिमं थ:गु ऋद्धिबल त्वपुया तल । परन्तु व कुमारं थ:गु उत्साह व उद्योगयात भं भं बढे यात । ‘थुगु मखुसा मेगु, मेगु मखुसा मेगु लुमंके, धाधां चच्छयंक ध्यान तया धर्मोपदेश श्रवण यागु बखते वया चित्त स्रोतापत्ति-फले प्रतिष्ठित जुल । थुलि जुसेलि कन्हे खुनु सथे व कुमार भगवान् प्रमुख सकल भिक्षुसंघपिं व्वना श्रावस्ती थ:गु छेंय् लिहाँ वन ।

अन अनाथपिण्डिक महाजनं थ: पुत्रया स्वा: स्वया थथे मती ल्वीकल-

“थौ जा जि पुताया स्वा: साप हे प्रसन्न स्वा: वो, चित्त नं थौ वया खूब प्रसन्न थें च्वं ।”

काल कुमारया मती धा:सा- "अहो, थौं जित: जिमि अबुजं म्हिग: म्हीग थें दाँप्व: बी महसां ज्यू !"

वया मती अथे जूगु छाय्धा:सा, दाँप्व: न्ह्योने तये हल धाय्वं वं शील पालन याना च्वंगु 'दाप्व:या नीतिं खनिका' धैगु खँ सकसिनं सिई धका ग्याना । किन्तु तथागतं थ्व खँ ब्याक्क मस्युगु मखु ।

अनाथपिण्डिकं महाजनं, बुद्ध प्रमुख भिक्षु संघपिन्त व थ: काय् काल कुमारयात नं भोजन ल:ल्हाना बिल ।

न्हापा न्हापा जा दाँप्व: न्ह्योने मतेकं भोजन मयाइम्ह कुमारं थौं उकिया वास्ता-किस्ता हे मयासे, न-नि मवासे भोजन यात ।

भगवान्या भोजन भपा बिज्याये सिधेवं अनाथपिण्डिकं महाजनं द्दुछि दाँया प्व: छप्व: काय्म्हसिया न्ह्योने तया थथे धाल-

"का पुता ! छंगु द्दुछि दाँ, गुगु जिं छन्त म्हिग: शील पालन याना वल धा:सा बी धका कराल यानागु ख: ।"

शास्ताया न्ह्योने बौम्हस्यां दाँप्व: न्ह्योने तये ह:गु खना काल कुमारयात साप मछालापुसे च्वन उकिं वं धाल- "अबुजु ! थ्व दाँप्व: जित: मा:गु मखु, यंका बिज्याहुँ ! "

बौम्हस्यां धा:सा मयंकुशे अथें तया तल । अले अनाथपिण्डिकं भगवान्या सम्मुखे वना पञ्चांग प्रणाम याना वसपोलयात थथे निवेदन यात:-

"भन्ते ! थौं पुत्र काल कुमारया ख्वा: अतिकं हे चक्कं, चित्त नं अतिकं प्रसन्न थें च्वं ।"

भगवान्- छाय् छु जुल ?

महाजन- भन्ते, थ्वैत जिं उखुनु उखुनु 'दाँ बी' धका लोभ क्यना

विहारय् छ्वया शील पालन याका । विहारं ल्याहाँ वया दाँप्वः मब्यूतले न हे मनैम्ह, थौं दाँप्वः न्ह्योने तया बियां 'जितः दाँप्वः माःगु मद्दु, म्वाः' धका लिसः बिल ।

भगवान्- भो महाजन, थौं छं काय् काल कुमारं चक्रवर्ती राज्य स्वया नं उत्तमगु, देवलोक ब्रम्हालोकया श्री सम्पत्ति स्वयानं श्रेष्ठगु स्रोतापत्ति-फल प्राप्त यागु दु । आः वैत थुज्वःगु लौकिक धन-सम्पत्ति माःगु मखु, वैत आः आमज्वःगु धन-सम्पत्ति प्रधान मजुल ।

थुलि आज्ञा जुया विज्याये धुंका भगवानं पुनः निम्न सिलः आज्ञा जुया विज्यात-

“पथब्बा एक रज्जेन, सगस गमनेन वा ।

सब्ब लोकाधिपच्चेन, सोतापत्तिफलं वरं'ति ॥”

अर्थ-चक्रवर्ती राज्य व स्वर्गलोकया सुखभोग स्वयानं, दया च्वंक्क लोकया अधिपति जुया च्वनेगु स्वयानं स्रोतापत्तिफल प्राप्त यायेगु उत्तम ।

छाय्धाःसा-उपर्युक्त राज्यादि सुख भोग याना च्वंसा नं दुर्गती नर्कय् लाःवनीगु सम्भव दु । स्रोतापत्ति-फल थ्यने धुंका उज्वःगु सम्भव मद्दु । स्रोतापत्ति जुइधुंम्ह व्यक्तिया न्हयाक्को हे धर्म बः मलासां न्हयक्वः सिबे अप्वः संसारे जन्म जुइमखु । न्हयक्वःगु जन्मे सम्पूर्ण क्लेश निरोध याना जन्म-मरण-दुखं मुक्त जुया च्वंगु शान्त प्रणीतगु निर्वाण-पद प्राप्त याना कार्य । स्रोतापत्ति-फल निर्वाणाधिकारी जुया निरतिं पूर्वोक्त स्वर्ग-सुखयासिनं थुक्कियात उत्तम श्रेष्ठ धका धाःगु ।

थुगु प्रकारं माँ-बौपिसं थः सन्तानपिन्त अनेक उपाय द्वारा सुविनीत व सुशिक्षित यायेत स्वई ।

- ३) थःगु कुलय् चले जुया वया. च्वंगु शिल्प विद्याया नाप-नाप मेमेगु शिल्प विद्या नं स्यना बिई । शास्त्रविद्या, शिल्पविद्या तथा नीतिविद्या बाँलाक निपुण जुइक स्यने-कने याना बिई ।
- ४) यौवन अवस्थाय् शीलवती, विद्यावती, सुन्दरी, जाति कुलय् मिले जूम्ह कुलीनम्ह कन्या लिसे विवाह याना बिई ।
- ५) समय समये आवश्यकतानुसार खर्च यायेत मूल्य बिई । थन समय धयागु निता दु- १) नित्य समय, २) काल (बेला बखतया) समय । थुकी मध्ये 'नित्य समये' बियेगु खर्च थये-

प्रतिदिन माँ-बौन काय्मचापिंत, “ना छिमित खर्च यायेत, ना छिमित दान पुण्य यायेत, ना छिमित गरीब-गुरुवातय्त उपकार यायेत” धका खर्च बिई ।

‘काल-समये’ बिइगु खर्च थये-

छुं बेला-बखते, नखःचखः बले व विवाहादि मंगल समये, मन्दिर तथा विहारया उत्सव जुइगु बखते “ना छन्त खर्च यायेत” धका मूल्य बिई । हानं मृत्युशय्यास गोतुला च्वनीगु अवस्थाय् “का छन्त थुलि धन बिये धुन , छं छु धर्म यायेगु इच्छा दुसा या” धका बियेगुयात नं “काल समये” अर्थात् बेला-बखते बियेगु खर्च धाई । थुगु प्रकारं निगुलिं समयसं खर्च बिई ।

गृहपतिपुत्र ! पूर्वदिशा समान जुया च्वपिं माँ-बौपिन्त सेवा टहल, उपपठान याइम्ह पुत्रयात, माँ-बौपिसं थ्वते न्याता प्रकारं अनुकम्पा तई ।

पुत्र जुया च्वपिसं पूर्व दिशां वैगु निन्दादि भय मवेक प्रतिच्छादित (तोपुया) तयेगु यायेफयेकेमाः । माँ-बौ जुइपिसं नं अथे हे याना च्वने सयेके माः ।

गुम्ह कुलपुत्रं माँ-बौपिनि सेवा-सुसार मयासे कुल भष्ट याई तथा माँ-बौपिनि सदुपदेशयात पालन याई मखु, उज्वःम्ह पुत्रयात लोकय् सकसिनं निन्दा तथा धिक्कार याई । माँ-बौपिनि सदुपदेशयात उल्लंघन याना, अनाचार याना मेपिसं निन्दा याका, धिक्कार याका च्वनेमालीगुयात हे 'पूर्वदिशां वैगु भय' धका धाई । उज्वःम्ह काय्मचायात माँ-बौपिसं नं थथे धाई:-

“थ्वैत जिमिसं बुसानिसें गुलि दुःख-कष्ट सिया बोलंका पालन-पोषण याना, अयनं थ्वं जिमिगु गुण स्यूगु मखु । न जिमिगु खँ न्यो । थुज्वःम्ह नं सु-पुत्र जुई ला, थ्व जा कु-पुत्रका !”

थुकियात नं पूर्वदिशां वैगु भय धका धाई ।

माँ-बौपिसं नं सन्तानपिनि प्रति यायेमाःगु कर्तव्य द्वारा उपकार यायेमाः । केवल नकाः त्वंकाः जक तयां माँ-बौया कर्तव्य पूर्ण जुइगु मखु । बालक अवस्थानिसें विद्या व शिल्प ब्वंकेमाः । भिं-भिंगु खँ न्यंका शिक्षा बीमाः । चरित्र सुधार याके सयेकेमाः । थःम्हं नं चरित्र भिंका क्यने फयेकेमाः । भिं मनूते सत्संगत याका तयेमाः । पूर्ण ज्ञान मदुतले शास्त्र विद्या ब्वंकेमाः । विद्या बाँलाक मब्वंकलसा माँ-बौपिन्त निन्दा याई । विद्या शिक्षाया प्रबन्ध मचाबले निसें बाँलाक याना बीमाः । तःधिक जुइबले सुविनीत जुइगुया आधार ब्याक्कं बालक अवस्थाया शिक्षाय् लाना च्वन । थुगु प्रकारं अनुकम्पा तयां दूरदर्शी जुये मफतसा, माँ-बौपिन्त नं भय वई । 'जिमि अबुपिसं जिमित मनूतय्त माःगु शास्त्रादि विद्या बाँलाक मस्यंसे केवल दोहँयात थें नका त्वंका जक लहिना तलका' धका काय्मचापिसं निन्दा याई । उकिया नितीं माँ-बौपिसं नं सन्तानपिनि पाखें भय मवेक कर्तव्य पालन याये सयेकेमाः ।

थः मच्चा जुल धका वया भविष्य-जिन्दगीया बारे ध्यान मबीसे केवल थःगु जक स्वार्थ पुरे यायेया निरिति थःत यत्थे ज्या कायेगु कदापि उचित मजू ।

गृहपतिपुत्र ! छं बौनं छन्त, लोक व्यवहृत पूर्वादि दिशाया नमस्कार या' धका धाःगु मखु, परन्तु पूर्वादि दिशा समानपिं माँ-बौपिन्त 'नमस्कार या' धाःगु । अतएव गृहपतिपुत्र ! छं माता-पिता हे पूर्वदिशा खः, थ्व हे अर्थ सिइका छं नमस्कार यायेगु स्व !

आचार्य प्रति शिष्यपिनि कर्तव्य

गृहपतिपुत्र ! शिष्य जुया च्वपिसं दक्षिणदिशा समान जुयाच्वपिं आचार्यपिन्त न्याता प्रकारं सेवा भक्ति यायेमाः । व न्याता थथे :-

१) आसनं दना आदर गौरव तयेमाः । शिष्यपिसं आचार्यपिं वःगु खन धाय्वं थः च्वंच्वनागु आसनं दनाः आचार्ययात स्वागत यायेमाः । आचार्यया ल्हाःतय् दुगु पात्र, कुसा आदि वस्तु थःम्हं कया आचार्ययात व्वना हया आसने फेतुका, पात्र-चीवरादि यथायोग्य थासे तयेमाः । ल्हाः-तुति, ख्वाः सिलेत लः इत्यादि तया बीमाः । तान्वःगु बखते जूसा आदरपूर्वक पंखां गायेका बीमाः ।

२) उपस्थान (सेवा) यायेमाः । 'उपस्थान' धैगु गुरुयाथाय् बरोबर वनेगु । बरोबर गुरुयाथाय् वनेगुया मतलव गुरुयाथाय् विद्या व्वं वनेगुयां नाप-नापं निहं स्वक्वःति गुरुयाथाय् वना गुरुपिन्त यथा समये छु छु सेवा-टहल यायेमाःगु खः व ब्याक्कं यायेमाः ।

३) सुश्रुषा (सुस्सुसा) यायेमाः 'सुश्रुषा' धैगु बाँलाक मन तया

विद्या ब्वनेगु । ध्वीक न्यना कायेगु । मथूतले प्रश्न यायेगु । बाँलाक मन तया विद्या मब्वन धाय्वं विशेष ज्ञान प्राप्त याये फैमखु । उकिया नितिं गरुपिसं ब्यूगु विद्या बाँलाक ध्यान तया न्यनेमाः । मसः-मस्यूथाय् आदरपूर्वक न्यना बाँलाक धारण याना कायेमाः ।

४) मेगु बाकि-बिकि दुगु चिचीधंगु ज्या याना सेवा याये । यथा-

शिष्यपिसं गुरुजनपिन्त सुथ न्हापां ख्वाः सिलेत क्वालः माःसा क्वालः, ख्वाःउँलः माःसा ख्वाःउँ लः तथा दतिवन आदि ठीक याना बीमाः । भोजन यायेगु ई जुइवं, त्वनेगु लः न्त्योने तया भोजन लःल्हाना बिया दण्डवत् याना याय्माःगु ज्या सिधेका छ्खे चिला च्वने । गुरुया वस्त्रादि हाकुया वःसा, 'भन्ते ! कृपया आम हाकुगु वस्त्र हीत बिया बिज्याहुँ' धका नम्रतापूर्वक प्रार्थना याये । भक्तिपूर्वक वस्त्र यच्चुसे च्वंक हिया बिये । सन्ध्याका जुइवं स्नान यायेत ख्वाःउँलः माःसा ख्वाःउँलः, क्वालः माःसा क्वालः ठीक याना 'गुरुवर स्नान यायेत लः ठीक जुल' धका निवेदन याये । गुरुया म्हंमफैबले थःगु ज्याखँ त्वःता जूसां गुरुयात चिकित्सा आदि याकेगु प्रबन्ध याये फयेकेमाः । प्रब्रजितः जुयाच्च्वंपिं शिष्यपिसं नं 'आचरियवत्' ब्याक्कं सुविनीतपूर्वक याये सयेकेमाः थुगु प्रकार गुरुजनपिनि सेवा-टहल याये बले शिष्यपिनि प्रति गुरुजनपिनि चित्त मृदु जुई, थःत नं पुण्य लाभ जुई ।

५) सत्कारपूर्वक शिल्पविद्या सय्का गुरुया सेवा याये । 'सत्कार' धैगु गुरुयाके कायेगु पाठ बारम्बार घोके याना नुगलय् वयेका कायेगु । छ्गू पाठ जक जूसां बाँलाक परिशुद्ध जुइक ब्वनेगु व ध्वीकेगु । थुगु प्रकारं विद्या सयेका कायेगुयात 'गुरुया सेवा यायेगु' धाई ।

गृहपतिपुत्र ! ध्वते न्याता प्रकारं दक्षिणदिशा समान जुया च्वपिं गुरुजन पित्त, शिष्यपिसं सेवा भक्ति याय्माः ।

शिष्यया प्रति आचार्यपिनि कर्तव्य

गृहपतिपुत्र ! पूर्वोक्त न्याता प्रकारं सेवा भक्ति याइपिं शिष्यया प्रति दक्षिणदिशा समाज जुया च्वपिं आचार्यपिसं निम्न न्याता प्रकारं अनुकम्पा तई ।

१) सुविनीत जुइके स्यने-कने याई । यथा-

“थुगु थुगु प्रकारं नये सयेकेमाः । थुगु प्रकारं च्वने सयेकेमाः । कुसंगत त्वःता छ्वयेमाः । शीलवान्पिनि सत्संगत यायेमाः । समाजया सेवा थुगु रूपं याये फयेकेमाः । धैर्यं तय्माः । थःत उन्नति जुइगु अर्ति-बुद्धि बीपिं श्रमण-ब्राम्हण, कल्याणमित्रपिनि सेवा-टहल याये सयेकेमाः । प्राणीघात आदि पञ्च दुःशीलगु ज्या याये मज्यू । सभाय्, समाजे तथा परिषदे थुकथं खँ ल्हाये मज्यू । मेपिसं थःत छुं धाल धाय्वं तुं विचार मयासे छक्कवलं तँ पिकाय मज्यू । माँ-बौपित्त प्रतिदिन आदर पूर्वक वन्दना यायेमाः । थःस्वया जेष्ठपित्त योग्य मान मर्यादा तयमाः । सकलनाप मिले जुया च्वने फयेकेमाः”

थुगु प्रकारं आचार-विचार, चारित्र-वारित्रादि सभ्यताया बारे शिक्षा बिया प्रेमपूर्वक स्यने कने याना बिई ।

२) ब्वने धुगु विद्याया अर्थ व पद बाँलाक छुटे जुइक, सन्धि भेद क्यना सविस्तार ध्वीक कना बिई । “थुकिया शब्दार्थ थथे । थुकिया पदार्थ थथे । थुकिया भावार्थ थथे । थुकिया पद व्यञ्जन थुगु थुगु हिसाबं जुई । थुगु शब्द थुगु प्रकारं बने जुया च्वन । थुगु शब्दया अर्थ थुज्वःगु थासे थथे जुई, थुज्वःगु थासे अथे जुई” धका अनेक प्रकार

प्रकारं अर्थ, प्रमाण, उदाहरण तथा उपमा आदि क्यना चित्त बुभ्हे जुइक स्यना बिई ।

- ३) दया च्चक्क शिल्प विद्याया विषयय् नं, धर्मया विषयय् नं कना बिई । “थुगु शिल्पं थथे जुई । थुगु विद्यां थथे जुई । थुगु धर्मं थुज्वःगु फल बिई । थुगु धर्मं थुज्वःगु पुण्य प्राप्त जुई । थुगु कर्म थुज्वःगु पापलाई । थुगु कर्म थुज्वःगु धर्मलाई थुगु थुगु शिक्षा, धर्म तथा सिद्धान्त थुज्वः-थुज्वःपिसं सयेका-सिइका तयेमाः । थुगु थुगु सिद्धान्तया निरितिं थुगु ज्या त्याग यायेमाः । थुगु सिद्धान्तयात थुगु ज्या याःसा थुलि हानि जुई । थुगु ज्या कुशल , थुगु ज्या ‘अकुशल’ धका अनेक तरहं खँ कना शिक्षा बिई ।

४) बन्धुवर्गपिनि न्ह्योने थःम्ह शिष्य मचाया गुण वर्णना याना विश्वासी याना बिई । अर्थात् परिचय बिई । “थ्व जिम्ह अत्यन्त विद्वान्म्ह शिष्य रत्न खः । जिं सक्को सिक्को सयेका तःम्ह खः । ज्या-खँ यायेगुली नं साप हे प्रवीणम्ह खः । अने-अनेगु खँ न्यना तःम्ह ‘बहुश्रुत’ खः । थुज्वःपिं बहुश्रुतपिन्त सर्वसाधारण सकसिनं म्हसियेका तये योग्य” धका सकल बन्धु वर्गपिन्त थःम्ह शिष्यया परिचय बिई ।

- ५) दिशा-विदिशां वैगु भययात परित्राण (तरे) याना बिई । गुरुजन पिसं स्यना ब्यूगु शास्त्रादि शिल्प विद्यायात हे शिष्यपिनि भय तरे याना ब्यूगु धका धाई । विद्या अध्ययनं पारंगत जुइधुंकुम्ह व्यक्तियात वंधाय् तक्क लाभ-सत्कार-मान प्राप्त जुई । थ्व ब्याक्क गुरुया कृपां प्राप्त जुगू धका धाई । छायाःसा वयात लाभ-सत्कार-मान प्राप्त जुगु हे गुरुं ब्यूगु शिक्षा दुगुलिं । लोकजनं वयात प्रशंसा याईबले नं न्हाप्पां गुरुम्हसिया प्रशंसा याई

“फलानाम्ह आचार्यया शिष्य अतिकं हे विद्वान् । व अतिकं हे ‘सुविनीत’ धका प्रशंसा याई । उकिया नितिं व व्याक्क गुरुया कृपा हे खः धका धाई । थुलि जक मखु, सर्पादि विषघर जीव जन्तुपिनि द्वारा छुं प्रकारया भय प्राप्त जूसां, व भयं तरे जुयेगु मंत्रविद्यादि स्यना तःगु दुया नितिं, गुरु धैम्हसित ‘भयत्राता’ नं धाई । हानं शिष्ययाके सुं व्यक्तिं प्रश्न याई । वं उकिया उत्तर बिई । प्रश्न याम्हसिया मती शंसय जुयाः गुरुम्हसियाय वना वं कंगु खँ कना प्रश्न याई । अन वया गुरुम्हसिनं थये धाई । -

उपासक ! वं धाःगु खँ ठीक खः । व जिम्ह व्यक्त, निपुणम्ह शिष्य खः । थुकी छं शंसय यायेमाःगु मदु । वं धाईगु खँ पाई मखु । हुं बाँलाक उज्वःपिं विद्वान्पिनि सत्संगत या ।”

ध्वते हानि व अलाभ जुइत्यंगु लाभ सत्कारयात नं हानि मजुइक उपकार याई । उकिया नितिं गुरुजनपिन्त ‘भयत्राता’ धाःगु ।

गृहपतिपुत्र ! दक्षिणदिशा समान जुयाच्च्वंपिं आचार्यपिन्त सेवा-टहल उपपठान याइम्ह शिष्यया प्रति आचार्यपिसं ध्वते न्याता प्रकारं अनुकम्पा तई ।

स्त्रीया प्रति पुरुषया कर्तव्य

गृहपतिपुत्र ! पुरुष (भाःत) जुया च्वंम्हसिनं पश्चिमदिशा समान जुयाच्च्वंम्ह थःम्ह पत्नी (कलाः) या प्रति न्याता प्रकारं योग्य व्यवहार यायेमाः । व न्याता थये :-

१) सम्मानपूर्वक व्यवहार यायेमाः । गुगु प्रकारं सम्मान पूर्वक व्यवहार यायेगु धाःसा- थःम्ह पत्नीयात सम्बोधन याये (सःते) बले असभ्य वचनं

सम्बोधन मयायेगु । प्रेमपूर्वक 'आत्मिनी', 'प्रिय' अथवा 'देवी' धका सम्बोधन याये । अर्थात् गुकथं सःतेगु बखते पत्नीया हृदयरूपी पुखली स्नेहरूपी पलेस्वाँ चुलि व्हइगु खः, उखतं सःते सय्केमाः ।

- २) अपमान याये मज्यू । थःम्ह पत्नी जुल धका योयो थें म्हुतु मवाय्गु । च्यो, भ्वातिपिन्त थें हपके-दपके याना ज्या मब्बयेगु । बरु थःम्ह पत्नीयात मानव जीवनया छम्ह मात्र मित्र तथा थःम्ह अर्द्धाङ्गिणी खः धका भालपा केवल पत्नीं याये योग्यगु ज्या जक ब्वये सयेके । पत्नी जुइवंतुं स्त्रीयात न्ह्यागुं याकेगु वा दासीत्वे तथा तयेगु मानवया छगू तधंगु भूल खः, थ्व खः स्त्रीया अपमान ।
- ३) थःम्ह स्त्री छम्ह बाहेक मेपिं स्त्रीपिं गमन मयायेगु । परस्त्री गमन याःजुल धाय्वं थःम्ह स्त्रीया मने दुःख जुई । तस्मात् सत्यपुरुषपिं परस्त्रीया रूपे अकुशल चित्त मात्र नं मतःसे केवल थःम्ह स्त्री छम्हसिया उपरे सन्तुष्ट जुया च्वनेमाः । थःम्ह पत्नीयात 'आत्मिनी' भालपा पत्नीव्रत पालन याना च्वने फयेकेमाः ।
- ४) धन-सम्पत्ति आदि व्याक्कं ऐश्वर्य नं लःल्हाना बिये । थन धन-सम्पत्ति आदि ऐश्वर्ययामाने साधारण लोकं स्यूगु धन-सम्पत्ति मखु । स्त्रीजातिपिन्त न्हापाया समये छेंय् दक्को धन-सम्पत्ति लवल्हाना नाना प्रकारया तिसां तीका, बां-बाँलागु वसः पुंका ऐश-आरामे तथा तःसां नं भूतू ज्यायागु अधिकार मब्यूतले सन्तुष्ट मजू हँ ! उकिया निंतिं स्त्रीयात भूतू ज्यायागु अधिकार सम्पूर्ण बिये । भूतू ज्याया अधिकार बियेगु हे ऐश्वर्य लःल्हाना बियेगु जुल । थुगु प्रकारं स्वामी जुयाच्चंम्हसिनं थःम्ह पत्नीयात ऐश्वर्य लःल्हाना बिये ।

- ५) थःगु शक्तिअनुसार तिसा, वसः बियेमाः । पुरुष जुया च्वंम्हसिनं थःम्ह पत्नीयात कमाई अनुसार तिसा, वसः, अलंकारादि मबिलसा, गृहलक्ष्मीया प्रति यायेमाःगु कर्तव्यपालन याःगु जुइमखु । तर बीमाः धका थःगु गच्छे मचायेक वा मफयेक साहू ब्यंक बियेगु कदाचित उचित मजू । थःगु तत्वयात मत्वयक तिसा वसतं पुना जुइगु नं योग्यमजू । कर्पिसं याःथें नकल याना जुइमज्यू । थःत नोक्सान मजुइकथं व थःगु गृहस्थाश्रम चिरस्थायी जुइकथं जक तीके पुंकेमाः ।

गृहपतिपुत्र ! ध्वते न्याता प्रकारं पश्चिमदिशा समान जुयाच्वंम्ह पत्नीया प्रति पुरुषं योग्य व्यवहार यायेमाः ।

पुरुषया प्रति स्त्रीया कर्तव्य

गृहपतिपुत्र ! पूर्वोक्त न्याता प्रकारं योग्यव्यवहार याना च्वंम्ह पुरुषया प्रति पश्चिमदिशा समान जुयाच्वंमिं स्त्रीपिस निम्न न्याता प्रकारं सेवा याई ।

- १) यायेमाःगु ज्या समय बिते मजुइक याई । भूतूज्या यायेत अलसी चाई मखु । 'ध्व जिगु धर्म खः' धका भालपाः स्वामीया नितिं यायेमाःगु ज्या ब्याक्कं मन तथा याई ।
- २) थःधिति जःला-खःलापिन्त संग्रह याई । स्वामीया पाखेयापिं थःधिति पिन्त नं, थःछेया पाखेयापिं थःधितिपिन्त नं बेला बखते निमंत्रणा याना यथायोग्य उपहार बिई । आगन्तुकपिन्त (पाहां वःपिन्त) नं बाँलाक नकेत्वंके याई । स्वामीया इज्जतमवंक स्वागत याना सन्तुष्ट याई ।

३) परपुरुष गमन याई मखु । गृहस्थाश्रमय् च्वनाच्वंम्ह गृहलक्ष्मीं थःम्ह स्वामी छम्ह बाहेक अन्य पुरुषपिनि आशा याई मखु । थुगु प्रकारं पतिव्रता धर्मय् च्वना अन्य पुरुष-भक्ति याई । थःगु पतिव्रताधर्मया बलं बोधिसत्वया स्त्रीं स्यायेत यंकूम्ह थःम्ह स्वामीयात बचे याःथें अनेक आपद-विपदं थःम्ह स्वामीयात बचे याई । यथा-

अतीत समये बनारस देशय् ब्रम्हदत्त धयाम्ह जुजुं राज्य यानाच्वंगु खः । व बेलस भ्नी बोधिसत्व बनारस (काशी) या आस-पासे गनं छथाय् गामे जन्म जुल । तःधिक जुसेलि बोधिसत्वं बनारसे च्वंम्ह छम्ह कुलकन्या विवाह यात । वया नां सुजाता । व जुलसां अप्सरा थें साप बाँला । रूप बाँला थें वया स्वभाव नं बाँला । शीलवती, पतिव्रता । स्वाः व ज्या ल्वः । वया गुलि भक्ति व स्नेह बोधिसत्व प्रति दु, उलि हे भक्ति व स्नेह बोधिसत्वया नं वया प्रति दुगु जुल । थुकथं इपिं निम्हं परस्पर प्रेम-पाकां चिना शरीर निगू जूसां मन छगू मन छगू याना च्वंच्वन ।

छन्हुया दिने सुजातां, बोधिसत्वयात वया माँ-ब्वापिं नापला वने माल धका धाल । बोधिसत्वं “ज्यू” धाल । लँयात नये त्वनेगु ठीक याके बिल । मधि-चधि छुके बिल । ब्याक्क तयार जुसेलि गाडाय् तया, गाडाया न्ह्योने थः च्वना, ल्यूने सुजातायात तया गाडा न्ह्याकल ।

छुं समय लिपा । इपिं नगर समीपे थ्यन । अन इपिं गाडां कुहाँ वया छथाय् मोल्हुया नये त्वने यात । नये सिधयेका पुनः गाडा न्ह्याकल । सुजाता नं वसः फेरेयाना छाय्पा गाडाया ल्यूने फेत्तुल । नगर दुने थ्यनिथे च्वंबले, बनारसया जुजु किसिम्हय् च्वना चाःह्यु ह्युं अन थ्यंकः वल । सुजाता वनाच्वंगु खन । सुजाताया रूपय् जुजुया चित्त गडे जुल । जुजुया मन थातं मच्चन । छम्ह कर्मचारीयात सःता, ‘व

मिसाया भाःत दुला-कि मद्दु सिइका वा" धका धाल । व वना सुजाताया भाःत दुगु खँ सिइका वया जुजुयात कन । राग-चित्तयात त्याके मफुसेलि, क्लेशया दास जुया जुजुं थथे मती ल्वीकल- "छुं छगू उपाय द्वारा थुइ मिजंयात स्याना थ्व मिसा ल्हाःतय् लाके माल ।"

थुलि मती तया छम्ह कर्मचारीयात सःता जुजुं थथे धाल-

"हे भणे, छं थ्व चूडामणि छगः ज्वना वना व मनूया गाडाय् तया वा !"

व मनू वना जुजुया आज्ञा वमोजिम गाडाय् मणि तया बल ।

जुजुं 'जिमु चूडामणि तन' धका राजकर्मचारीपिन्त धाल । थ्व खँ न्यना कर्मचारीपिं सकले आत्तेचाल । जुजुं "ब्याक्क नगरया लुखा तिइके बिया 'खँ' माला स्व" धका हुकुम बिल । राजपुरुषपिसं अथे यात । नगर छगुलिं खैला-बैला जुल । गाडाय् मणि सुचुका वःम्ह मनू मेपि नं पासापिं ब्वनाः बोधिसत्वयाथाय् वना "भो पुरुष, गाडा दिकिं । जुजुया चूडामणि तना च्वन । छंगु गाडाय् परीक्षा याय्माल" धका परीक्षा याना स्वसे थःम्हं तयाःगु मणि कया बोधिसत्वयात मणि खँ धका दादां ज्वना यंका जुजुयाथाय् यंकल । जुजुं छक्कलं "वया छथों त्वाल्हा" धका हुकुम बिल ।

बोधिसत्वयात राजपुरुषपिसं प्यत्थु प्यत्थु कोरां दादां नगरया दक्षिण पाख्खेयागु लुखां पित यंकल । सुजाता नं गाडा त्वःता छयने ल्हाःदिका बिलाप यायां बोधिसत्वया ल्यूल्यु वन । राजपुरुषपिसं बोधिसत्वया छथों त्वाल्हाय् वसपोलयात थस्स पायेका ग्वतुइकल, अनथाय् लाक्क सुजातां थःगु शीलगुण अनुस्मरण यासे, "मदुला कि छु ल्या ! थ्व लोकय् शीलवान् सदाचारीपिन्त कष्ट-पीडा बीपिं अत्याचारी दुराचारीपिन्त लिगने फुपिं सुं देवगणपिं" धका निम्न गाथा ब्वन-

“नसन्ति देवा पसवन्ति,

नहिनून सन्ति इध लोकपाला ।

सहसा कारोन्तानमसञ्जानं,

नहिनून सन्ति पटिसेधितारो’ति ॥”

अर्थ- थ्व लोकय् शीलवान्पिन्त खंकेफुपिं व पापीपिन्त चियेके फुपि देवतापिं मदु खनि का ! अथवा थुज्वःगु स्वयेमाली धका इपिं थःगु देवभुवनेसं तुं सुम्क च्वंच्वन लाकि छु ल्या ? थ्व लोकय् लोकपाल- देवतापिं व श्रमण-ब्राम्हणपिं नं मदु खनिका गुपिसं शीलवतीपिन्त रक्षा यायु । थज्यागु प्रकारं साहपसिक कार्यं याना अत्याचार याइपिन्त निषेध यायेफुपिं नं थ्व लोकय् सुं मदु खनि का !

थुगु प्रकारं व शीलवती सदाचारीम्ह सुजाता ख्वःगु बखते वया शीलगुणया प्रभावं इन्द्रया सिंहासन क्वात । “सुनां जिगु सिंहासन ताकय् यात खनि” धका शक्रदेव इन्द्रं बिचाः याना स्वः बलय् उगु कारण खन । थुलि खंका, “बनारसयाम्ह जुजुं थ्व शीलवती पतिव्रता सुजातायात कष्ट बिया च्वन । जि अन वने योग्य” धका इन्द्रदेव उघिमय् देवलोकं कुहाँ बल । अले वं थःगु देवानुभावं किसिम्हय् च्वनाच्वंम्ह जुजुयात, बोधिसत्वयात ग्वतुइका तःगु त्वाकले ग्वतुइकल । ग्वतुइका तःम्ह व बोधिसत्वयात ब्याक्कं राजभरणं पुंका किसिम्हय् तल । राजदूतपिसं बोधिसत्व भालपाः जुजुया छुच्यो त्वाल्हात । त्वाल्हाय् धुंका तिनि जुजुया छुच्यो धका म्हसीकल ।

शक्रदेवं थःगु दिव्य-काय सकसितं खने दयेक क्यना बोधिसत्वया न्ह्योने वना वसपोलयात राज्याभिषेक बिल । सुजातायात अग्रमहारानी यात ।

मन्त्री, राजकर्मचारीपि व ब्राह्मणादि गृहस्थपि सकलै, इन्द्र खना अतिकं खुशी जुया थये धाल-“अधार्मिकम् जुजुया अन्तजुल । आः भीत शक्रदेवं ब्यूम्ह धार्मिकम् जुजु लाभ जुल ।”

शक्रदेवं नं आकाशाय च्चना- “भो महाजनपि, यनीनिसें छिभि शक्रदेवं ब्यूम्ह धार्मिक जुजुं धर्मपूर्वक राज्य-शासन चले याई । जुजुपि अधर्मी जुल धायव कुबेलाय वा वई । बेलस्य वा वई मखु । क्षुधा-भय, रोग-भय, शस्त्र-भय धयागु स्वता प्रकारया भय दयावई । सिंहासनं च्यूत जुई । प्रजापिं प्रकोप दुई । याकनं हे परिहामि जुई” घका उपदेश यासे निम्न गाथा ब्वनाः न्यकल ।

“अकाले वस्सति तस्स, काले तस्स न वस्सति ।

सग्गा च चवतिट्ठाना, वगु सो तावता हतो'ति ॥”

अर्थ- वया राज्यया इलय वा वइमखु । अ-ईले वा वई । सर्गत च्यूत जुई अर्थात् मनुष्य भावं च्यूत जुया नकई । थुगु प्रकारं वया याकनं हे पतन जुई । मरणं लिपा फिरकाल तक नकय च्चना दुःखभोग यायेमाली ।

थुगु रूपं महाजनपिन्त उपदेश थिया शक्रदेवेन्द्र थःगु भुवनेसं लिहाँ वन । बोधिसत्वपिं नं धर्माकुसर राज्य चले याना अन्तस स्वर्गपरायण जुल ।

४) कमेयाना तःगु धन-सम्पत्ति रक्ख याना तई । “जिम्ह स्वामीं बुँ-ज्या याना, व्यापार याना, बथया मेसु खुं शिल्प क्यना चा-न्दि मघासे चःति वयेक दुःख कष्ट सिया कमेयाना हःगु धन, म्वा-मदुगुली खर्च याये मज्यू” धैसु भसपु बाहरयक ज्या-खँय जक उचितरूपं खर्च याई । खर्च यत्त ल्यःदुगु धन बाँलाक संचे याना तई ।

- ५) भूतजूया यायेगुली, छें सफा सुग्घर यायेगुली दक्षम्ह जुई, उसि मचाःम्ह जुई । थ्व लोकय् अनेक प्रकारयापिं मिसात दु । यथा- गुलिं मचानिसें अलसी जुया ज्या-खँ छुं याये मसःपिं । गुलिं थःगु रूप क्यना मिजंतय्त वशय् कार्डीपिं । गुलिं मिजंया कमाई बःमलासा, 'त्याना हया जूसां तिसा वसः दयेका ब्यू' धका तमं थःछेंय् वना च्वनीपिं । गुलिं प्यम्ह खुम्ह पासापिं मुना म्वा-मदुगु जक खँ ल्हाना च्वनीपिं । गुलिं थः मिजँनं छुं धालकि ल्वापु पिकया नंमतूसे फफस्वया जुइपिं । माजु-बाःजुपिसं न्वाईगु मयोपिं, इत्यादि रूपं आपलं प्रकारयापिं मिसात दु । तर शीलवती गृहलक्ष्मीम्ह मिसात च्वय् कनापिं मिसात थें गुबलेसं जुइमखु । थःम्ह स्वामीया अनमति मदेकं थःछेंय् तक्क हे नं वनी मखु । उद्योगिनी जुई । स्वामीयात पूर्ण सहयोग बीफुम्ह जुई । हरेक स्त्रीशिल्पे निपुणम्ह जुई । थुगु रूपं गृही-विनयय् निपुणपिं जुई ।

गृहपतिपुत्र ! पश्चिमदिशा समान जुया च्वपिं स्त्रीपिन्त न्याता प्रकारं योग्य व्यवहार याइम्ह स्वामीयात, गृहलक्ष्मी जुया च्वंम्ह पत्नीं थ्वते न्याता प्रकारं सेवा याई ।

मित्रपिनि प्रति कुलपुत्रया कर्तव्य

गृहपतिपुत्र ! उत्तरदिशा समान जुया च्वपिं मित्रपिन्त, कुलपुत्रपिसं न्याता प्रकारं उपष्ठान यायेमाः । व न्याता थथेः-

- १) दान बिया सेवा याये । गुगु प्रकारं दान बिया सेवा यायेगु धाःसा- समय- समयय् उपकारीम्ह मित्रयात थःके दुगु, थःम्हं फुगु वस्तु आदि द्वारा सेवा याये ।

- २) प्रियवादी जुइमाः । मित्रया नुगलय् स्याक्क खँ मल्हायेगु । 'नुगलय् स्याक्क खँ मल्हायेगु' या माने मती छगू म्हुतुइ छगू कदापि याये मज्यू । छुं अवस्थाय् नं न्ह्ययेका खँ मल्हायेगु । गुगु प्रकारं खँ ल्हायेमाः धाःसा- थःगु चित्त नं शुद्ध थजु, मित्रया चित्त नं आनन्द थजु, थुगु प्रकारं खँ ल्हाये सयेकेमाः ।
- ३) हितं, सुख वृद्धि जुइगु ज्या याना बीमाः । मित्रयात फाइदा जुइगु खँ ल्हाना बिये । मित्रं मसःगु ज्या-खँ छुं दुसा स्यने-कने यानाः । मखुगु मभिंगु बानि त्वतका भिंगु बानि ज्वंकेमाः ।
- ४) थः समानं खनेमाः । थःत गथे नये-त्वने मदैगु बखते दुःख जुई, मित्रयात नं अथे हे जुई धैगु विचार तथा थः समान भालपाः प्रेमपूर्वक ला व लुसी थें जुया च्वने सयेकेमाः ।
- ५) सत्य वचन ल्हायेमाः । मित्रया न्ह्योने गुबलें हे ह्ययेका खँ मल्हायेगु । यदि मने छल-कपट तथा ह्ययेका खँ ल्हात धाःसा मित्रया सेवा जुइमखु । तस्मात् मित्रयात खँ ल्हायगु बखते मती छुं छल-कपट मतःसे यथार्थ थें खँ ल्हायेमाः । ध्वते याःसा तिन मित्रयात सेवा याःगु जुई ।

गृहपतिपुत्र ! ध्वते न्याता प्रकारं उत्तरदिशा समान जुया च्वपिं मित्रपिन्त कुलपुत्रपिसं सेवा यायेमाः ।

कुलपुत्रपिनि प्रति मित्रया कर्तव्य

गृहपतिपुत्र ! पूर्वोक्त न्याता प्रकारं उपपठान सेवा याना च्वपिं कुलपुत्रपिन्त उत्तरदिशा समान जुयाच्वपिं मित्रपिसं निम्न न्याता प्रकारं अनुकम्पा तई -

- १) सुरापान याना बेहोश (प्रमाद) जुया च्वनीगु बखते रक्षा याई ।
- २) प्रमादे लाना च्वंम्हसिया धन-सम्पत्ति रक्षा याना बिई ।
- ३) भय-भिई जुया थःगु शरणे वैगु अवस्थाय् कदापि अपमान याइमखु । थःगु शरणे कया धैर्य बिया थःम्हं फुगु सहायता मनंनिसें याई ।
- ४) आपद-विपदे विशेष ध्यान तथा उपकार सहायता याई ।
- ५) थःम्ह मित्रया काय्-म्हयाय्-छय्-छवी आदि वंश परिवारपिन्त समेत मान तथा उचित व्यवहार याई ।

गृहपतिपुत्र ! उत्तरदिशा समान जुया च्वंपिं मित्रपिन्त सेवा टहल याइपिं कुलपुत्रपिन्त, मित्रपिसं थ्वते न्याता प्रकारं अनुकम्पा तई ।

नोकर-चाकरया प्रति मालिकपिनि कर्तव्य

गृहपतिपुत्र ! अधोदिशा समान जुया च्वंपिं नोकर-चाकरपिन्त मालिक जुया च्वंपिसं न्याता प्रकारं उचित व्यवहार यायेमाः । व न्याता थथेः-

- १) नवयुवकयात याकेमाःगु ज्या बुढायात याके मज्यू । बुढाम्हसित याकेमाःगु ज्या ल्याय्म्हम्हसित मयाकेगु । मिजँतयेगु ज्या मिसातय्त याके मबियेगु । मिसातयेगु ज्या मिजँतय्त मयाकेगु । तःधिकपिनिगु ज्या मचातय्त याके मबियेगु । मचातयेगु ज्या तःधिकपिन्त याके मबियेगु । ज्या याईपिनि बल, परिमाण विचार याना, वैश व अवस्था स्वया ल्वेक ल्वेक ज्या बिये सयेकेमाः ।
- २) बेला-बखते नयेगु-त्वनेगु बीसयेकेमाः । बेला-बखते योग्य ज्याला

बीमाः । केवल ज्या जक याका नके-त्वकेगु व पुनेगुली विचार मतल धाःसा मालिकपिन्त निन्दा याई । भय दया वई । अतएव मालिक जुइपिसं थुगु विषयय् बाँलाक बिचाः तथा सेवकपिनि पाखें निन्दा भय मवेक व्यवहार याये सयेकेमाः ।

३) म्हंमफई बले वासः याका उपचार यायेमाः । रोगीपिं सेवकया प्रति वास्ता-किस्ता मतयेगु मालिकपिनि धर्म मखु । अतएव मालिक जुया च्वनिपिसं सेवक नोकर-चाकरपिं म्हंमफै बले, इमित बिशेष दया तथा वासः याका उपकार यायेमाः । थुगु प्रकारं सेवकपिन्त हेर विचार याइम्ह मालिकया कीर्ति लोकय् फैले जुई । ज्यूवं फतले ज्या कया ज्यूवं मफय्व हाकुतिना वास्ताकिस्ता मयासे मच्चंसे, ज्यूवं फुबले स्वयाः भन् अप्पो “अहो थ्व जिमि सेवक खः । थ्वं भीत आपालं सेवा यागु दु” धका सुसाः कुसाः याये फयेकेमाः ।

४) थःम्हं नये-त्वने थें साः-मसाः न्ह्यागुं थः सेवकपिन्त नं इना-चना बियेमाः । देश-विदेशं छुं न्हूगु चीज-बीज वैबले नं ‘का थुपिं नोकरत’ धका हेलाया दृष्टिं मस्वसे, इमित नं भागं थच्छि भती भती जूसां इना बियेमाः । थुगु प्रकारं आचार व सद्व्यवहार दुम्ह मालिकया प्रति नोकरपिनि सद्भावना भक्ति आदर भन् भन् बढे जुया वई ।

५) समय-समये विदा नं बीमाः । थन समय धयागु निता प्रकारया दु । यथाः- १) नित्य समय व २) काल समय । थ्व निगू समयसं विदा बीसयेकेमाः । यथाः-

न्हिच्छि च्छिच्छि तक्क ज्या याइगु अवस्थाय् थःगु मनं खना बिचे बिचे त्यानु लंकेत विदा (आशाम) बीमाः । थुकियात ‘नित्य समये’ विदा

बियेगु धका धाई । विधि-व्यवहारे, नखः चखः बले विदा बियेगु बेलस छुं चीज-बीज वस्तु सहित खर्च भति-भति नं बिया छवयेमाः । थुकियात 'काल समय' विदा बियेगु धका धाईः ।

थुगु प्रकारं नित्तां समये विदा बियेगु दस्तुर सिइका तयेमाः ।

गृहपतिपुत्र ! थ्वते न्याता प्रकारं मालिकपिसं पश्चिमदिशा समान जुया च्वपिं नोकर-चाकरपिन्त उचित व्यवहार यायेमाः ।

मालिकया प्रति नोकर-चाकरपिनि कर्तव्य

गृहपतिपुत्र ! पूर्वोक्त न्याता प्रकारं उचित व्यवहार याइम्ह मालिकया प्रति अधोदिशा समान जुयाच्वपिं नोकर-चाकरतय्सं निम्न न्याता प्रकारं सेवा याई ।

- १) मालिकयासिनं न्हापालाक दनी । आपा घने माःम्ह जुल धाय्वं मालिकयात खुशी याये फ़ैमखु । मालिक खुशी याये मफत धाय्वं नोकर जीवनं ध्यबा कमेयाये फ़ैमखु । तस्मात् नोकर-चाकर जुइपिसं मालिक यासिनं न्हापलाक दना माःमाःगु ज्या सिधेका तयेमाः ।
- २) मालिकयासिनं लिपा घनीम्ह जुई । मालिकयासिनं न्हापालाक घन धाय्वं मालिकपिसं छुं ज्या ब्वय्त स्वैगु बखते मखन धाय्वं मालिकपिनि मयया वई । अतएव नोकर-चाकर जुया च्वनिपिसं मालिक स्वया लिपा घनेगु बानि दयेका तयेमाः ।
- ३) मालिकपिसं ब्यूसा जक छुं पदार्थ कायेमाः । मालिकपिसं मबीकं

छुं पदार्थं नं कायेगु बानि याये मज्जू । थुगु प्रकारं इमान्दार जुया च्वनीम्ह सेवकयात मालिकपिसं पत्यार याई । थुज्वःपिं इमान्दारपिं सेवकत न्ह्याथाय् वंसां मालिकपिसं पत्यार याकाः जीविका याये दई । उकिया नितिं नोकरी यानाः जीवन हनेमाःपिसं मालिकपिनि धन-सम्पत्ति आदि वस्तुस लोभ मतसे इमान्दार जुया च्वने फयेकेमाः ।

४) न्ह्यागु ज्या नं बाँलाक व्वचाय्क यायेमाः । कतपिंथाय् नोकरी च्वना च्वपिसं मालिकपिनि ज्या-खँय् विशेष ध्यान तथा ज्या याये सयेकेमाः । न्ह्यागुं ज्या सफा-सुग्घर जुइक याये सयेकेमाः । अलसी चाया पूमवंक ज्या यात धाय्वं गुबलेसं थःत जश दई मखु व सदा नं चित्त सुख मदेका च्वंच्वने माली । उकिया नितिं सेवक जुइपिसं हडबड मचासे अतिकं सुविनीत व निपुण जुइक ज्या यायेमाः ।

५) मालिकपिनि गुण खँ ल्हाइम्ह जुई । जिमि मालिकपिं थें ज्यापिं दयावान्पिं लोकय् दुर्लभ । छाय्धाःसा जिमि मालिकं जिमित् छगू वचन धका हे गुबलें छक्क धाःगु मताया । जिमिसं थौं तक नं 'जिपिं नोकरत' धका मस्यूनि । जिमि मालिकपिं तःधं छुया जुई धैगु नं मदु । न्ह्याबले नं जिपिं नाप समानरूपं च्वना, नये-त्वनेगु नं इना-चना नकैगु । भेदभाव धैगु छत्तिं हे दुपिं मखु । एवं रूपं मालिकपिनि गुण वर्णना याना जुइम्ह जुई ।

गृहपतिपुत्र ! अधोदिशा समान जुया च्वपिं नोकर चाकरपिन्त उचित व्यवहार याइपिं मालिकपिन्त ध्वते न्याता प्रकारं नोकर-चाकर पिसं सेवा-टहल याई ।

श्रमण-ब्राम्हणपिनि प्रति कुलपुत्रया कर्तव्य

गृहपतिपुत्र ! उर्ध्व (चव्ययागु) दिशा समान जुया च्वपिं श्रमण-ब्राम्हणपिन्त कुलपुत्रपिसं न्याता प्रकारं सेवा भक्ति यायेमाः । व न्याता थथेः-

१) मैत्रीपूर्वक काय-कर्म याये । श्रमण-ब्राम्हणपिनि ज्या यायेगु बखते मैत्री तथा ज्या याये । मैत्रीपूर्वक निमंत्रण बिये । थ्वते यायेगु ज्यायात 'मैत्री-काय-कर्म' धाई ।

श्रमण धैम्ह भिक्षु धका सीके । 'ब्राम्हण' धैम्ह क्षीणास्रव धका सीके । 'बाहित पापोति ब्राम्हणो, समित्तत्ताति समणो' धका धयातःगु अनुसार पाप फुके धुंकुम्हसित 'ब्राम्हण' व यथार्थ थें चर्या याना शान्त जुया च्वम्हसित 'श्रमण' धाई । थ्व सिद्धान्तानुसार थुम्ह 'श्रमण' थुम्ह 'ब्राम्हण' धका सिइका काये ।

न जच्चा वसलो होति, न जच्चा होति ब्राम्हणो ।

कम्मना वसलो होति, कम्मना होति ब्राम्हणो ॥

अर्थ- जन्म चाण्डाल जुइमखु, जन्म ब्राम्हण जुइमखु । कर्म हे (थःम्हं यानागु ज्या-खँ हे) चाण्डाल जुई, कर्म हे (थःम्हं यानागु ज्या-खँ हे) ब्राम्हण जुई धका वसल सूत्रय् आज्ञा जुया विज्यागु दुया नितिं थन नं अथे धका सिइका काये माल ।

थुज्वःपिं श्रमण-ब्राम्हणपिं दुथाय् विहारय् वना वसपोलपिन्त निमंत्रणा यायेगु । छान्नी (परिस्सावन) कापः दयेका बियेगु । स्नान आदि यायेत लः तथा बियेगु । क्वालः माःसा क्वालः तयार याना बियेगु

उँसाय मदै बले वासः त्वंकेगु, म्ह-म्ही तीका बियेगु आदि शारीरिकं यायेगु ज्या अर्थात् ल्हाः-तुतिं यायेगु ज्यायात 'मैत्री-काय-कर्म' धाई । ध्वते मैत्री काय-कर्म द्वारा उपस्थान याये ।

२) मैत्रीयुक्तगु वचनं खँ ल्हाय्माः । सुं भिक्षुपिं भिक्षा पवं बिज्याइगु बखते, भिक्षा दान बीमसःपिन्त स्यना-कना बियेगु । भिक्षा पवं वःगु मख्पिन्त सूचना बियेगु । आदर तथा भिक्षा बीमसःपिन्त आदर तयेगु विधि स्यना बियेगु आदि थुज्वःगु कार्ययात 'मैत्री-वची-कर्म' अर्थात् मैत्रीयुक्तगु 'वचीकर्म' धाई । धर्मकथा न्यनेगु बखते छगू छगू अध्यायया अन्तस भक्तिपूर्वक ल्हाःतं ज्वज्वलपाः साधुकर बियेगु । प्यम्हसिया न्ह्योने श्रमणपिनि गुण प्रकाश यायेगु । थुगु प्रकारं मैत्रीयुक्तगु वचनं सेवा उपष्ठान यायेगु ।

३) मने मैत्री तयेगु । श्रमण-ब्राम्हणपिनि अभिवृद्धिया कामना यायेगु । इमिगु उपरे मैत्रीभाव तयेगु । निरोगी जुइमा, सुखी जुइमा धका मने तयेगु । श्रमण-ब्राम्हणपिनि दुःख कष्ट खना मने दयाभाव बढे यायेगु ।

४) श्रमण-ब्राम्हणपिनि नितिं सदां अनावटद्वार (चालाच्चंगु लुखा) अर्थात् भिक्षु-गुरुपिनि नितिं सदां लुखा चायेका तयेगु । लुखा चायेका तयेगुया मुख्य मतलव धात्थें हे लुखा चाय्का तयेगु मखु । थुकिया मतलव थये :-

श्रमण-ब्राम्हणपिं भिक्षा का.बिज्याइगु बखते अविलम्ब भिक्षा बियेगु । थुकियात हे लुखा चायेका तःगु धका धाई । हानं गुम्हसिनं भिक्षु आदि श्रमण-ब्राम्हणपिन्त नित्य भोजन, आसन, चीवर व वासः द्वारा (चतुप्रत्ययद्वारा) सेवा याई, उम्हसिया छेंय श्रमणपिनि नितिं सदां लुखा चालाच्चंगु धका धाई । थुगु प्रकारं श्रद्धा मतैम्हसिया छेंय लुखादुवा

न्त्याबले चाःसां 'लुखादुवा चाःगु' धका धाई मखु । कदाचित् बिज्याइपिं श्रमणपिन्त छुं संग्रह बाँलाक यायेमफुसां थःके दुगु वा थःमहं फुगुयात 'मफु वा मदु' धका मधासे थःगु गच्छे अनुसार दान प्रदान याइगु छैय् लुखादुवा तिना तःसां 'लुखादुवा चाःगु' धका धाई ।

५) नके-त्वंकेगु द्वारा सेवा याये । गथे धाःसा-बान्हि न्ह्यो जूसा य्वागु (क्वाति) आदि जलपान प्रदान यायेगु । बान्हि इलय्ति जूसा अर्थात् बाह्र वजे मजुवं जूसा दिवा भोजन प्रदान यायेगु । हानं बान्हिं लिपा जूसा च्याताजि फलफूल मध्ये न्ह्यागुसां छगूया सर वत दयेका विये । न्ह्यागु हे इलय् भिक्षु-श्रमणपिं बिज्यासां इ-ब्यो स्वया माःकथं संग्रह याये ।

गृहपतिपुत्र ! थ्वते न्याता प्रकारं कुल-पुत्रपिसं उर्ध्वदिशा समान जुया च्वपिं श्रमण-ब्राम्हणपिन्त सेवा भक्ति यायेमाः ।

कुलपुत्रया प्रति श्रमण-ब्राम्हणपिनि कर्तव्य

गृहपतिपुत्र ! पूर्वोक्त न्याता प्रकारं उपष्ठान याना च्वपिं कुलपुत्रपिन्त उर्ध्वदिशा समान जुया च्वपिं श्रमण-ब्राम्हणपिसं निम्न न्याता प्रकारं अनुकम्पा तई ।

- १) पापं रोके याई । मभिगु संगत यांके बीमखु । मिथ्या दुष्टि धारण याके बीमखु ।
- २) भिंगु कर्मय् लगे याई । पञ्चशील, अष्टशील पलान याके । दान, शील, भावनाया उपदेश विई ।
- ३) हितचित्त तथा अनुकम्पा तई "सकल दातापिं सुखी जुइमा, निरोगी जुइमा, दुःखी मजुइमा, हित जुइमा, वैरी मदयेमा !" धका

मैत्रीपूर्वक आशिका याई । आशीर्वाद बिई । थुलि जक मखु, थः दातापिनि छेंय थः स्वया सःस्यूपिं विद्वान्पिं, प्रज्ञावान्पिं श्रमण-ब्राम्हणपिं ब्वनायंका धर्मोपदेश बीकै । न्थ्याग्गु याना नं दातापिन्त ज्ञान-चक्षु दयेका बियेगु स्वई ।

- ४) न्यने मनंगु खँ न्यकै । मसःगु आचरण, चरित्र-वारित्र शील व रीतिथिति कर्तव्य स्यना कना बिई । हानं 'अथे याये मज्जू थथे यायेमाः, अथे मखु थथे, थुगु सयेका तयेमाः, उगु सयेका तयेमाः' धका नाना प्रकारं न्हू-न्हूगु खँ न्यंका अर्ति बुद्धि बिई । स्वये मनंगु क्यना, अनुभव मज्जुनिगु अनुभव याका उपकार याई ।
- ५) सुगति स्वर्गलोकय वनीगु लँपु शास्त्रानुसार क्यना बिई । थुज्वःगु ज्यां थथे जुई, थथे यातसा थुगु गती लाई, अथे यातसा उगु गती लाई' धका मार्ग क्यना बिई । 'प्राणिघात आदि पञ्च दुःशील-कर्म यात धाःसा अवश्य नं दुर्गती लाःवनी, पञ्च सुशील-कर्म यात धाःसा निश्चय नं सुमति स्वर्ग वनी' धका कुशलमार्गे आरुढ याकै ।

गृहपतिपुत्र ! उर्ध्वदिशा समान जुयाच्चपिं श्रमण-ब्राम्हणपिन्त सेवा-टहल याइपिं कुलपुत्रपिन्त श्रमण-ब्राम्हणपिसं ध्वते न्याता प्रकारं अनुकम्पा तई ।

थुगु प्रकारं सिगालपुत्रयात उपदेश याना बिज्याये धुंसेलि पुनः तथागतं निम्न गाथा आज्ञा दयेका बिज्यातः-

“माता पिता पुब्बा दिसा, आचरिया दक्खिणा दिसा ।

पुत्त दारा दिसा पच्छा, मित्ता मच्चा च उत्तरा ॥

दास कम्मकरा हेडा, उद्धं समण ब्राम्हणा ।

एसा दिसा नमस्सेय्य, अलग्गत्थ कुलय् मिहि ॥

पण्डितो सीलसम्पन्नो, सण्हो च पटिभाणवा ।

निवासवृत्ति अत्थद्धो, तादिसो लभते यसं ॥”

अर्थ-माँ-बौपिं पूर्वदिशा, आचार्यपिं दक्षिणदिशा, स्त्री-पुत्रपिं पश्चिमदिशा, सखा-मित्रपिं उत्तरदिशा, दास-दासीपिं अधोदिशा, श्रमण-ब्राम्हणपिं उर्ध्वदिशा । थुलि खुगू दिशा नमस्कार याना च्वनीम्ह गृहस्थीयात हरेक प्रकारया अर्थ सिद्ध जुई । पण्डित जुया नायूगु वचनं खँ ल्हासे निरहंकारी व निहतमानी जुया गृहवास याम्हसित यश लाभ जुई ।

“उद्धानको अनलसो, आपदासु निसेधति ।

अच्छिन्न वृत्ति मेधावी, तादिसो लभते यसं ॥

संगाहको मित्तकरो, वदञ्जू वीतमच्छरो ।

नेता-विनेता-अनुनेता, तादिसो लभते यसं ॥”

अर्थ-वीर्यवानम्ह, आपद परे जूसां हरेस मनसें धैर्यतया आपदयात तरे याइम्ह, खण्डन मजुइक थःगु कर्तव्य-कार्य याइम्ह स्थानोचित्त प्रज्ञा दुम्ह, थुज्वःम्ह व्यक्तियात यश प्राप्त जुई ।

प्यता प्रकारया संग्रह वस्तु संग्रह याइम्ह, मित्र दयेका जुइम्ह, याचकं (प्वनिम्हेस्यां) धाःगु थुइके फुम्ह (वदञ्जू) यथाः- सुं पासां थःगु छेंय् वया छुं छगू प्वने धका मती तई । तर धाये मछाला पासाम्हस्यां मेगु हे त्वहचिना खँ ल्हाई, अन न्यना च्वंम्हसिनं “अहो, थ्व पासायात फलानागु वस्तुया आवश्यक जुया च्वंगु खने दु” धका सिइका पासाम्हसित आवश्यकगु वस्तु बिया पासाया इच्छा पूर्ण याना बिई । थुगु प्रकारं मेपिनि मनयागु इच्छायात थःगु अनुमान बृद्धिं थुइका कायेगुयात “वदञ्जू” धाई । थुज्वः वदञ्जू ज्ञान दुम्ह कपट स्वभाव मदुम्ह, नेता = अर्थ क्यना बीम्ह, विनेता = कारण सहित अर्थ प्रकाश याइम्ह, अनुनेता = पुनःपुनः उत्तमगु अर्थसिद्ध जुइगु मार्गे यंकीम्ह थुज्वःम्ह व्यक्तियात यश लाभ जुई ।

लोकसंग्रह वस्तु प्यता

“दानञ्च पियवाचञ्च, अत्यचरिया च या इध ।
समानत्ता च धम्मेसु, तत्थ तत्थ यथारहं ॥
एते खो संगहा लाके, रथस्साणिव यायतो ।
एते च संगहा नस्सु, न माता पुत्त कारणा ॥
लभेथ मानं पूजं वा, पिता वा पुत्त कारणा ।
यस्मा च संगहे एते, समवेक्खन्ति पण्डिता ॥
तस्मा महत्तं पप्पोति, पासंसा च भवन्तिते’ति ॥”

अर्थ- १) दान बियेगु, २) प्रिय वचनं खँ ल्हायेगु, ३) परजनपिन्त हित जुइगु, लाभ जुइगु कार्य याना बियेगु, ४) स्थानानुसार न्थ्याम्हलिसे नं समानात्मता तथा जुयेगु व जि हे खः तःधंम्ह’ धका अभिमान मतयेगु - थ्व प्यता कारणयात ‘लोक-संग्रह वस्तु’ धाई ।

गथे ‘ओं-सिँ’ या भरोसाय् घःचा तुला वनीगु खः अथे हे थ्व लोकय् प्यता प्रकारया संग्रह वस्तुं गृहस्थरूपी घःचा तुलावनी । अर्थात् उपर्युक्त प्यता संग्रहवस्तु दुम्ह गृहस्थया गृह धर्म वृद्धि जुई । यदि थ्व प्यता संग्रहवस्तु मदुगु जूसा, न पुत्रपिनि पाखें माँ-बौपिन्त, न माँ-बौपिनि पाखें पुत्र-पुत्रीपिन्त आदर सत्कार दई ।

पण्डितजनपिसं थ्व प्यता संग्रह वस्तयात बाँलाक बिचाः याना ज्या याइगु जूया नीतिं उज्वःपिन्त विशेषरूपं महान बुद्धि प्राप्त जुई तथा प्रशंसा याये योग्यपिं नं जुई ।

धुगु प्रकारं भगवानं खुगु दिशा नमस्कार यायेगु विधि आज्ञा दयेका बिज्याये धुंसेलि, सिगालपुत्र अत्यन्त सन्तोष जुया भगवान्यात थये बिन्ती यात-

“धन्य ! धन्य ! भन्ते ! गथे भोपुया च्वंगु लःथल थप्वीका बिई, त्वपुया तःगु लःथल उला बिई, लँ द्वना च्वंम्हसित लँ क्यना बिई, हानं ख्यूसै च्वंथाये चिकंमत च्याका बिई- गुकिं याना मिखा दुम्ह व्यक्तियात रूपादि खने दई । अथे हे छलपोलं जितः अनेक प्रकारं धर्मोपदेश याना अन्धकारगु थासे अन्धा समान जुया च्वनाम्ह जितः ज्ञानरूपी मिखा कंका बिज्यात ।

आः जि छलपोल बुद्धया शरणे वने, धर्म व भिक्षु संघया नं । धनीनिसें छलपोलं जितः जीवनभर तकक शरणे वःम्ह उपासक धका धारण याना बिज्याहुँ ।

गृहपतिपुत्र ! छं, बौनं छन्त 'खुगू दिशा नमस्कार या धका धया थकुगु थ्वहे माँ-बौ इत्यादि प्रकारया दिशाया बारे धया थकुगु खः । लोकं व्यवहार याइगु पिनेयागु खुगू दिशाया बारे धाःगु मखु । यदि छं थःम्ह अबुया आज्ञा पालन यायेगु जूसा-थ्वहे पूर्वोक्त खुगू दिशा नमस्कार या धका आज्ञा दयेका भगवान् बुद्ध भिक्षाटनया नितीं राजगृह नगरय् दुहाँ बिज्यात ।

सिगालपुत्र नं सन्तुष्ट जुसे त्रिरत्नया शरणे वन । पीगू कोटि धन-सम्पत्ति बुद्धशासनय् परित्याग यात । अर्नील सिगालपुत्रं गृही-विनयानुसार गृहस्थाश्रम चले याना अन्तस स्वर्गपरायण जुया वन । सिगालोवाद सूत्र क्वचाल ।

(आः थन पुनः च्वय् जूगू भिक्षु व उपासकया प्रश्नोत्तर खँ वःगु जुल)

भिक्षु- उपासक ! तथागतं आज्ञा दयेका बिज्यागु अनुसार गृहस्थीपिसं यायेमाःगु गृही-विनयया खँ कने धुन । थ्व उपदेश शिक्षानुसार गृहस्थीपिसं ज्या याये योग्य जू । थ्व उपदेशानुसार आचारण याःसा तितिनि गृहस्थाश्रमय् च्वंपिन्त थुगु लोकय् नं परलोकय् नं सुखानन्द प्राप्त जुई ।

उपासक- धातये खः भन्ते ! छलपोलं आज्ञा जुया विज्यागु खं मखुगु मखु । तर छुथाये भन्ते धन धुज्वःगु प्रकारं बुद्ध भगवान्था सिद्धान्त व सदुपदेश शिक्षा कना चरित्र सुधार याइपिं उस्त मदु । न समाजया भ्रष्टगु चालयात हे खंके फुपिं दु । यदि छलपोलपिसं धुगु प्रकारं सदुपदेश याना विज्यात धाःसा अवश्य नं नेपाली बौद्धपिनि जक मखु परन्तु सकल नेपाःमिपिनि समेतं चरित्र व समाजया सुधार जुया, इपिं सकलें धातयेयापिं बौद्ध गृहस्थीपिं जुइफई ।

भिक्षु- खः उपासक, छिसं धयादीगु खं । परन्तु 'सुं मदु धका धया मदिसे उद्योग याना स्वःसा चरित्र व समाज सुधारया प्रेरकत नं यक्को दया बई । माला मस्वयेकं जा छुं दई मखु । थ्व लोकय् न्त्यागुं प्राप्त जुइगु मालस्वत धाःसा तिनि । उकिं सुं छम्ह पण्डितं धाल-

“धक्कार धक्कार धया निरबुद्धि छन्त

माला स्वयगु धका थ्व ठोके मयन्त”

यदि सुं भिक्षुपिसं उपदेश ब्यूसां सयेका-सिइका कायेगु वास्ता मतःसा गथे याना भीगु सुधार जुई ? वर्तमान लोकय् प्रत्येक जाति व समाज थःथःगु वंशया सधुर याना धर्म-शास्त्र, विद्या, शिल्पकला व साहित्यया सुधार व वृद्धि याना हया च्वन । निष्पक्ष विचारं धाल धाःसा भीसं आःतलें नं थुगु दिशापाखे दृष्टिपात याःगु खने मदुनि । समातननिसें चले जुया बया च्वंगु कुल-धर्मया रीतिथिति सीकेगु वास्ता हे दुगु मखुनि । केवल 'कु-लाइन' यागु ज्या जक ज्वना तल तिनि । भीत माःगु सु-लाइन (कुल धर्म) यागु ज्या खः, गुकिं भीगु सुख वृद्धि जुई ।

'कु-लाइन' धैगुया अर्थ जा पाठकवर्गीपिसं सि हे स्यू जुई । थुकिया अर्थ-कु-संगत, कु-बुद्धि, कु-मनु व कु-नीति इत्यादि धायेथे खः । छखें स्वयेबले भीसं धयाच्वंगु व यानाच्वंगु ठीक हे धायेमाः ।

उपासक- अथे हे मखा धायेमाल ले भन्ते, छुयाये !

भिक्षु-हानं वल 'छुयाये ?' वहे नैराश्यया सुपाँय् ! छुयाय जक धया च्वनां भीगु गुबलसं हे सुधार जुइमखु । थ्वहे गृही-विनयया उपदेशानुसार आचरण यायेगु स्वये माल का ! अलेतिनि भीगु सुधार जुई ।

थ्व ग्रन्थय् गृहस्थाश्रमय् च्वंपिन्त सुधार जुइगुया विधि व उपदेश शिक्षा कनातःगु जूया नितिं थुकियात "गृही-विनय" धाःगु जुल । थुगु सिगालोवाद सूत्रानुसार आचरण याइम्ह व्यक्तियात सुधार व अभिवृद्धि सिवाय असुधार व अववृद्धि कदापि जुइमखु । उकिया नितिं थुकी च्वंगु शिक्षायात ध्यान बिया उत्साह चित्त याना अनालसी जुया आचरण व अभ्यास याना थःगु गृह स्वर्ग तुल्य याना दिये माल । धार्मिक जीविका याना च्वंम्हसित थुगु लोकय् नं परलोकय् नं शान्ति प्राप्त जुई । थुगु हे प्रकारं धर्मचर्या वृद्धि याना यंकल धाःसा क्रमशः जन्म मरणं मुक्त जुया निर्वाणय् तक नं थ्यंकःवने फई ।

उपासक-धन्य भन्ते ! छलपोलया गृही शिक्षा । सत्य नं थ्व शिक्षा गृहस्थीपिन्त मदेकं मगाःगु खः । थ्व शिक्षा पालन याःम्हसित अवश्य नं थुगु लोकय् नं परलोकय् नं सुख व शान्ति प्राप्त मजुइ हे मखु ! साधु ! साधु !

उपर्युक्त गृहस्थ जीवन सुधार जुइगु सदुपदेश "सिगालोवाद सूत्र" मूल पालिया सिद्धान्त व उकिया अर्थकथाया आधार कया च्वयागु जुल ।

थ्व ग्रन्थ द्वारा छम्हसित जक उपकार जूसां जिं थःगु परिश्रमयात साफल्य भाल्पे जुल । थ्व पुण्यया प्रभावं सकल जगतप्राणीपिन्तं शान्तिपद लायेमा !

सकल सत्वपिं सुखी जुइमा !

॥ सिद्धरस्तु ॥

प्रज्ञा वृद्धि जुडुगु कारण प्यंगू

- १) सत्पुरुषपिनि सत्संगत यायेगु
- २) सद्धर्म श्रवण यायेगु
- ३) यथार्थ ज्ञान बिचार यायेगु
- ४) धर्मानुकूल आचरण यायेगु

गृहस्थीया धन चिरस्थायी मजुडुगु कारण प्यंगू

- १) तंगु पदार्थ ममालीगु
- २) स्यना च्वंगु वस्तु मदेकैगु
- ३) नये-त्वनेगुली मात्रा ज्ञान मगाडुगु
- ४) दुःशीलम्ह स्त्री अथवा पुरुषयात भण्डारी याडुगु

गृहस्थीया धन चिरस्थायी जुडुगु कारण प्यंगू

- १) तंगु पदार्थ मालीगु
- २) स्यना च्वंगु वस्तु दयेकैगु
- ३) नये-त्वनेगुली मात्रा ज्ञान सिडुगु
- ४) सुशीलम्ह स्त्री अथवा पुरुषयात भण्डारी याडुगु

२५.	बुद्धकालीन प्रेतकथा	(अप्राप्य)	रु. १०/-
२६.	बुद्धकालीन विमानकथा	(अप्राप्य)	रु. १२/-
२७.	जातक संग्रह	भाग-१ (अप्राप्य)	रु. १०/-
२८.	जातक संग्रह	भाग-२	रु. ८/-
२९.	जातक संग्रह	भाग-३	रु. १३/-
३०.	जातक संग्रह	भाग-४	रु. १२/-
३१.	जापान भ्रमणको डायरी		रु. ४/-
३२.	विषय सूची	भाग-१	रु. ५/-
३३.	नेपालमा थेरवाद बुद्धधर्मको संक्षिप्त इतिहास (अप्राप्य)		
३४.	संक्षिप्त कथा सहित धम्मपद भाग-१ (दोस्रो सं)		रु. १५/-
३५.	बोधि राजकुमार	(अप्राप्य)	रु. ४/-
३६.	त्रिरत्न वन्दना र पाठचक्रम (४०)	(अप्राप्य)	रु. ४/-
३७.	जातकमाला (नेवारी) भाग-१	(तेस्रो संस्करण)	रु. ४/-
३८.	पालिपाठमञ्जरी	भाग-२	रु. ६/-
३९.	संक्षिप्त बुद्धजीवनी (चतुर्थ संस्करण नेवारी)		रु. १५/-
४०.	धम्मपदट्टकथा (नेवारी) (द्वि.सं)	भाग-१	रु. १२/-
४१.	धम्मपदट्टकथा (नेवारी)	भाग-२	रु. १०/-
४२.	धम्मपदट्टकथा (नेवारी)	भाग-३	रु. १८/-
४३.	आनन्दकुटी विहार गुठीको प्रकाशन (सूचि)		रु. २/-
४४.	न्त्यसःया लिसः (४५)		रु. ३/-
४५.	A Short History of Theravada Buddhism in Modern Nepal (Third Edi.)		रु. २२/-
४६.	The Story of Prince Sddhartha		रु. २५/-
४७.	Kings of Buddha's Time (अप्राप्य)		रु. १९/-
४८.	Buddhism at a Glance		रु. ६/-
४९.	A Brief Biography of Ven. Bhikkhu Amritananda of Nepal (५२)		रु. ८/-
५०.	Buddhism of Nepal (५३)		रु. १२/-
५१.	(एक ब्राम्हण) भिक्षुको जीवनी		रु. २/-

५२. यशोधरा (५१)		रु. ११/-
५३. मेरो जीवन यात्रा (४५)	(अप्राप्य)	रु. २/५०
५४. विषय सूची (२०४४)	भाग-२	रु. १०/-
५५. महाकश्यप महास्थविर (नेवारी)		रु. २०/-
५६. उभयपातिमोक्ष (उभयप्रातिमोक्ष, नेवारी)		रु. २०/-
५७. माँ-बौ सेवा (अप्राप्य)		रु. ३/-
५८. सोलुखुम्बू यात्राको डायरी		रु. ५/-
५९. धर्म-ज्योति (अप्राप्य)		रु. १३/-
६०. वेस्सन्तर जातक		रु. १२/-
६१. न्हापायापि प्रसिद्ध वज्राचार्यपि		रु. ५/-
६२. धम्मपद (नेवारी) चतुर्थ संस्करण		रु. ८/-
६३. गृही-विनय (तेस्रो संस्करण)		रु. १९/-
६४. धम्मपद (नेपाली, तेस्रो संस्करण)		रु. १०/-
६५. के बुद्धधर्म हिन्दुधर्मको शाखा हो र ?		रु. ६/२५
६६. Awake ! Buddhists of Nepal		रु. ८/-

Dhamma Digital

थाकू:- मास प्रिन्टिङ्ग प्रेस, छाउनी, फोन:- २७०१५७, २७१५०६